

กระทรวงทบวณ : กรณีสึกษา

กระทรวงในเขตพื้นทึออำเภอเมือง จังหวัตสมุทรสาคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๔๕

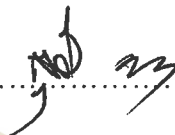
วพ
๗๘๖๓
๒๕๔๕
๑.๒

ISBN 974-04-2338-8

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์
เรื่อง
แตรงขวบ้าน : กรณีศึกษา
แตรงในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

นายสุธี ชำนาญสุธา

ผู้วิจัย

นายกิตติ ศรีเปารยะ

นศ.บ, ศศ.ม.

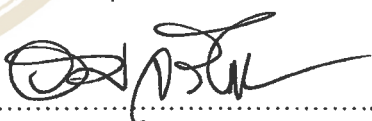
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์สุกรี เจริญสุข

กศ.บ., M.M.E., D.A.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนรรฆ จรรย์ยานนท์

ค.บ., M.M.

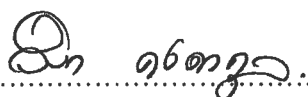
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์เลียงชัย ลี้มล้อมวงศ์ Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

นางวิภา คงคากุล Ed.D.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แตรงขวบ้าน : กรณศึกษา

แตรงวในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี

วันที่ 30 สิงหาคม 2545

นายสุธี ชำนาญสุธา

ผู้วิจัย

นายกิตติ ศรีเปารยะ นศ.บ., ศศ.ม.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์สุกรี เจริญสุข

กศ.บ., M.M.E., D.A.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิลปชัย กงตาล

กศ.บ., ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนรรฆ จรรย์ยานนท์

ค.บ., M.M.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์เลียงชัย ลิ้มล้อมวงศ์ Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์สุกรี เจริญสุข

กศ.บ., M.M.E., D.A.

ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แตงกวาบ้านในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร” ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยดีนั้น เพราะความกรุณาจากอาจารย์กิตติศรีเปารยะ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สุกรี เจริญสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนรรฆ จรรย์ยานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ศัลป์ชัย กงตาล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและแนวทางในการคิดอย่างถูกต้อง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงแด่คุณพ่อใจ ชำนาญสุธา ที่ได้ให้วิชาความรู้และประสบการณ์อันล้ำค่าของแตงกวาที่หล่อหลอมให้เป็นนักดนตรีมาได้จนกระทั่งมีทุกวันนี้ อันเป็นมรดกที่หาค่ามิได้ไปจนวันตาย ตลอดจนครอบครัวของผู้วิจัยทุก ๆ คน ที่คอยช่วยเหลือให้กำลังใจเป็นอย่างดีตลอดเวลา

ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ รุ่น 3 ทุกคนที่คอยช่วยเหลือให้ความเป็นห่วงและช่วยเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

ท้ายสุดนี้ ความดีในงานวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์มาน้อยเพียงใด ขอยกความดีให้แก่ผู้อาวุโสทุก ๆ ท่านในแตงกวา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครด้วยเทอญ

สุธี ชำนาญสุธา

4036271 MSMS/M : สาขาวิชา : ดนตรีวิทยา ; ศศ.ม. (ดนตรี)

คำสำคัญ : แตรวง / เครื่องดนตรี / วิถีชีวิต / การสืบทอด

สุธี ชำนาญสุธา : แตรวงชาวบ้าน : กรณีศึกษาแตรวงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร (BRASS BAND : A CASE STUDY IN MUANG DISTRICT SAMUTSAKORN PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : กิตติ ศรีเปารยะ ศศ.ม., อนรรฆ จรรย์ยานนท์ ค.บ., M.M., สุกรี เจริญสุข คศ.บ., M.M.E., D.A. 100 หน้า ISBN 974 - 04- 233 - 8

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการองค์ประกอบของดนตรี แนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลงและกระบวนการสืบทอดของแตรวงชาวบ้านเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้ทฤษฎีการศึกษาทางมานุษยดนตรีวิทยา ในการศึกษาข้อมูลจากภาคเอกสารและภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาของแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2415 จนถึงปี พ.ศ. 2545 เป็นช่วงระยะเวลา 130 ปี โดยมีแหล่งกำเนิดและพัฒนาการมาจาก 4 แหล่งประกอบด้วย แหล่งที่หนึ่ง จากวัดช่องลมโดยการนำของหลวงปู่เทม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครแหล่งที่สอง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยการนำของ นายใจ ชำนาญสุธา แหล่งที่สามจากตำบลบ้านบ่อ จังหวัดสมุทรสาครโดยการนำของนายทองหล่อ มีขันทอง นายยังดนตรี นายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ และแหล่งที่สี่จาก อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยการนำของนายอุดม สวยดี

2. ศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของนักดนตรีและเครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการบรรเลงเพลงต่าง ๆ ในแตรวง

3. กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตแตรวง เป็นไปอย่างต่อเนื่องการดำเนินชีวิตในอาชีพแตรวงเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ยังคงยึดอาชีพแตรวงและเป้าหมายนี้ต่อไป โดยยังมีอาชีพอื่นเป็นหลักอยู่และในอนาคตจะแพร่ขยายอาชีพนี้ไปยังลูกหลานอีกต่อไป

4036271 MSMS/M : MAJOR : MUSIC ; M.A. (MUSIC)

KEY WORDS : BRASS BAND / INSTRUMENTS / PATH / DESCENDENT PROCESS

SUTHEE CHUMNANSUTHA : BRASS BAND : A CASE STUDY IN
MUANG DISTRICT SAMUTSAKHON PROVINCE. THESIS ADVISORS : KITTI
SRIPAURAYA , M.A.SUGREE CHAROENSOOK , M.M.E.,D.A.
ANAK CHARANYANAN , M.M. 100 p. ISBN 974-04-233-8

This thesis is designed to trace the origin and development of brass band in samutsakhon province. composition and performance as the historical development of brass bands. The findings are as follows:

1. Brass bands in the Muang District , Samutsakhon Province have been in existence since 1872. The four original groups and their directors were:
 - a. Wat Chong – Director Luangpoo Term
 - b. Umpawa District , Samutsongkram Province – Director Mr. Jai Chumnansutha
 - c. Banbor Sub – district , Samutsakhon – Directors Mr.Thonglor Mekhanthong , Mr.Yung Dontree and Mr.Prasit Pochamroen
 - d. Banglane District in Nakhonprathom Province – Director Mr.Udom Suadee
2. Musical culture consists of the way of life of musicians, musical instruments and performance practice.
3. The life of a brass band musician in Muang District , Samutsakhon Province was part – time while most had full – time jobs elsewhere. The future trend seems that playing brass bands will be an aspect of life is passed on to this descendants on to their descendants.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
จุดประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	5
ความรู้ทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร	5
สภาพและลักษณะสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร	5
ลักษณะภูมิประเทศ	6
ลักษณะภูมิอากาศ	6
ประชากร	7
การปกครอง	7
การคมนาคม	7
สภาพเศรษฐกิจ	9
สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองสมุทรสาคร	9
ประเพณีท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร	11
ประเพณีแห่เจ้าพ่อหลักเมือง	11
ประเพณีหุงข้าวทิพย์	12
ประเพณีแห่ทางหงส์	13
ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง	14

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

สารัตถะทั่วไปของแตรวง	16
พัฒนาการของแตรวงในจังหวัดสมุทรสาคร	18
แตรวงในยุคเริ่มแรก คณะศิษย์หลวงปู่เทม	18
ลักษณะวงศิษย์หลวงปู่เทม	21
เพลงที่ใช้ในการบรรเลง	22
จากแตรวัดสู่แตรชาวบ้าน	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทที่ 3 สภาพแตรวงในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร	26
วงศิษย์สุทธิ (วัดสุทธิวาตวราราม)	
ความเป็นมาของแตรวงศิษย์สุทธิ (พ.ศ.2530)	
องค์ประกอบของดนตรี	28
นักดนตรี	28
พิธีกรรมก่อนการบรรเลง	28
เครื่องดนตรี	29
เพลงที่ใช้ในการบรรเลง	30
เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง	32
กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง	32
การสืบทอด	32
การฝึกซ้อม	33
การรับงานทั่วไปของวงศิษย์สุทธิ	33
รายได้ของวงศิษย์สุทธิ	33
ทัศนคติต่อวงการแตรวง	34
แนวทางในอนาคตของวงศิษย์สุทธิ	34
วงศิษย์ครูใจ	34
ประวัติความเป็นมา	34
องค์ประกอบของดนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
นักดนตรี	36
พิธีกรรมก่อนการบรรเลง	36
เครื่องดนตรี	37
เพลงที่ใช้ในการบรรเลง	38
เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง	39
กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง	40
การสืบทอด	40
การฝึกซ้อม	40
การรับงานทั่วไปของวงศิษย์ครูใจ	40
รายได้ของวงศิษย์ครูใจ	41
ทัศนคติต่อวงการแตรวง	41
แนวทางในอนาคตของวงศิษย์ครูใจ	41
วง ช.อุดมศิลป์	41
ประวัติความเป็นมา	41
ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของวง ช.อุดมศิลป์	
ในระยะปี พ.ศ.2505-2508	42
ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของวง ช.อุดมศิลป์	
ในระยะปี พ.ศ.2508-2512	43
ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของวง ช.อุดมศิลป์	
ในระยะปี พ.ศ.2513 (ระยะการตั้งวง)	43
องค์ประกอบของคนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง	44
นักดนตรี	44
พิธีกรรมก่อนการบรรเลง	45
เครื่องดนตรี	45
เพลงที่ใช้ในการบรรเลง	45
เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง	47
กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การสืบทอด	47
การฝึกซ้อม	47
การรับงานทั่วไปของวง ช.อุดมศิลป์	48
รายได้ของวง ช.อุดมศิลป์	48
ทัศนคติต่อวงการแตรวง	48
แนวทางในอนาคตของวง ช.อุดมศิลป์	49
วงบุญส่ง ศิลป์	49
ประวัติความเป็นมา	49
องค์ประกอบของดนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง	50
นักดนตรี	50
พิธีกรรมก่อนการบรรเลง	50
เครื่องดนตรี	51
เพลงที่ใช้ในการบรรเลง	51
เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง	53
กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง	53
การสืบทอด	53
การฝึกซ้อม	53
การรับงานทั่วไปของวงบุญส่ง ศิลป์	54
รายได้ของวงบุญส่ง ศิลป์	54
ทัศนคติต่อวงการแตรวง	54
แนวทางในอนาคตของวงบุญส่ง ศิลป์	54
บทที่ 4 แตรวงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร	55
ความถี่ในการรับงาน	56
รายได้ของนักดนตรีในวง	56
วงศิษย์สุทธิ	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วงศิษย์ครูใจ	57
วง ช.อุดมศิลป์	57
วงบุญส่งศรี	58
เครื่องดนตรีที่ใช้ในแต่ละวง	59
วงศิษย์สุทธิ	59
วงศิษย์ครูใจ	59
วง ช.อุดมศิลป์	60
วงบุญส่งศรี	60
เพลงที่นิยมใช้บรรเลง	61
เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง	62
ลักษณะของแตรวง	63
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
สรุปผลการศึกษา	65
ประวัติและพัฒนากาารวิถีชีวิตของแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร	65
องค์ประกอบของคนตรี และแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง	66
กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง	68
อภิปรายผลของการศึกษา	69
ประเด็นที่ 1 ประวัติและพัฒนากาาร วิถีชีวิตของแตรวงในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร	69
ประเด็นที่ 2 องค์ประกอบของคนตรี และแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง	69
ประเด็นที่ 3 กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง	70
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	73
บุคลากรุกรม	75
ภาคผนวก	76
ประวัติผู้วิจัย	92
Executive Summary	93

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีวงหลวงปู่เทม	21
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวงศิษย์สุทธิ	28
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวงศิษย์สุทธิ	29
ตารางที่ 4 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะนั่ง และขณะเดินแห่	30
ตารางที่ 5 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวงศิษย์สุทธิ	31
ตารางที่ 6 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฉลองของวงศิษย์สุทธิ	32
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนนักดนตรีของวงศิษย์ครูใจ	36
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวงศิษย์ครูใจ	37
ตารางที่ 9 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะนั่ง และขณะเดินแห่	38
ตารางที่ 10 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวงศิษย์ครูใจ	39
ตารางที่ 11 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฉลองของวงศิษย์ครูใจ	40
ตารางที่ 12 แสดงจำนวนนักดนตรีของวง ช.อุดมศิลป์	44
ตารางที่ 13 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวง ช.อุดมศิลป์	45
ตารางที่ 14 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะนั่ง และขณะเดินแห่	46
ตารางที่ 15 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวง ช.อุดมศิลป์	46
ตารางที่ 16 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฉลองของวง ช.อุดมศิลป์	47
ตารางที่ 17 แสดงจำนวนนักดนตรีของวงบุญส่งศิลป์	50
ตารางที่ 18 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวงบุญส่งศิลป์	51
ตารางที่ 19 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะนั่ง และขณะเดินแห่	51
ตารางที่ 20 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวงบุญส่งศิลป์	52
ตารางที่ 21 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฉลองของวงบุญส่งศิลป์	53

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดสมุทรสาคร	6
ภาพที่ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งอำเภอเมืองสมุทรสาคร	10
ภาพที่ 3 ขบวนแห่เจ้าพ่อหลักเมือง	12
ภาพที่ 4 ภาพพิธีการหุงข้าวทิพย์	13
ภาพที่ 5 หางหงส์ที่ใช้ในพิธีแห่	14
ภาพที่ 6 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง	16
ภาพที่ 7 ตัวอย่างโน้ตเพลงที่สอนด้วยการใช้คำว่า นอย ๆ	20

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

แตงกวาบ้าน หมายถึงวงดนตรีที่บรรเลงเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีสากล ในสังคมของชาวบ้าน ซึ่งแพร่ขยายมาจากวงดุริยางค์ในกองทหาร เข้าสู่ชาวบ้าน ใช้บรรเลงควบคู่กับวงปี่พาทย์ เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ อันเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับงานมงคล และอวมงคล เช่น งานกฐิน งานผ้าป่า งานบวช งานตรุษสงกรานต์ งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ และงานเทศกาลต่าง ๆ

แสดงให้เห็นว่าแตงกวามีความสำคัญต่อสังคมในด้านของการประกอบพิธีกรรมและการแห่แห่น เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธา ประกอบกับความรื่นเริงสนุกสนาน เป็นวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น บ่งบอกถึงค่านิยม ความเป็นเอกภาพในสังคมแต่ละท้องถิ่นนั้นด้วย แตงกวาบ้านเคียงคู่กับวงปี่พาทย์ในสังคมของภาคกลาง และแพร่ขยายไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ (สุกรี เจริญสุข, 2536: คำนำ)

แตงกวาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมาจากแม่น้ำแม่กลองสู่มแม่น้ำท่าจีน นักดนตรีในจังหวัดสมุทรสาครหลายคน มีภูมิลำเนาอยู่ตำบลบ้านบ่อ ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นเขตติดต่อระหว่างจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรสงคราม สันนิษฐานได้ว่าเป็นผลมาจากอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสงครามในครั้งนี้ด้วย

อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นทางลงสู่ทะเลด้านอ่าวไทย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมง ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และทำการเกษตร ประชากรภายในอำเภอเมืองประกอบไปด้วย ชาวจีน ชาวไทย และชาวมอญ ซึ่งเป็นชนพื้นเมือง ส่วนประชากรที่อพยพมาหางานทำในจังหวัด ได้แก่ ชาวอีสานและชาวมอญ ดังนั้น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกิดขึ้นจึงเป็นประเพณีที่หลากหลายผสมผสานกันกล่าว คือ

ประชากรกลุ่มแรกคือ ชาวจีน ประเพณีหลักของชาวจีนที่ทำเป็นประจำ คือ งานศพ ก่อนทำการนำศพไปบรรจุในโลง ชาวจีนต้องทำพิธีไหว้ก่อน ในการทำพิธีไหว้นั้น แตงกวา มีส่วนในการบรรเลงเพื่อทำพิธีไหว้ศพนั้นด้วย และขณะแห่นำศพไปบรรจุต้องใช้แตงกวานำขบวนแห่ด้วยเหมือนกัน ประเพณีอีกอย่างหนึ่งของชาวจีนคือ แห่เจ้าพ่อหลักเมือง ทุกปีเมื่อครบวันเกิดเจ้าพ่อ ต้องมีขบวนแห่เจ้าพ่อเพื่อให้ประชาชนชาวจีนและผู้ที่นับถือ ได้มีโอกาสคารวะเจ้าพ่ออย่างใกล้ชิด ใน

การแห่ นั้น แตรวงเป็นส่วนสำคัญในการแห่ด้วยทุกครั้ง และในงานสำคัญต่าง ๆ ของชาวจีน เช่น การเปิดอาคารสำนักงานหรือโรงงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการประกอบธุรกิจของชาวจีน แตรวงมักมีบทบาทสำคัญในการทำพิธีดังกล่าวด้วย

ประชากรกลุ่มที่สองคือ ชาวไทย ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ด้วยเหตุที่เป็นอำเภอที่มีพื้นที่อยู่ติดกับทะเล อาชีพส่วนใหญ่โดยส่วนรวมจึงมีความเกี่ยวข้องกับสัตว์น้ำ การออกหาปลา และชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงกัยกับท้องทะเลเป็นส่วนใหญ่ ชีวิตส่วนหนึ่งต้องอยู่กับโชคชะตาและการเสี่ยงกับการลงทุน ดังนั้นประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องของการทำบุญ ทำกุศล และสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางใจ เช่น งานบวช งานแก้บน งานขึ้นศาลเจ้าใหม่ ทำบุญบ้าน งานแห่พัฒนศ งานแห่กฐินผ้าป่า และงานรื่นเริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานบุญและประเพณีนิยม องค์ประกอบที่สำคัญของพิธีดังกล่าว คือ แตรวง ที่มีส่วนสร้างความครึกครื้น เป็นการเพิ่มความสำคัญให้กับพิธีดังกล่าวด้วย

ประชากรกลุ่มที่สาม คือ ชาวมอญ อาศัยอยู่ตามชายฝั่งแม่น้ำ กว่าร้อยละ 30 ของประชากรในจังหวัดสมุทรสาครเป็นชาวมอญ อาชีพส่วนใหญ่ของชาวมอญ คือ ตัดใบจาก ทำสวนมะพร้าว สวนพุทรา และทำโอ่งขาย การที่มีบ้านเรือนอยู่ตามชายฝั่งแม่น้ำ และตามป่าชายเลนดังกล่าวนั้น มาจากสาเหตุของการแพร่กระจายของชนชาวมอญตามฝั่งแม่น้ำต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ของจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดใกล้เคียง เป็นชุมชนที่ยึดถือขนบธรรมเนียมและประเพณีของตนอย่างเหนียวแน่น เช่น งานบวช งานตักบาตรน้ำผึ้ง งานตักบาตรดอกไม้รวมไปถึงงานศพ ทุกพิธีกรรมต้องมีแตรวงเกี่ยวข้องอยู่ด้วยทุกครั้ง ซึ่งต้องใช้แตรวงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครทั้งสิ้น

ไม่ว่าจะเป็นชุมชนใดก็ตาม เมื่อมีการประกอบพิธีทางความเชื่อและการสืบทอดของวัฒนธรรม มักจะมีพิธีกรรมเกิดขึ้นและสิ่งที่ตอบสนองพิธีกรรมดังกล่าวนี้คือมโหรีสพ หรือการประโคมด้วยเสียงเพลงหรือการแสดงต่าง ๆ เพื่อแสดงความเคารพบูชาต่อสิ่งที่ตนเคารพนับถือ มีการสืบทอดและปฏิบัติสืบทอดกันมา อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับการสืบทอดของแตรวงในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร

ตลอดระยะเวลาหลายชั่วอายุคน แตรวงชาวบ้านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ยังคงอยู่คู่กับสังคมชาวบ้านมาโดยตลอด จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่มีวันจบสิ้น การสืบทอดองค์ความรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องมีระบบ จากพ่อสู่ลูก จากลูกสู่หลาน และครูสู่ศิษย์ จนเป็นสำนัก สืบต่อกันจนเป็นสายต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นภูมิปัญญา และเป็นสมบัติอันภาคภูมิใจของนักแตรวงทั้งในอดีตปัจจุบันและในอนาคตต่อไปด้วย

ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย แตรวงชาวบ้าน : กรณีศึกษาแตรวงในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทางการศึกษาแก่ผู้ที่สนใจต่อไป

1.2 จุดประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติและ พัฒนาการ วิถีชีวิตของแตรวงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
- 1.2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของดนตรี และแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง
- 1.2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ทราบถึงประวัติและ พัฒนาการ วิถีชีวิตของแตรวง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในเชิงมานุษยวิทยาดนตรี
- 1.3.2 ทราบองค์ประกอบของดนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง
- 1.3.3 ทราบกระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง
- 1.3.4 เพื่อให้เห็นประจักษ์ในแนวทางของอาชีพ เป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านให้ดำรงอยู่ และเป็นแนวทางในการวิจัยในส่วนอื่น ๆ ต่อไป
- 1.3.5 เป็นเอกสารในรูปแบบของเอกสารงานวิจัย การรวบรวมแตรวงชาวบ้านในเขตจังหวัดสมุทรสาคร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

- 1.4.1 ข้อมูลที่นำมาศึกษาและวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ จังหวัดสมุทรสาคร เท่านั้น
- 1.4.2 แตรวงชาวบ้าน ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาจำนวน 4 วง ประกอบด้วย
 - 1) วงศิษย์สุทธิ
 - 2) วงศิษย์ครูใจ
 - 3) วง ช. อุดมศิลป์
 - 4) วงบุญส่งศิลป์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

กำหนด หมายถึง เงินค่านับบูชาครูก่อนทำการบรรเลงจำนวน 12 บาท

แตงกวาบ้าน หมายถึงวงดนตรีประเภทหนึ่งที่มีเครื่องดนตรีประเภท เครื่องลม
ทองเหลืองเป็นหลัก บรรเลงอยู่ตามงานของชาวบ้าน โดยการแห่ บรรเลงเพลงมาร์ชและเพลงไทยเป็น
หลัก

ยกครู หมายถึงพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่หัวหน้ามักจะเป็นผู้ประกอบพิธีก่อนการบรรเลง
ประกอบด้วยดอกไม้ รูป เทียน เหล้า บุหรี่ เงิน 12 บาท

เวลา หมายถึงการรับงานของการบรรเลงแตงกวา คิดเป็นช่วงระยะเวลาประมาณ 3-5 ชั่วโมง

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่องแตงกวาบ้าน : กรณีศึกษาแตงกวาในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร
ครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการทบทวนวรรณกรรมไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร
2. ประเพณีท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร
3. สารัตถะทั่วไปของแตงกวา
4. พัฒนาการของแตงกวาในจังหวัดสมุทรสาคร
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความรู้ทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร

2.1.1 สภาพและลักษณะสภาพทั่วไปของจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตอนล่างของภาคตะวันตก
ใกล้ปากแม่น้ำท่าจีน ห่างจากทะเลเพียง 2 กิโลเมตร ประมาณเส้นรุ้งที่ 12 องศาเหนือ และเส้น
แวงที่ 100 องศาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ ๗ ไปทางตะวันตกประมาณ 30 กิโลเมตร มีอาณา
เขตติดต่อจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 1: แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดสมุทรสาคร
(ที่มา : www.sabuy.com)

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 854,800 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ไม่มีเกาะและภูเขา ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มและป่าชายเลน สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2 เมตร ระหว่างทะเลกับแผ่นดินเป็นชายเลนที่ค่อนข้างสมบูรณ์ยาว 41,800 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 115,750 ไร่ เขตจังหวัดถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน ด้วยแม่น้ำท่าจีนยาวประมาณ 70 กิโลเมตร ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอดุสิต จังหวัดชัยนาท แล้วไหลคดเคี้ยวไปเป็นแนวท่งเหนือและได้ขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา ระยะห่างประมาณ 35 กิโลเมตร ส่วนที่อยู่ต่อจากป่าชายเลนบริเวณชายฝั่ง มีคลองธรรมชาติ และคลองที่ขุดขึ้น เพื่อนำน้ำจืดมาใช้ในการเกษตรจำนวนมาก คลองที่สำคัญ ได้แก่ คลองมหาชัย คลองดำเนินสะดวก คลองสุนัขหอน เป็นต้น 1 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นบริเวณที่มีน้ำท่วมถึง

2.1.3 តំកល់ទឹកស្រទាប់

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดริมทะเลตั้งอยู่ที่ก้นอ่าวไทย ปากแม่น้ำท่าจีน ประเภทของอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู ฤดูร้อนมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน ทำให้อากาศเย็นและชุ่มชื้น มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีระหว่าง 26 – 28 องศาเซลเซียส มีฝนตกตลอดปีเฉลี่ย 45 นิ้ว รับอิทธิพลจากลมประจำท้องถิ่น คือ ลมบก และลมทะเล

2.1.4 ประชากร

ประชากรของจังหวัดสมุทรสาคร ณ ปี พ.ศ. 2545 จำนวน 544,031 คน แบ่งเป็นประชากรชาย 290,931 คน ประชากรหญิง 253,100 คน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่ง ประชากรร้อยละ 57.87 ของจังหวัด มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม รองลงมาคือสาขาการค้าและค้าปลีกและสาขาอุตสาหกรรม

2.1.5 การปกครอง

จังหวัดสมุทรสาครแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 40 ตำบล 297 หมู่บ้าน 7 เทศบาล และ 33 องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

1. อำเภอเมืองสมุทรสาคร มี 18 ตำบล 115 หมู่บ้าน 00 เทศบาล
2. อำเภอกะทู้แบน มี 10 ตำบล 89 หมู่บ้าน 00 เทศบาล
3. อำเภอบ้านแพ้ว มี 12 ตำบล 93 หมู่บ้าน 00 เทศบาล

2.1.6 การคมนาคม

การติดต่อระหว่างจังหวัดสมุทรสาครกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงทำให้สะดวกและรวดเร็ว มีการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ ดังนี้

ทางรถยนต์

1. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 35 (ถนนพระราม 2) ตั้งต้นจากถนนสุขสวัสดิ์ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร แยกเข้าจังหวัดสมุทรสาครที่กิโลเมตรที่ 28 ระยะทางประมาณ 29 กิโลเมตร
2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ตั้งต้นจากทางแยกอ้อมน้อย ผ่านตำบลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้แบน จังหวัดสมุทรสาคร แยกเข้าทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3091 (เศรษฐกิจ 1) ที่กิโลเมตร 25 ผ่านอำเภอกะทู้แบน และสุดปลายทางที่จังหวัดสมุทรสาคร ระยะทางประมาณ 21 กิโลเมตร

3. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3245 (ถนนเอกชัย) ตั้งต้นจากถนนเทอดไท เขต บางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร ผ่านวัดโพธิ์แจ้ง สิ้นสุดปลายทางที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นระยะทาง 29 กิโลเมตร

4. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ตั้งต้นจากทางแยกพระประโทน แยกเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ถนนพระรามที่ 2) สิ้นสุดปลายทางที่จังหวัดสมุทรสาคร ระยะทาง 45 กิโลเมตร

5. ทางหลวงแผ่นดินแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายธนบุรี – ปากท่อ ที่กิโลเมตรที่ 35 ถึงที่ว่าการอำเภอบ้านแพ้ว ระยะทาง 12 กิโลเมตร

ทางรถไฟ

1. ทางรถไฟสายวงเวียนใหญ่ – มหาชัย ตั้งต้นจากสถานีวงเวียนใหญ่ กรุงเทพฯ ๙ ผ่าน เขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครถึงตำบลมหาชัย อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ระยะทางยาว 31.3 กิโลเมตร

2. ทางรถไฟสายมหาชัย – แม่กลอง เป็นเส้นทางช่วงที่ 2 ต่อจากสายวงเวียนใหญ่ - มหาชัย ตั้งต้นจากสถานีบ้านแหลม ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ถึงสถานีแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทางยาว 33.7 กิโลเมตร ระหว่างสถานีมหาชัย ข้ามแม่น้ำท่าจีน ขึ้นสถานีบ้านแหลม และมีเรือรับส่งผู้โดยสารประจำ

ทางน้ำ

1. แม่น้ำท่าจีน เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดของจังหวัดสมุทรสาคร ต้นแม่น้ำมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม อำเภอ กระทุ่มแบน และอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แล้วไหลสู่อ่าวไทยที่ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2. คลองมหาชัย เริ่มจากแม่น้ำท่าจีน ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ไปเข้าคลองด่าน คลองบางหลวง ออกสู่อำเภอเมืองที่ปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร ถ้าแยก ไปทางขวาที่สถานีตำรวจนครบาล บางขุนเทียน จะไปออกดาวคะนองและออกสู่อำเภอเมืองที่ กรุงเทพมหานคร ระยะทาง 60 กิโลเมตร

3. คลองพิทยาลงกรณ์ เริ่มจากแม่น้ำท่าจีน ที่อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ออกสู่อำเภอเมืองที่จังหวัดสมุทรปราการ ระยะทาง 27 กิโลเมตร

4. คลองสุนัขหอน เริ่มจากแม่น้ำท่าจีน ตำบลท่าจีน ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ออกสู่อำเภอเมืองที่จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทาง 30 กิโลเมตร

5. คลองภาษีเจริญเริ่มจากแม่น้ำท่าจีน ตำบลท่าจีน ที่ได้วัดอ่างทอง อำเภอกระทุ่มแบน ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ระยะทาง 24 กิโลเมตร

6. คลองบางยาง เริ่มจากแม่น้ำท่าจีนที่ตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน ไปเชื่อมคลองดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทาง 35 กิโลเมตร

7. คลองดำเนินสะดวก เริ่มจากประตูน้ำบางยาง ไหลผ่านอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทาง 35 กิโลเมตร

2.1.7 สภาพเศรษฐกิจ

จังหวัดสมุทรสาคร มีทรัพยากรที่เอื้ออำนวยให้เศรษฐกิจหลากหลายประการ คือ มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 40 กิโลเมตรอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดอาชีพประมง และถือเป็นแหล่งประมงที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย สำหรับในด้านอุตสาหกรรมหนัก – เบา ทั้งหลาย สามารถรองรับการขยายตัวจากกรุงเทพฯ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนผลไม้ พืชผักต่าง ๆ เช่น ส้มโอ ส้มเขียวหวาน องุ่น มะพร้าว กล้วยไม้ เป็นต้น และยังมีโบราณสถานที่สำคัญอีกหลายแห่ง เช่น แหล่งโบราณสถานวัดใหญ่จอมปราสาทที่ตำบลท่าจีน ศาลพันท้ายนรสิงห์ที่ตำบลโคกขาม จากสภาพเศรษฐกิจที่ดีและมีความเป็นมาดังกล่าว จังหวัดสมุทรสาคร จึงได้รับคำกล่าวขานว่า เป็น “เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์”

2.1.8 สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองสมุทรสาคร

อำเภอเมืองสมุทรสาครเดิมเรียกว่า บ้านท่าจีน ตามประวัติศาสตร์สากลของหลวงวิจิตรวาทการเล่ม 3 (วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร, 2538: 19–21) เขียนไว้ว่า “สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิได้ยกฐานะบ้านท่าจีนเป็นเมืองสาครบุรี ให้เป็นศูนย์กลางระดมพลแถบหัวเมืองชายทะเล และให้เป็นเมืองหน้าด่านป้องกันข้าศึกทางทะเล” และในเล่มที่ 7 ได้กล่าวถึงการเดินทางของมองซิเออร์ เซเบเรต์ เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสตอนผ่านบ้านท่าจีนหรือ เมืองสาครบุรีเมื่อวันที่ 17–18 ธันวาคม 2230 ว่า “เมืองท่าจีนเป็นเมืองใหญ่ ไกลจากบางกอกประมาณ 8 ไมล์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำซึ่งเป็นแม่น้ำงามน้ำตื้นมากแม่น้ำลึกเรือขนาดเพียง 100 ตัน ขึ้นล่องได้สะดวกในเวลาที่ใช้ไปถึงท่าจีนนั้นมีเรือสำเภาจีนและเรือแขกมลายูจอดอยู่ในแม่น้ำหลายลำที่เมืองนั้นมีป้อมเล็ก ๆ อยู่ป้อมหนึ่งก่อด้วยอิฐและกำแพงป้อมสูงราว 10 ฟุต แต่หาไม้หรือหินป้อมไม่มีแต่หอรบซึ่งมีปืนขนาดเล็กและปืนทองเหลือง มีน้ำสำหรับรับประทานเป็นน้ำดื่มมาก” แสดงให้เห็นว่าบ้านท่าจีนหรือเมืองท่าจีน

หรือเมืองสาครบุรีเป็นเมืองสำคัญทางด้านซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันศัตรูทางทะเลในยามปกติเป็นเมืองเสด็จประพาสของพระเจ้าแผ่นดินดังเช่น ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2247 พระเจ้าเสือเสด็จประพาสโดยเรือพระที่นั่งเอกชัย เพื่อไปทรงเบ็ดที่ปากน้ำสาครบุรีโดยมี พันท้าย นรสิงห์เป็นผู้ถือท้ายเรือพระที่นั่ง แต่เนื่องจากคลองโคกขามคดเคี้ยวมาก ศิริษะเรือพระที่นั่ง ชนกับต้นไม้จนศิริษะพันท้ายนรสิงห์ยอมถวายชีวิต เพื่อรักษาไว้ซึ่งกฎพระอัยการให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตาม แม้ว่าพระเจ้าเสือทรงโปรดอภัยโทษตาม แต่พันท้ายนรสิงห์ไม่ยอม จึงได้มีประวัติวีรบุรุษผู้ยอมเสียชีพเพื่อรักษาหน้าที่ได้จารึกไว้ปรากฏให้เป็นเกียรติแก่ชาวจังหวัดสมุทรสาครคนนับถือจนกระทั่งทุกวันนี้ พอถึงในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยของรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบถึงควมมีคุณธรรม ความเสียสละ ความสมัครสมานสามัคคีของชาวจังหวัดสมุทรสาครที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันสละที่ดินและทรัพย์สินเงินทองเพื่อสร้างถนนขนาดใหญ่ จึงได้เสด็จมาทำพิธีเปิดถนนสายนี้ และเรียกชื่อว่า “ถนนถวาย” ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลท่าฉลอม และโปรดให้จัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นเรียกว่า “สุขาภิบาลท่าฉลอม” เป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2448 เมืองสาครบุรี หรือเมืองท่าจีนเปลี่ยนชื่อเรียกว่า เมืองสมุทรสาคร ในสมัยรัชกาลที่ 4 ในปี พ.ศ.2438

อาณาเขต

ทิศเหนือ

ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบนและอำเภอบ้านแพ้ว

ทิศใต้

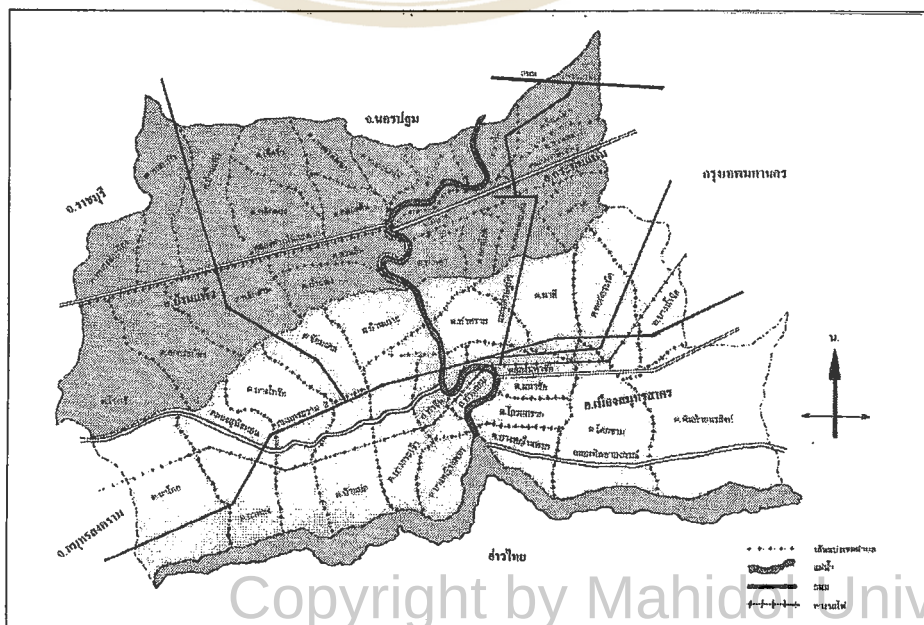
ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศตะวันออก

ติดต่อกับเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันตก

ติดต่อกับอำเภอเมืองสมุทรสงคราม และอำเภอบ้านแพ้ว

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งอำเภอเมืองสมุทรสาคร
(ที่มา : สำนักงานอำเภอเมืองสมุทรสาคร)

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งมีน้ำทะเลขึ้นถึง มีป่าชายเลน เช่น ป่าไม้โกงกาง ป่าไม้แสม ป่าจาก ไม่มีเนินหรือภูเขา มีแม่น้ำท่าจีน ไหลผ่านมาลงทะเลโดยผ่านตำบลท่าทราย ตำบลท่าจีน ตำบลมหาชัย ตำบลท่าลอม ตำบลโกรกกรากและตำบลบางหญ้าแพรก

ลักษณะภูมิอากาศ

มีฝนตกต้องตามฤดูกาลอากาศอบอุ่นไม่ร้อนและหนาวจัด ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมบก และ ลมทะเล

ทรัพยากรธรรมชาติ

มีป่าไม้ชายเลน เช่น ป่าไม้การบูน, ป่าไม้แสม, ป่าไม้โกงกาง และ ป่าจาก

อาชีพ

1. การเกษตร มีการเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา ร้อยละ 25 เปอร์เซนต์ สวนผลไม้ สวนมะพร้าว ร้อยละ 20 เปอร์เซนต์ ทำนาข้าว ร้อยละ 15 เปอร์เซนต์ ป่าจาก ป่าฟัน ร้อยละ 10 เปอร์เซนต์ ทำนาเกลือประมาณ 10 % อื่น ๆ ประมาณ 20 %
2. การปศุสัตว์ มีการเลี้ยงเป็ด มากกว่าการเลี้ยงไก่
3. การประมง มีการประมงทั้งอ่าวไทย และในทะเลลึก โดยใช้เรือประมงทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่
4. การอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรม 837 แห่ง

ประชากร

พลเมืองทั้งหมด รวมทั้งสิ้น 459,853 คน (เมื่อ พ.ศ. 2545)

ศาสนสถาน

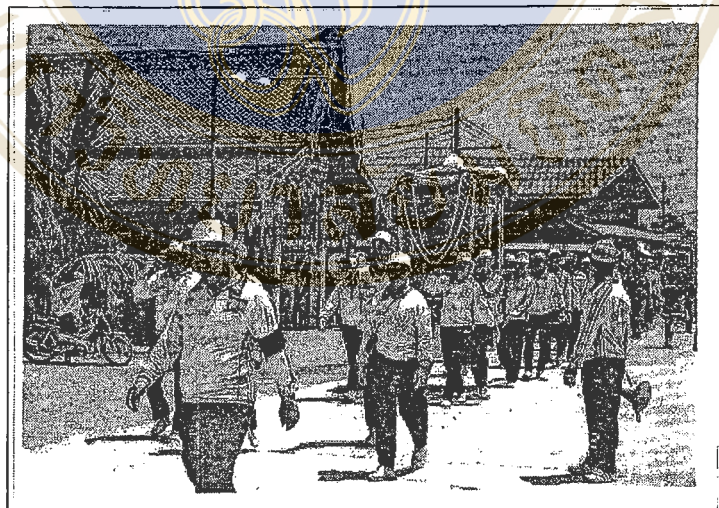
มีวัดจำนวน 62 วัด

2.2 ประเพณีท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร

2.2.1 ประเพณีแห่เจ้าพ่อหลักเมือง

วันที่ 21 มิถุนายน ของทุกปี ชาวสมุทรสาครจะพร้อมใจกันอัญเชิญองค์เจ้าพ่อหลักเมือง (เทพเจ้าจอมเมือง) ซึ่งมีศาลสถิตตั้งอยู่ที่บริเวณสวนสาธารณะ ร.9 หันหน้าสู่แม่น้ำท่าจีน ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ออกจากศาลเจ้าพ่อหลักเมืองนี้แกะสลักด้วยไม้โพธิ์ ความสูงประมาณ 1 เมตร กว้างประมาณ 1 สอก เพื่อแห่ไปตามถนนสายต่าง ๆ และอัญเชิญไปลงเรือประมง ซึ่งประดับด้วยธงทิวสวยงาม แห่ไปตามทางน้ำ (แม่น้ำท่าจีน) จากฝั่งตลาดมหาชัย ไปยังฝั่งตลาดท่าลอมเพื่อเป็นสิริมงคลและให้ประชาชนได้สักการะบูชาอย่างทั่วถึง ขบวนแห่จะไปขึ้นฝั่งตลาดท่าลอม ที่บริเวณวัดแหลมสุวรรณาราม และอัญเชิญเจ้าพ่อหลักเมืองแห่ไปตามถนน ถวายไปสิ้นสุดที่บริเวณวัดสุทธิวราราม (วัดช่องลม) แล้วจึงอัญเชิญกลับมาประทับที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เพื่อให้ประชาชนสักการะ สรงน้ำปัดทอง ขบวนแห่อัญเชิญเจ้าพ่อหลักเมืองประกอบด้วย รถพระรูป รถเจ้าคณะจังหวัด ขบวนธง ล่อโก้ว สิงโต เองกอ และแตงวง

เจ้าพ่อหลักเมืองเป็นที่เคารพบูชาของชาวสมุทรสาครและจังหวัดใกล้เคียงโดยเฉพาะชาวประมงและคนไทยเชื้อสายจีนจะให้ความเชื่อถือและศรัทธามาก จะเห็นได้ว่าก่อนออกเรือหาปลาจะต้องมีการจุดประทัดเพื่อเป็นการเซ่นไหว้สักการะทุกครั้ง จนถือเป็นประเพณีของชาวประมง (โกมินทร์ สังคนอง, 2537: 52)

ภาพที่ 3 ขบวนแห่เจ้าพ่อหลักเมือง
(ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร)

2.2.2 ประเพณีหุงข้าวทิพย์

เป็นประเพณีของชาวไทยรามัญ จังหวัดสมุทรสาคร โดยจะใช้สาวบริสุทธิ์หรือคนที่ถือศีล 8 นุ่งขาวห่มขาว ทำพิธีหุงข้าวทิพย์ในวันที่ 13 เมษายน เริ่มพิธีเวลา 18.00 นาฬิกา หลังจากพระสงฆ์สวดมนต์เย็นก็ทำการเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ ข้าวสาร ข้าวตอก ถั่วเขียว งา มะตูมเชื่อม มะพร้าว อินทผลัม มะม่วง กล้วยน้ำว้า กะละแม พุทรา ข้าวเหนียวแดง ถั่วตัด งาตัด และลูกกวาด เมื่อถึงเวลา 24.00 นาฬิกา จะนำข้าวสารมาหุงกับน้ำกะทิ (หุงกับหม้อดิน 3 ใบ) ผสมกับข้าวตอก ถั่วเขียว งา และนำมาคั่วใส่กระทง 365 ใบ ส่วนอุปกรณ์อื่น ๆ ตัดเป็นชิ้น ๆ จำนวน 365 ชิ้น ใส่กระทงทุกกระทง จำนวน 365 ใบ ต่อจากนั้นจะทำพิธีห่มนวมเทวดา เมื่อเสร็จพิธีในเวลา 1 นาฬิกาของวันใหม่ ก็จะแจกจ่ายกันไปตามบ้านเพื่อนำไปรับประทาน โดยเชื่อว่าจะทำให้อายุยืนยาว และไม่มีโรคภัยเบียดเบียน

ภาพที่ 4 ภาพพิธีการหุงข้าวทิพย์ (ข้าวเทวดา)
(ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร)

2.2.3 ประเพณีแห่ทางหงส์

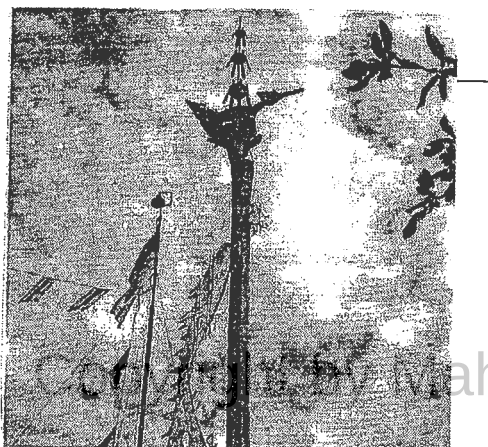
การแห่ทางหงส์ เป็นประเพณีของชาวไทยรามัญ ในจังหวัดสมุทรสาคร ทำกันในวันที่ 15 เมษายน ของทุกปี ในพงศาวดารพม่า (โกมินทร์ สังคะนอง, 2537: 54 – 55) กล่าวถึงมอญเมืองหงสาวดีว่าเป็นชนชาติที่นับถือพุทธอย่างเคร่งครัด และมีการนับถือเช่นไหว้บรรพบุรุษไม่แพ้ชนชาติจีน พม่ากับมอญได้ทำสงครามสู้รบจับเคี้ยว ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะมาเป็นเวลาอันยาวนาน พื้นที่ภูมิประเทศแต่ดั้งเดิมของเมืองหงสาวดี เป็นที่ลุ่มและเป็นทะเลสาบกว้างใหญ่ ต่อมาทะเลตื้นเขิน กลายเป็นดินดอน ได้มีหงส์ผู้เมื่อยล้าหนึ่งมาหากินในทะเลสาบใหญ่นี้ ชาวมอญจึงถือเป็นนิมิตดีจึงได้ตั้งเมืองขึ้นเรียกว่าหงสา หรือหงสาวดีในปัจจุบัน ฉะนั้นมอญจึงได้นับถือหงส์เพราะเชื่อว่าเป็นสัตว์ชั้นสูงที่ให้คุณ ไม่ว่าชาวมอญจะอพยพไปอยู่ในสถานที่ใดเมื่อรวมกันเป็นกลุ่มชุมชน

ชาวมอญก็จะใช้หงส์เป็นสัญลักษณ์ โดยจะสร้างรูปหงส์ไว้บนยอดเสา เพื่อระลึกถึงความเป็นชาติ เสาหงส์จึงมักถูกสร้างไว้ที่วัด เพื่อเชิดชูว่าวัดเป็นสำนักวิชาการด้วย

ประเพณีการแห่หางหงส์ มอญเรียกว่า แห่ “ชะตะโน” เป็นภาษามอญ แปลว่าหางหงส์ ส่วนคำว่า “โน” แปลว่าหงส์ แต่นิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “แหโน” หมายถึงแห่หงส์

ก่อนจะถึงวันสงกรานต์ ชาวไทยรามัญหนุ่มสาวเฒ่าแก่ ตลอดจนผู้ถือศีล จะนัดกันไป ที่วัดเพื่อช่วยกันเย็บผ้าที่จะทำเป็นหางหงส์และช่วยกันประดิษฐ์ดอกไม้ที่เรียกว่า “ดอกขบา” เพื่อนำไปติดประดับที่หางหงส์ให้สวยงาม ขนาดของผ้าที่ใช้ทำหางหงส์จะเป็นผ้าอะไรก็ได้ยาว ประมาณ 3 เมตร กว้างประมาณ 1 เมตร ตัดให้เป็นรูปลักษณะหัวท้ายมน ส่วนหัวใหญ่กว่าหางเล็กน้อย แล้วเม้มขอบผ้าเย็บเข้ากับเชือกตลอดทั้งผืน เสร็จแล้วเหลาไม้ไผ่ผูกขวางผืนผ้า จำนวน 9 อัน เพื่อให้ผ้ากางออกและเอาดอกไม้ที่ประดิษฐ์ด้วยเศษผ้าสีต่าง ๆ ประดับตามไม้ข้างละ 9 ดอก และติดที่ไม้ตรงกลางผืนอีก 9 ดอก ตรงหัวมีตะกร้อสานด้วยหวาย 1 ใบ ที่ลูกตะกร้อติดดอกไม้อีก 9 ดอก ส่วนที่หางมีลูกตะกร้อ 2 ใบ ผู้ก่เรียงติดห้อยไว้ มีดอกไม้ที่ลูกตะกร้ออีกลูกละ 4 ดอก และที่ตะกร้อใบสุดท้าย นิยมเอาด้ายสีและหมคนผูกไว้สำหรับลูกตะกร้อที่ติดเป็นการถ่วงหางให้กางออก ทั้งเป็นการประดับให้สวยงามอีกด้วย ตามผืนผ้าเจาะรูช่องลมไว้ไม่ให้ขาดเวลาลมพัดแรง ๆ ไม้ที่ทำเป็นกระดูกขวางผืนผ้าทั้ง 9 อันนั้น เป็นคติหมายถึงความเจริญก้าวหน้าในการทำมาหากิน ส่วนลูกตะกร้อทั้ง 3 ใบ หมายถึง พระรัตนตรัย ส่วนดอกไม้ที่ประดับเป็นเครื่อง

การเย็บผ้าหางหงส์ ส่วนใหญ่จะทำที่วัด เพราะสะดวกและเป็นศูนย์กลางที่เป็นรวมคน หางหงส์จัดทำ 2 วันที่เสร็จ เมื่อทำเสร็จก็จะจัดขบวนแห่โดยใช้กลองยาว และแตรวง จัดเป็นขบวนร้องรำทำเพลงอย่างสนุกสนาน ให้คนหนึ่งถือบาตร แห่หางหงส์ไปตามหมู่บ้าน ชาวบ้านที่มีศรัทธาบริจาคเงิน ร่วมทำบุญ ใส่บาตร เมื่อแห่เสร็จแล้วจะนำเงินและหางหงส์ไปถวายพระที่วัด และจะนำไปแขวนที่เสาหงส์ในวันสุดท้ายของวันสงกรานต์ของทุกปี การที่ต้องแห่หางหงส์ทุกปี เพราะถือเป็นประเพณีว่าหงส์ปีหนึ่งจะถ่ายชน โดยเฉพาะหางหงส์จะหลุดหมด ฉะนั้นชาวไทยเชื้อสายรามัญ จึงได้กำหนดให้มีการแห่หางหงส์ขึ้นในวันสงกรานต์ของทุกปี (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร: 2540)

ภาพที่ 5 หางหงส์ที่ใช้ในพิธีแห่
(ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร)

2.2.4 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร นั้นพบว่ามีการประเพณีที่เก่าแก่ และยังถือปฏิบัติอยู่คือ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นประเพณีของชาวไทยรามัญ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 จะมีพิธีทำบุญตักบาตร เช่นเดียวกับ เทศกาลสำคัญอื่น ๆ แต่ที่พิเศษคือ มีการตักบาตรน้ำผึ้ง โดยทางวัดจะเรียงบาตรพระไว้ต่างหากจากการตักบาตรข้าว ชาวบ้านจะนำน้ำผึ้งที่เตรียมมา รินลงในบาตร เหมือนกับการตักบาตรข้าว

การทำบุญตักบาตรน้ำผึ้ง เชื่อว่ามีอานิสงส์มาก เพราะพระสงฆ์จะเก็บน้ำผึ้งไว้เพื่อใช้เป็นยาในคราวจำเป็น เพราะน้ำผึ้งเป็นส่วนผสมของยาโบราณที่สำคัญ

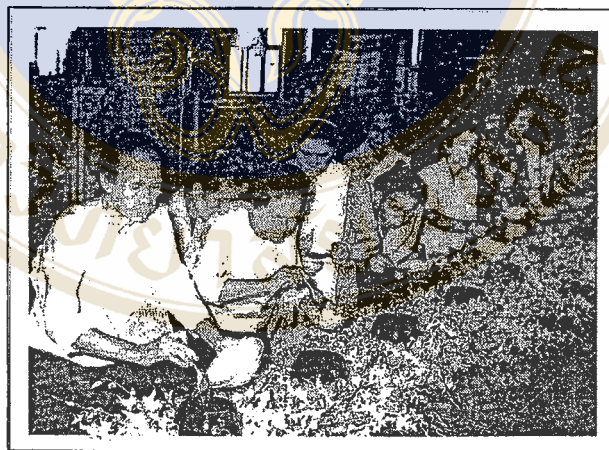
คติความเชื่อในผลอานิสงส์ของการได้ถวายน้ำผึ้งแก่พระสงฆ์นั้น สืบเนื่องมาจากตำนานที่ว่า มีพระปัจเจกโพธิ์รูปหนึ่งอาพาธ ประสงค์ที่จะได้น้ำผึ้งมาผสมโอสถ เพื่อบำบัดอาการอาพาธนั้น วันหนึ่งได้ไปบิณฑบาตในชนบท ที่ใกล้ชายป่า มีชาวบ้านป่าผู้หนึ่งเกิดกุศลจิต หวังจะถวายทานแด่พระปัจเจกโพธิ์ จึงนำน้ำผึ้งที่ตนเก็บไว้ถวาย ด้วยจิตศรัทธาที่มีอย่างเปี่ยมล้นและสูงส่ง ครั้นรินน้ำผึ้งลงในบาตร เกิดปรากฏการณ์อัศจรรย์ น้ำผึ้งเกิดเพิ่มพูนฟูขึ้นจนเต็มบาตร และล้นบาตร ในที่สุดขณะนั้นเองมีหญิงชาวบ้านผู้หนึ่งกำลังทอผ้าอยู่เห็นความอัศจรรย์นั้น ด้วยจิตศรัทธาเกรงว่าน้ำผึ้งจะเปื้อนมือพระปัจเจกโพธิ์ จึงรับนำผ้าที่ทอแล้วถวาย เพื่อใช้ซับน้ำผึ้งที่ไหลล้นนั้นทั้งชายผู้ถวายน้ำผึ้ง และหญิงผู้ถวายผ้า ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า เมื่อได้ถวายน้ำผึ้งและผ้าแด่พระปัจเจกโพธิ์แล้ว เมื่อถึงกาลมรณะแล้ว ได้อุบัติใหม่ในมนุษยโลก ชายผู้ถวายน้ำผึ้งได้เกิดเป็นพระราชผู้เข้มแข็งและมั่นคง ส่วนหญิงผู้ถวายผ้า ได้เกิดเป็นพระธิดาของราชาอีกเมืองหนึ่งที่มีความงาม และมั่งคั่งเช่นกัน

เรื่องอานิสงส์ของการถวายน้ำผึ้งนี้ มีตำนานที่เกี่ยวกับพระฉิมพลี หรือพระสิวลีอีกทางหนึ่งว่า ในอดีตกาลครั้งสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า “พระวิปัสสี” พระสิวลีได้ถือกำเนิดเป็นชาวบ้านนอกในชนบท วันหนึ่งได้ไปเมืองระหว่างทางกลางป่านั้น ได้พบรวงผึ้งได้ไต่ตัวผึ้งให้หนีไป แล้วตัดกิ่งไม้ถือรวงผึ้งเข้าไปในเมือง

ขณะนั้นในพระนคร พระราชาและชาวเมืองแข่งกันทำบุญถวายทานแด่พระวิปัสสิสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมด้วยพระสงฆ์ ทั้งพระราชาและชาวบ้านต่างแข่งขันกัน จัดสรรสิ่งของวัตถุทานอันประณีตถวาย ขณะนั้นชาวบ้านนอกที่ถือรวงผึ้งจากป่า เดินผ่านเข้าประตูเมืองมา คนที่เฝ้าประตูเห็นเข้าและเห็นรวงผึ้งซึ่งไม่มีใครนำมาถวายพระวิปัสสิพุทธเจ้ามาก่อน จึงขอซื้อรวงผึ้งนั้น ชาวเมืองต่างปลื้มปีติรับ “สาธุ” ยินดีกับเจ้าของรวงผึ้งนั้น

ด้วยอานิสงส์การถวายทานด้วยน้ำผึ้งครั้งนี้ เมื่อสิ้นอายุขัย ชายผู้เป็นเจ้าของน้ำผึ้งได้บังเกิดในเทวโลก ท่องเที่ยวเสวยสุขอยู่ช้านาน ได้จุติมาเป็นพระราชาในกรุงพาราณสี เมื่อพระราชาสิ้นพระชนม์แล้ว ได้จุติมาเป็นพระราชกุมารในพระมหาราชวงศ์ศากยราช ทรงพระนามว่า “สิวลีกุมาร” เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ออกผนวชในสำนักของท่านพระสารีบุตร ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ และสมบุรณ์ด้วยปัจฉิณลาภ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยกย่องว่า “ท่านเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในเรื่องของผู้มีลาภ”

ด้วยความเชื่อในอานิสงส์การให้ทานด้วยน้ำผึ้งดังกล่าวนี้ จึงได้มีประเพณีตักบาตรน้ำผึ้งสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร, 2538 : 57 - 59)

ภาพที่ 6 ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง
(ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร)

2.3 สารัตถะทั่วไปของแตง

ไชแสง สุขะวัฒนะ (2525: 102 – 103) ได้กล่าวถึงวงโยธวาทิต (Military Band) ไว้ว่าเป็นวงดนตรีที่ปรากฏขึ้นในกองทัพโรมัน ได้มีการใช้เครื่องดนตรีโบราณร่วมกับกลองศึก บรรเลงเพลงเดินแถวเพื่อปลุกใจทหารและประโคมให้สัญญาณในการรบ ภายหลังจากสมัยโรมันและสมัย

สงครามครูเสด วงโยชวาทิตได้ซบเซาลง มากระเดื่องขึ้นอีกครั้งในราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 เมื่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (ทรงครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1643 – 1715) โปรดให้ลูลลี จัดตั้งวงแบนด์ขึ้น

ต่อมาพระเจ้าเฟรเดริกมหาราชแห่งปรัสเซีย (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1740- 1786) ทรงมีพระทัยรักดนตรี ได้ทรงจัดตั้งวงโยชวาทิต (Military Band) ขึ้นอีก ในปี ค.ศ. 1763 หลังจากนั้น มาได้รับการปรับปรุงขึ้นอีกครั้งในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 นักดนตรีในยุโรป ซึ่งมีความสนใจดนตรีในตุรกี ได้มีการปรับปรุงวง โดยเพิ่มเครื่องดนตรีขึ้นเป็นบางชิ้น ในวงโยชวาทิตและวงดุริยางค์ จนมาในสมัยของนโปเลียน กองทัพฝรั่งเศสได้ปรับปรุงวงโยชวาทิตครั้งสำคัญ ทั้งเครื่องดนตรีและผู้เล่น ดังนี้คือ ปิคโคโล 1 เล้า คลาริเน็ตเสียงสูง 1 เล้า คลาริเน็ตธรรมดา 16 เล้า บาสซูน 4 ตัว ทรอมโบน 3 ตัว กลองเล็ก 2 ลูก กลองใหญ่ 1 ลูก ไตรแองเกิล 1 อัน ฉาบ 2 คู่ และเครสเซนส์ตุรกีอีก 2 อัน รวมผู้เล่นทั้งหมด 42 คน กล่าวได้ว่า วงโยชวาทิตของนโปเลียนเป็นต้นแบบของวงโยชวาทิตในปัจจุบัน

● พระเจน ดุริยางค์ (2499: 180 – 182) ได้กล่าวถึงวงโยชวาทิต (Military Band) ว่าเป็นวงที่ใช้เครื่องดนตรีอย่างเดียวกับวง ดุริยางค์ (Orchestra) ยกเว้นเครื่องดนตรีที่ใช้คันสี (Bowed String Instruments) ที่ไม่มีใช้ จึงมีแต่เครื่องเป่าล้วน ๆ ประกอบไปด้วยเครื่องที่สร้างขึ้นด้วยไม้เรียกว่าเครื่องลมไม้ (Woodwind Instruments) เครื่องที่สร้างด้วยโลหะทองเหลืองเรียกว่าเครื่องทองเหลือง (Brass Instruments) เนื่องจากการที่ขาดเครื่องสายไป จึงจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนเครื่องเป่าที่สร้างด้วยไม้เป็นจำนวนมากเช่น Bb Clarinet และ Eb Clarinet เพื่อช่วยการบรรเลงเพลงในหน้าที่ของไวโอลิน แนวที่ 1 ที่ใช้เสียงในระดับสูง ๆ นอกจากนี้ยังต้องสร้างเครื่องแตรเบส ในระดับต่ำเช่น เบส EE b และ BBb เพื่อทดแทนเสียงในระดับเสียงต่ำ ๆ ของซอเบส

และยังกล่าวอีกว่า วงดนตรีโยชวาทิต เหมาะสำหรับใช้งานภายนอกสถานที่ เช่นในงานพิธีต่าง ๆ งานนำแถวเดินขบวน และงานบรรเลงเพลงคอนเสิร์ตกลางแจ้ง

ธนิต อยู่โพธิ์ (2523: 68-69) กล่าวถึงเรื่องแตรว่า แตร เป็นชื่อที่ใช้เรียกเครื่องเป่าชนิดที่ทำด้วยโลหะทั่วไป แตรที่ใช้ในพระราชพิธีของไทย แต่โบราณ มี 2 ชนิดคือ แตรงอนและแตรฝรั่งแตรงอนคงเรียกตามรูปลักษณะของแตร ที่โค้งและบานปลาย เข้าใจว่าได้แบบอย่างมาจากอินเดีย ใช้ สำหรับเป่าเป็นสัญญาณในกระบวนแห่ และในงานพระราชพิธี อินเดียตอนเหนือเรียกแตรชนิดนี้ตามภาษาสันสกฤตว่า “ศฤงกะ” ส่วนอินเดียตอนใต้ เรียกตามภาษาทมิฬว่า “กัมพู” ทั้ง 2 ชนิดนี้แปลความหมายว่า เขาสัตว์

พูนพิศ อมาตยกุล (2529: 13-14) ได้บอกถึงที่มาของแตรวงว่า เพลงไทยเราคือเพลงพื้นบ้าน เจริญขึ้นและรับใช้สังคมตลอดมา จนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ไทยเราเริ่มมีความสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ อารยธรรมรวมทั้งเพลงเริ่มเข้าสู่เมืองไทย โดยทรงริเริ่มการฝึกทหารอย่างฝรั่งขึ้นที่วังหลวงและวังหน้า เป็นการฝึกที่มีแดรเป่านำหน้า ใช้เพลงสรรเสริญพระบารมีอังกฤษ ชื่อเพลง “God Save The Queen” เป็นเพลงสำหรับค่านับพระเจ้าอยู่หัวของไทย ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเกาะชวา และสิงคโปร์ เมื่อเสด็จเข้าสู่ฝั่งเมืองปัตตาเวีย กองทหารดัช มาขอโน้ตเพลงสรรเสริญพระบารมี เพื่อถวายความเคารพต่อองค์พระมหากษัตริย์ทำให้ทรงเห็นความสำคัญต่อการดนตรีจึงได้ทรงก่อตั้งแถวทหารมหาดเล็กขึ้นเป็นครั้งแรก

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2535: 17) ได้กล่าวถึงแดรว่า เป็นชื่อเครื่องเป่าประเภทเขาควาย ต่อมาทำด้วยโลหะเรียกว่า “แดรงอน” เพราะมีลักษณะงอนคล้ายเขาควาย ตรงกับคำว่า “กาหล” ในวรรณคดีโบราณเช่น หนังสือสมุทรโฆษคำฉันท์ แดรใช้เป่าร่วมกับสังข์ ในพระราชพิธีเกียรดิยศ เช่น เมื่อพระมหากษัตริย์ เสด็จออกรับทูตานุทูต หรือในงานเสด็จพระราชดำเนิน โดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคและสถลมารค หรือกระบวนแห่อย่างอื่น

สุกรี เจริญสุข (2536: คำนำ) กล่าวสรุปไว้ว่า แดรและแดรง เกี่ยวข้องกับชุมชนของปี่พาทย์ เป็นชุมชนส่วนน้อยของสังคม และได้ฝังรากกลืนไปในส่วนของพิธีกรรมหลวง พิธีกรรมของชาวบ้าน และในส่วนของความบันเทิงของชาวบ้านด้วย ที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนปัจจุบัน แดรงชาวบ้าน ได้แพร่ไปสู่ในสังคมของภาคกลาง และภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ

สง่า อารัมภีร (2531: 45 – 46) กล่าวไว้ในบทความเรื่องต้นตระกูลเพลงว่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงมีความสามารถและทรงคุณประโยชน์มากมายทั้งกองทัพเรือและกองทัพบก งานดนตรีของพระองค์ท่านอยู่คู่กับประเทศไทยทั้งชาติ เช่น เพลงมหาฤกษ์ ทรงประพันธ์โดยดัดแปลงเพลงไทยชื่อ “มหาฤกษ์สองชั้น” นำมาประสานเสียงและเรียบเรียงให้เป็นแบบสากล เพื่อสำหรับใช้ถวายพรในงานพิธีต่าง ๆ และสำหรับเพลงสโลว์มาร์ช พระองค์ทรงดัดแปลงเพลงพระยาโศก 2 ชั้น อันเป็นเพลงไทยเดิม มาเป็นเพลงโศกสำหรับนำศพ และได้ทรงนิพนธ์เพิ่มเติมอีก โดยนำต้นเรื่องพระยาโศกอันเป็นเพลงไทยสากลอีก 1 ท่อน จนได้ใช้เป็นเพลงโศกประจำชาติ และใช้นำตั้งแต่พระบรมศพตลอดจนศพสามัญชน

นอกจากนั้นยังกล่าวถึงแดรงชาวบ้านที่บรรเลงเพลงตอนทำขวัญนาคตลอดจนแห่ไปวัด แเทพทุกวง ต้องบรรเลงที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตแห่งวังบางขุนพรหมแต่งหรือปรับปรุงให้ทั้งสิ้น

2.4 พัฒนาการของแดรงในจังหวัดสมุทรสาคร

แตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครนั้น อยู่คู่กับสังคมชาวบ้านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีประวัติการกำเนิด การแพร่ขยาย และการสืบทอด ตลอดจนบทบาทสำคัญในการบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนการดำรงอยู่ของชาวแตรวงและการพัฒนาการภายในวง ทั้งเครื่องดนตรีและการบรรเลงมีดังนี้คือ

2.4.1 แตรวงในยุคเริ่มแรก คณะศิษย์หลวงปู่เทิ้ม (พ.ศ.2415-2452)

แตรวงในอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาครในยุคแรกเริ่มที่พอจะสืบค้นประวัติได้นั้น มีแหล่งข้อมูลพบที่ตำบลท่าฉลอม ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งของจังหวัดสมุทรสาคร เป็นแหล่งกำเนิดของแตรวง และแพร่กระจายสู่ตำบลต่าง ๆ ของอำเภอเมือง (สาธิต แซ่สมหวัง, สัมภาษณ์: 2538) โดยเริ่มขึ้นที่วัดสุทธิวิทยาวารามหรือวัดช่องลมตามที่ชาวบ้านเรียกกัน ขณะนั้นใน พ.ศ.2415 หลวงปู่เทิ้ม เป็นพระภิกษุประจำวัดช่องลม มีใจรักและประกอบกับความสามารในด้านดนตรีไทยเป็นอย่างมาก สามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ทุกประเภท ได้ก่อตั้งวงปี่พาทย์ขึ้นภายในวัด โดยจ้างช่างชาวจีน 2 คน ให้ผลิตเครื่องดนตรี เช่น ระนาด ฉิ่ง กลองทัดและเครื่องมืออื่น ๆ อีกมากมาย

สำหรับการสร้างเครื่องดนตรีต่าง ๆ นั้น หลวงปู่เทิ้มเป็นผู้ดูแลและคอยควบคุมอย่างใกล้ชิด เครื่องดนตรีที่ต่าง ๆ ของหลวงปู่ที่สร้างขึ้นนั้น เป็นที่กล่าวขานและเลื่องลือในด้านคุณภาพเป็นที่ยกย่องว่าดีที่สุดในยุคนั้น โดยเฉพาะ กลองทัด ชนิดที่คนฟังอยู่แต่ไกลพอได้ยินเสียงกลองทัดดี ก็บอกได้ทันทีว่าเป็นกลองวัดช่องลม หลวงปู่จ้างครูมาสอนลูกศิษย์ที่วัด ครูแต่ละท่านที่มาสอนล้วนแต่เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงทั้งสิ้น อาทิเช่น ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เพื่อนสนิทของหลวงปู่ ในช่วงที่หลบภัยสงคราม ท่านครูมาดีระนาดให้หลวงปู่ฟังอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังมีครูโชติ ครูชื่น ครูยี่ประฉิต สองพี่น้องบ้านบางลำภู ทำหน้าที่เป็นครูสอนประจำโดยพักอยู่ที่วัดนั้นเลย หลวงปู่ได้สร้างกุฏิไม้ 2 ชั้นให้วงปี่พาทย์อยู่ โดยเรียกกุฏิหลักนี้ว่า “ห้องเครื่อง” เพราะเป็นที่เก็บเครื่องดนตรีและที่พักของทุกคน

นอกจากวงปี่พาทย์แล้ว หลวงปู่ยังได้ก่อตั้งแตรวงขึ้นควบคู่กับวงปี่พาทย์อีกด้วย โดยจ้างครูมาอีก 2 ท่าน คือ ครูเวก และ ครูอาบ เป็นครูสอนแตรวง จากกองดุริยางค์ทหารเรือมารับหน้าที่สอนแตรวงให้กับวงปี่พาทย์อีกด้วย ดังนั้น วงปี่พาทย์ของหลวงปู่เทิ้ม จึงมีความสามารถทั้งปี่พาทย์และแตรวงด้วย ในขณะเดียวกัน ลูกศิษย์รุ่นแรกของวัดช่องลมได้แก่

ลูกศิษย์ รุ่นที่ 1 พ.ศ. 2415

1. นายหลัง ขุนเณร	2. นายไข่ ขุนเณร	3. นายหยุด ศรีดาวเรือง
4. นายอุ่น โฉมศรี	5. นายอินทร์ ศรีดาวเรือง	6. นายสง เสงี่ยมหวัง
7. นายหรั่ง ศรีดาวเรือง	8. นายจุ่น โพธิ์นิยม	9. นายอู่ โพธิ์นิยม

10. นายช่วง โพธิ์นิยม
ดาวเรือง	11. นายหลุย วันทอง	12. นายหนั่นไทย ศรี
13. นายหวน วันทอง	14. นายหน่นมอญ ศรีดาวเรือง	15. นายเฟือก เสงี่ยมหวัง
16. นายเม้น แจ่มแจ้ง	17. นายแหม่ โฉมศรี	18. นายขง โฉมศรี
19. นายเกลื่อน ศรีดาวเรือง	20. นายอินทร์ ศรีดาวเรือง	21. นายย้อย ทรัพย์สมบูรณ์
22. นายลาก แจ่มแจ้ง	23. นายสังข์ ทรัพย์สมบูรณ์	24. นายผล แจ่มแจ้ง
25. นายเกลื่อน ศรีดาวเรือง	26. นายอินทร์ ศรีดาวเรือง	27. นายย้อย ทรัพย์สมบูรณ์
28. นายลาก แจ่มแจ้ง	29. นายสังข์ ทรัพย์สมบูรณ์	30. นายผล แจ่มแจ้ง
31. นายสง เสงี่ยมหวัง	32. นายหรั่ง ศรีดาวเรือง	33. นายจุ่น โพธิ์นิยม
34. นายอุ โพธิ์นิยม	35. นายช่วง โพธิ์นิยม	36. นายหลุย วันทอง
37. นายหนั่นไทย ศรีดาวเรือง	38. นายหวน วันทอง	39. นายหน่นมอญ ศรี
ดาวเรือง40.	นายเฟือก เสงี่ยมหวัง	
- หลังจากนั้น อีก 2 ปี คือ พ.ศ. 2442 ได้รับลูกศิษย์เพิ่มขึ้นอีก 1 รุ่น คือ
1. นายชอบ โฉมศรี	2. นายอด แพรกวาริ	3. นายหมี เสงี่ยมหวัง
4. นายเบิ้ม วันทอง	5. นายบุญยงค์ เกตุคง	6. นายบุญยัง เกตุคง
7. นายสงบ ระหงส์	8. นายฉ่าง วันทอง	9. นายสายันต์ เสงี่ยมหวัง
10. นายเจริญ แจ่มแจ้ง	11. นายวุ่น แจ่มแจ้ง	12. นายแข็ง แจ่มแจ้ง

ลูกศิษย์ทั้งหมด ได้รับการฝึกหัดทั้งปีพาทยและเป่าแตรจากวัดช่องลม แบ่งเป็น 2 รุ่น โดยการสอนจากครูดังกล่าว และหลวงปู่เทมเป็นผู้ดูแล คอยควบคุมตลอดเวลา หลวงปู่จะตื่นนอนแต่เช้า พวกนักดนตรีจะต้องตื่นด้วยและเริ่มซ้อมเพลงกันจนรุ่งเช้า หลวงปู่เป็นนักดนตรี รู้ว่าใครเล่นดนตรีเป็นอย่างไร ถูกหรือผิดท่ารู้ ในจำนวนศิษย์ดังกล่าว มี 2 ท่านด้วยกัน ได้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีไทย คือ ครูบุญยงค์ เกตุคง และครูบุญยัง เกตุคง สำหรับการสอนแตรวงโดยครูเวกและครูอาบนั้น ก่อนข้างเข้มงวดมีหลักเกณฑ์ของการฝึกตายตัว คือตื่นตั้งแต่ 4 นาฬิกาเป็นเวลาปกติ จากนั้นครูก็ให้ฝึกการไล่เสียง จากเสียงต่ำสุดไปหาเสียงสูงสุดของแต่ละเครื่องมือ จนจำเสียงต่าง ๆ ได้ดี สำหรับเสียงที่เป่านั้น ไม่ได้จำเป็นตัวโน้ต แต่ให้ฟังเสียงและนิ้วที่กดว่านิ้วแต่ละตำแหน่งตรงกับเสียงอะไรฝึกไล่ขึ้นไล่ลงจนชำนาญ การฝึกนั้น ครูให้ใช้เสียงเต็มตลอด ไม่มีเสียงครึ่ง (Flat – Sharp) ถ้าเพลงใดมีเสียงครึ่ง ครูจะบอกเป็นเพลง ๆ ไป สำหรับระยะเวลาในการฝึกในแต่ละครั้ง ให้ใช้รูปเป็นหลัก คือรูปหมด 1 ดอกเป็นการฝึก 1 ครั้ง ครั้งต่อไปเพิ่มเป็น 2-3 ดอก ขึ้นอยู่ที่ครูเห็นสมควร เมื่อไล่เสียงเป็นที่พอใจแล้ว ครูก็จะต่อเพลงให้ การต่อเพลงนั้น ใช้วิธีฮัมทำนองด้วยปาก ซึ่งเรียก

กันว่า นอย ๆ ปาก เป็นวิธีแบบ “มุขปาฐะ” คือการต่อด้วยปาก เช่น เพลงเยอรมันแตกทัพ จะต่อว่า นอย นอย นอย หน้อย นอย น้อย นอย หน้อย น้อย ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 7 ตัวอย่างโน้ตเพลงที่สอนด้วยการใช้คำว่า นอย ๆ

จากนั้นครูก็ให้หาเสียงของตัวโน้ตเองโดยการเป่าแตรให้ได้เสียงตามที่ครู นอย ๆ มา แต่ถ้าท่อนไหนยังหาไม่ได้ ครูจึงเป่าแตรให้ฟังเป็นตัวอย่าง และต้องจำนิ้วที่ครูกดให้ดี ครูจะต่อแบบนี้เรื่อยไปที่ละท่อน จนจบเพลง ถ้าใครฝึกการไล่เสียงมาดี หรือมีปฏิภาณในการฟังเสียงดี ก็ต่อเพลงได้เร็ว จึงไม่เหมือนกันทุกคนขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล บางคนต่อให้เป็นเดือนยังไม่ได้เลยก็มี (สาธิต ช่างสมหวัง: สัมภาษณ์)

เพลงที่ต่อให้ส่วนมากเป็นเพลงมาร์ชต่าง ๆ เช่น เพลงสก็อตเล็ก สก็อตใหญ่ สก็อตแปลง มาร์ชพระนาม มาร์ชเบอร์ 1 มาร์ชเบอร์ 2 มาร์ชอินทรีดำ มาร์ช 4 เหล่า มาร์ชตำรวจ เยอรมันแตกทัพ เพลงคุณหลวง เป็นต้น หรือบางเพลงต่อให้เพียง 1 หรือ 2 คน แล้วไปต่อให้กับคนที่ยังไม่ได้ต่อไปหรืออาจใช้วิธีบรรเลงในงานแล้วให้จดจำกันเองเป็นประสบการณ์ตรง แต่ถ้าเป็นเพลงไทยเดิมแล้วไม่ต้องต่อให้ เพราะได้เพลงจากวงปี่พาทย์แล้ว เพียงแต่นำมาใช้ในแถววงนั่นเอง ส่วนแนวทางการบรรเลงนั้น ผู้บรรเลงต้องใช้ความสามารถและประสบการณ์ หาแนวบรรเลงขึ้นเอง ส่วนมากเป็นแนวบรรเลงของปี่พาทย์ที่นำมาดัดแปลง เพื่อให้สะดวกกับการบรรเลงและเหมาะสมกับเครื่องดนตรีที่ใช้อยู่ สรุปได้ว่าการเรียนการสอนในสมัยนั้น เป็นการสอนที่เน้นการปฏิบัติแบบประสบการณ์ตรง จดจำและทำตาม

2.4.2 ลักษณะวงศิษย์หลวงปู่เทม

เครื่องดนตรี	จำนวน
ปี่สั้น [Eb Clarinet]	2 คัน
ปี่ [Bb Clarinet]	2 คัน
ยูโฟเนียม [Euphonium]	2 คัน
บาริโตน [Baritone]	2 คัน
ทรัมเป็ต [Trumpet]	1 คัน
คอร์เน็ต [Cornet]	1 คัน
เบส [Sousaphone]	1 คัน
กลอง	1 ใบ
ฉาบ	1 คู่

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีวงหลวงปู่เทม

จำนวนคนในการบรรเลงแต่ละครั้งอาจมีการเพิ่มหรือลดลงได้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละคนภายในวง แต่โดยปกติแล้ว จะพร้อมกันทุกคน เพราะในเวลานั้นมีวงของหลวงปู่เทมอยู่วงเดียว สมาชิกในวงจึงอยู่ครบ และทุกคน ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น นอกจากแตรง หรือปั๊พพาทย์เพียงอย่างเดียว

2.4.3 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

เพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีต่าง ๆ นั้น ไม่ว่าจะเป็นงานมงคล หรืองานอวมงคล เพลงที่นำมาบรรเลงทุกครั้ง เป็นเพลงมาร์ชเป็นเริ่มต้น ต่อจากนั้น ถ้าเป็นงานมงคล ก็ใช้เพลงจำพวก 2 ชั้น ต่าง ๆ เช่นเพลงเขมรชมจันทร์ 2 ชั้น ลาวลำปาง 2 ชั้น เป็นต้น มาบรรเลงสลับกับเพลงมาร์ช

เมื่อถึงตอนออกแห่ เพลงที่ใช้ บรรเลงเป็นเพลงในจังหวะกราวนอกเพียงอย่างเดียว เช่นเพลงคลื่นกระทบฝั่ง เพลงกราวตะลุง เพลงลาวกระแต ลาวกระแซ เป็นต้น

สำหรับงานอวมงคล เช่นงานศพ เพลงเริ่มต้นหรือการโหมโรง คือเป็นเพลงมาร์ช จากนั้น เป็นเพลงมอญต่างๆ เช่น แขนมอญบางขุนพรหม มอญอ้อยอิง มอญขว้างดาบ แหม่มอญ เป็นต้น สลับกับเพลงมาร์ช เมื่อถึงตอนแห่ มีอยู่ 2 ลักษณะคือ แห่รอบเมรุใช้เพลงพญาโศก และฝรั่งยกศพแต่ถ้าแห่จากบ้านที่มีระยะทางยาว ๆ ยังไม่ถึงวัด ใช้เพลงวอลซ์ต่าง ๆ เช่น วอลซ์ป्लीมจิตต์ วอลซ์ตุเกะ วอลซ์คำมั่นสัญญา เป็นต้น

2.4.4 จากแตรวัดสู่แตรชาวบ้าน

วงของหลวงปู่เทมมีชื่อเสียงมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2452 เสียงจากวงปี่พาทย์และแตรวงของหลวงปู่เทม ก็เริ่มสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านใกล้เคียง ที่อยู่ติดกับวัดจนมีคนมาร้องเรียนหลวงพ่อก่อน เจ้าอาวาสในขณะนั้น และในขณะเดียวกันนั่นเอง ก็มีคำสั่งจากคณะสงฆ์ ห้ามไม่ให้มีการตั้งวงดนตรีขึ้นภายในวัด วงของหลวงปู่เทม จึงต้องออกมาตั้งอยู่นอกวัด พร้อมลูกศิษย์ทุกคนของหลวงปู่ทุกคนด้วย

เมื่อออกมาอยู่นอกวัดแล้ว หลวงปู่ ได้มอบเครื่องดนตรีประเภทแตรทั้งหมดให้กับโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดชายขณะนั้น อาจารย์บุญยงค์ แก้วประเสริฐ เป็นผู้ควบคุมวงอยู่ ส่วน เครื่องปี่พาทย์ ได้มอบให้ลูกศิษย์ช่วยกันดูแล โดยมี นายหลุย วันทอง ศิษย์รุ่นแรกของหลวงปู่ เป็นผู้ก่อตั้งวงขึ้นใหม่ และใช้ชื่อว่า “วงลุงหลุย” เพื่อเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของหลวงปู่เทมให้คงไว้ต่อไป ส่วนแตรนั้นภายหลังได้หาซื้อกันมาใช้เอง

ในปี พ.ศ. 2442 เป็นช่วงเวลาที่วงของหลวงปู่เทม มีชื่อเสียงอยู่ในขณะนั้นเอง ก็มีวงปี่พาทย์และแตรวงจากตำบลบ้านบ่อ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร มาตั้งวงขึ้นข้างวัดแหลมสุวรรณรามา ซึ่งห่างจากวัดช่องลมเพียงเล็กน้อย วงดังกล่าวนำโดย นายทองหล่อ มีขันทอง เป็นหัวหน้าวง พร้อมด้วยลูกชายอีก 4 คน ทำการเปิดรับลูกศิษย์เพื่อฝึกหัดเป็นนักดนตรีในวงปี่พาทย์ และแตรวง เพื่อรับงานในเขตอำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากเป็นที่นิยมมากในขณะนั้น ทำให้วงของหลวงปู่เทม มีคู่แข่งเกิดขึ้น และยิ่งไปกว่านั้น ลูกศิษย์ของหลวงปู่เทมส่วนหนึ่ง ยังมาอยู่กับวงนายทองหล่อด้วย

ในปี พ.ศ. 2485 หลวงปู่เทมถึงแก่กรรมภาพ เป็นอันสิ้นสุดของวงปี่พาทย์หลวงปู่เทม โดยมีนายหลุย วันทอง เป็นผู้สืบทอด และในปีเดียวกันนั่นเอง ก็มีวงปี่พาทย์และแตรวงจากตำบลบ้านบ่อ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาครอีก 1 วง คือวง นายยัง ดนตรี มาตั้งถิ่นฐานเพื่อรับงานในพื้นที่ตำบลมหาชัย โดยมาอาศัยอยู่ที่ตำบลท่าจีนติดกับวัดใหญ่จอมปราสาท อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร ห่างจากวัดช่องลมเพียงคนละฟากคลองเท่านั้นเอง

ปี พ.ศ. 2490 วงนาย บุญส่ง โพธิ์จำเริญ จากตำบลบ้านบ่อ ได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ข้างวัดโพธิ์สุรินทร์ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นวัดทองธรรมมิการาม) ตำบลท่าทราย อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร อีก 1 วง และในปีเดียวกันนี้เอง นายใจ ชำนาญสุธา ได้เข้ามาบรรจุเป็นอาจารย์สอนดนตรีในโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย แทนนายบุญยงค์ แก้วประเสริฐ ที่ได้ย้ายไปประจำในกองดุริยางค์กรมตำรวจ

ในปี พ.ศ. 2505 นายอุดม สวยดี ได้เดินทางจากอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เพื่อมาขายถ่านโดยมีวงปีพาทย์และแตรวงติดตามมาด้วย เพราะถ่านในตำบลมหาชัยขายได้ราคาดีตลอดจนงานด้านปีพาทย์และแตรวงขณะนั้นกำลังเป็นที่นิยมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ปี พ.ศ. 2509 วงลุงหลุย ขณะนั้นมีอายุมากแล้ว สมาชิกในวงต่างแยกย้ายไปอยู่วงอื่น บางคนหันไปประกอบอาชีพอื่น และบางคนก็หยุดพักผ่อนเพราะอายุมาก ลูกหลานไม่ให้ออกงานอีกเพราะเป็นห่วงสุขภาพ วงลุงหลุยเป็นอันต้องเลิกกิจการไป

ในปี พ.ศ. 2510 นายบุญชู คนตรี สมาชิกของวงนายยัง แยกตัวออกมาตั้งวงเอง เพราะวงของ นายยัง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพช่างก่อสร้าง ไม่ค่อยมีเวลารับงานแตรวงเท่าใดนัก และเงินจากการก่อสร้าง ได้ราคาดีกว่าการเป่าแตร ทำให้ไม่ค่อยรับงาน นายบุญชูจึงออกมาตั้งวงเอง

ปี พ.ศ. 2516 วงนายยัง ตัดสินใจยุบวง เลิกกิจการแตรวงและปีพาทย์ หันไปประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้าง เป็นอันสิ้นสุดของวง และในปี พ.ศ. 2519 นายใจ ชำนาญสุธา อาจารย์โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัยได้เกษียณอายุราชการลง และออกมาตั้งแตรวงโดยรวบรวมลูกศิษย์ที่เคยสอนมาจากโรงเรียนและลูกชายของอาจารย์เองตั้งวงขึ้นอีก 1 วง ใช้ชื่อว่า “วงครูใจ”

ปี พ.ศ. 2525 นายทองหล่อ มีจันทร์ทอง ได้เสียชีวิตลง สมาชิกในวง ต่างแยกย้ายไปอยู่วงอื่น ส่วนลูกชายของนายทองหล่อ รับราชการกันหมดไม่มีเวลาดูแลเครื่องดนตรีหรือออกงาน วงของนายทองหล่อต้องหยุดรับงานและยุบวงไปและไม่มีผู้สืบทอด

ปี พ.ศ. 2532 นายใจ ชำนาญสุธา ได้เสียชีวิตลง แต่สมาชิกในวงยังคงอยู่โดยลูกชายคือนายนิม ชำนาญสุธา และลูกศิษย์ทั้งหลายเป็นผู้สืบทอดต่อไป โดยใช้ชื่อว่า “ศิษย์ครูใจ”

ปี พ.ศ. 2540 นายบุญชู คนตรี ได้เสียชีวิตลง สมาชิกในวงและลูกหลานที่เคยร่วมวงอยู่ ก็ออกไปประกอบอาชีพอื่นบ้าง ย้ายไปอยู่วงอื่นบ้าง วงของนายบุญชู คนตรี ก็เป็นอันต้องยุบวงไป จึงเป็นอันสิ้นสุดของวงนายบุญชู คนตรี โดยไม่มีผู้สืบทอด

ดังนั้นปัจจุบัน มีแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครรวมทั้งสิ้น 4 วง คือ

1. วงศิษย์สุทธิ	นำโดย	นายวีระ	ประทุมทิพย์
2. วง ช. อุดมศิลป์	นำโดย	นายอุดม	สวยดี
3. วงบุญส่งศิลป์	นำโดย	นายชูชาติ	โพธิ์จำเริญ
4. วงศิษย์ครูใจ	นำโดย	นายนิม	ชำนาญสุธา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเรื่องนี้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนแล้วดังนี้

ประจักษ์ สังเกต (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาเพลงปลุกใจ ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ พบว่า เพลงที่ประพันธ์โดยพลตรีหลวงวิจิตรวาทการมีทั้งหมด 204 เพลง แยกเป็นเพลงประกอบละคร 120 เพลง เพลงขับร้องทั่วไป 84 เพลง เนื้อร้องของเพลงแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ เพลงวีรกรรม เพลงแห่งความรักชาติ เพลงต่าง ๆ นั้นพบว่า ได้ประพันธ์ ขึ้นเพื่อสนองนโยบายนิยมไทยต่อต้านจีน ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม โดยใช้เพลงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดนโยบายของรัฐสู่ประชาชน

รังสิพันธุ์ แฉ่งขัน (2540: บทคัดย่อ) เป็นการศึกษาเพลงทหารเรือ พบว่า เพลงทหารเรือที่พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงพระนิพนธ์ไว้ มีอิทธิพลและความผูกพันเกี่ยวกับวัฒนธรรมทหารเรือ และของประเทศชาติอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการยึดมั่นในจิตใจของปวงชน และมีผลในการสืบเนื่องต่อการประพันธ์ เพลงทหารเรือในประเทศไทยในระยะต่อมา และยังมุ่งเน้นวิเคราะห์เนื้อร้องและทำนองจำนวน 7 เพลง ซึ่งพบว่า ยังมีเพลง 3 เพลงที่ยังยืนหยัด อยู่ในความนิยมของไทย

สุดแดน สุขเกษม (2542: บทคัดย่อ) เป็นการศึกษาแถวชาวบ้านกับการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาคณะถนนศิลป์ พบว่า แถวชาวบ้านคณะถนนศิลป์ เป็นแถวที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประสมวง และจัดทำโน้ตเพลง เพื่อความสะดวกของนักดนตรี มีการจัดประเภทและรูปแบบวง เพื่อให้เหมาะสมและโอกาสของการแสดง บทบาทในการรับใช้สังคมมี 2 ประการคือ ใช้บรรเลงเพื่อประกาศข่าวสาร และบรรเลงประกอบพิธีต่าง ๆ

จากงานวิจัยดังกล่าวนี้ ได้ศึกษาถึงบทเพลงต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อประกอบบทละครของหลวงวิจิตรวาทการ เพลงต่าง ๆ ที่ใช้ในกองดุริยางค์ทหารเรือ ที่มีอิทธิพลและความผูกพันกับวัฒนธรรมของทหารเรือ การศึกษาแถวชาวบ้านที่มีทางปรับเปลี่ยนรูปแบบการประสมวงและการจัดทำโน้ตเพลง ซึ่งมีความแตกต่างจากการศึกษาแถวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครในครั้งนี้ กล่าวคือ เป็นการศึกษาถึงประวัติ พัฒนาการ และองค์ประกอบของดนตรี แนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง และกระบวนการสืบทอดของแถวชาวบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีประวัติและพัฒนามาโดยตลอดในช่วงระยะเวลา 130 ปี

บทที่ 3

สภาพแวดล้อมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ตามหลักมานุษยคดีวิทยา โดยเน้น ประวัติและ พัฒนาการ วิถีชีวิตของแตรงว องค์ประกอบของคนตรี แนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรงวซึ่ง แตรงวชาวบ้าน ที่ผู้วิจัยทำการศึกษามีจำนวน 4 วง ประกอบด้วยกันคือ วงศิษย์สุทธิ วงศิษย์ครูใจ วง ช. อุดมศิลป์ และวงบุญส่งศิลป์

3.1 วงศิษย์สุทธิ (วัดสุทธาวาสาราม)

3.1.1 ความเป็นมาของแตรงวศิษย์สุทธิ (พ.ศ.2530)

วงศิษย์สุทธิก่อตั้งขึ้นมาได้โดยเป็นความพยายามและความตั้งใจอย่างยิ่งของ นายวีระ ประทุมทิพย์ ที่ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวยังมีความรู้ความสามารถ ในด้านดนตรีไทยเพื่อประกอบอาชีพในวันข้างหน้า เหตุเพราะนายวีระเองไม่มีสมบัติอะไรจะมอบให้ ประกอบกับมีความมีใจรักทางด้านนี้ โดยสมัยเมื่อในวัยเด็กมีโอกาสติดตามนักดนตรีของวงอุบลหุ่ย เพื่อไปติดาบด้วยความสนใจและอยากเรียนรู้จึงได้จดจำและคอยสังเกตวิธีการบรรเลงและเพลงต่าง ๆ ที่ใช้ในวง

เมื่อถึงเวลาอันเหมาะสมนายวีระ ประทุมทิพย์ ได้ขอให้ นายเซ่ง แจ่มแจ้ง (ศิษย์หลวงปู่เทมรุณแรก) สอนเป่าแตร์ให้ด้วยการยืมแตร์ยูโฟเนียมจากนายพุม ศรีดาวเรือง นักดนตรีอีกคนหนึ่ง (เลิกอาชีพเป่าแตร์แล้ว) และเดินทางเพื่อไปเรียนการเป่าแตร์ที่บ้านนายเซ่ง กระบวนการเรียนเริ่มจากนายเซ่ง เป่าให้ฟังเป็นตัวอย่างในเสียงโด (C) และให้เป่าตามจนกว่าจะถูกต้องเป็นที่พอใจจึงเริ่มเป่าเสียงต่อไปคือเสียง เร (D) เมื่อถูกต้องดีแล้วก็เป่าเสียงต่อไป จนถึงเสียงสูงจนเป่าต่อไปไม่ได้ อีก ได้แก่ เสียงซอล(G) จากนั้นก็ให้ซ้อมเป่าเสียงต่าง ๆ เองจนกว่าจะบอกว่า เป็นเสียงแตร์ดีใช้ได้ถึงจะต่อเพลงให้

การต่อเพลงให้นั้นมีจุดประสงค์หลัก 2 ประการคือ เป็นเพลงที่รู้จักดี และสามารถนำไปใช้งานได้ จันแรกนายเซ่งเป่าให้ฟังทีละวรรคและให้เป่าตามจนจบเพลง จากนั้นให้ซ้อมเองจนคล่องฟังแล้วถือว่าใช้ได้ ถ้าท่อนใดของเพลงที่จำไม่ได้ นายเซ่งจะฮัมทำนองด้วยปากให้ฟังในลักษณะของการ นอย ๆ (ให้ทำนองด้วยเสียงร้อง) จนชาวบ้านเรียกลักษณะนี้ว่า “นอย ๆ ด้วยปาก” เพลงที่ต่อให้ เพลงแรกคือ เพลงเยอรมันแตกทัพ เป็นเพลงแรกของการบรรเลงแตรงวในสมัยนั้น เพลงที่สองคือ เยอรมันเข้าเมือง และเพลงที่สาม คือเพลงยุทธภูมิ เป็นเพียงสามเพลงเท่านั้นที่ต่อให้

เมื่อเป่าจนคล่องเป็นที่พอใจของนายเซ่งแล้ว นายวีระจึงให้เข้าร่วมวงในการออกงานครั้งต่อไปในตำแหน่ง คนแตร ไม่ใช่คนตีฉาบอีกต่อไป

การออกงานทุกครั้งนายวีระคงใช้เพลงที่เป่าได้เพียงสามเพลงเท่านั้น ที่ถือว่าเป็นเพลงที่คล่องที่สุด ส่วนเพลงอื่น ๆ ให้คอยจดจำและถามจากคนที่ได้แล้วนำมาฝึกฝนด้วยตนเองส่วนมากเป็นเพลงที่เคยได้ยินบ่อย ๆ ตอนตีฉาบเพียงแต่หาระดับเสียงให้ได้ว่าตรงกับเสียงอะไรเท่านั้นเองถือว่าเป็นการศึกษาจากประสบการณ์เดิมและผสมกับการเรียนรู้แบบ “ครูพักลักจำ” นำมาฝึกฝนด้วยตนเอง สำหรับความถูกหรือผิดนั้นให้คอยฟังจากนักดนตรีภายในวงขณะบรรเลงเอาเอง หรือไม่ก็ถามจากผู้รู้ที่คิดว่าเชื่อถือได้ แต่จะได้คำตอบหรือไม่ และคำตอบที่ได้เป็นคำตอบที่ถูกหรือไม่คงต้องใช้ประสบการณ์ในการพิจารณาเอง ในจุดนี้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นการหวนวิชา ของแต่ละบุคคลและของแต่ละครูที่คิดว่า ครูตนเองต้องเหนือกว่า ดีกว่า ซึ่งเป็นความคิดที่ผิดแต่ยังคงมีอยู่ในสังคมแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

จากจุดนี้เองที่เป็นเหตุให้นายวีระ ประทุมทิพย์ หมั่นฝึกฝนเพลงต่าง ๆ ที่ได้รับจากประสบการณ์ตรงนำมาถ่ายทอดให้กับลูก ๆ ของตนเอง ตลอดจนฝึกการเป่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ ด้วยตนเองเช่น ทรัมเป็ต ปี สไลด์ทรอมโบน และแซกโซโฟน จากนั้นนำมาสอนและถ่ายทอดให้กับลูกของตนเองซึ่งถือว่าเป็นการศึกษารูปแบบ “ลองผิดลองถูก” จนเกิดทักษะขึ้นเองจากประสบการณ์ตรงของการศึกษาในรูปแบบดังกล่าว

ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 นายวีระ ประทุมทิพย์ จึงได้ตั้งคณะขึ้นเอง ใช้ชื่อว่า “ศิษย์สุทธิ” เป็นการให้ความเคารพต่อวัดสุทธิวาตวราราม หรือวัดช่องลม ที่เคยรุ่งเรืองมาในด้านวงปี่พาทย์และแตรวงเมื่อครั้งก่อน

สมาชิกในวงก็คือ ลูก ๆ ทั้งหมดของนายวีระ ที่ตนเองสอนมาโดยซื้อเครื่องดนตรีต่าง ๆ จากพวกแตรวงด้วยกันเองบ้าง จากหลังกระทรวงกลาโหมและร้านซ่อมแตรของประเสริฐ วัดประดุมิพลี

ปัจจุบันแตรวงศิษย์สุทธิ ตั้งอยู่ริมทางรถไฟวัดสุทธิวาตวราราม (วัดช่องลม) ตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร

3.1.2 องค์ประกอบของดนตรี

1) นักดนตรี

วงศิษย์สุทธิ ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 7 คนดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนสมาชิกของวงศิษย์สุทธิ

ลำดับที่	ชื่อ	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	การศึกษา	อาชีพ	อื่น ๆ
1	นายวีระ ประทุมทิพย์ (หัวหน้าวง)	56 ปี	ทรัมเป็ต	ป. 4	ปีพาทย์และเครื่องเป่าพาทย์และเครื่องดนตรีไทยทุกประเภท	
2	นายอนุพงษ์ ประทุมทิพย์	30 ปี	แซกโซโฟน	ป.ตรี	อาจารย์โรงเรียนเขมานุสรณ์ กรุงเทพฯ ฯ	
3	นายทศพร ประทุมทิพย์	28 ปี	ทอมโบน	ป. 7	ปีพาทย์และเครื่องเป่า	
4	นายณฤทธิ์ ประทุมทิพย์	27 ปี	อัลโตแซกโซโฟน	ป. 4	ปีพาทย์และเครื่องเป่า	
5	นายนาวัน ประทุมทิพย์	21 ปี	อัลโตแซกโซโฟน	ป.ว.ช. ช่างไฟฟ้า	ช่างไฟฟ้าประจำโรงงาน	
6	นายเอกพงษ์ ประทุมทิพย์	20 ปี	กลอง	ป. 4	วงปีพาทย์และเครื่องเป่า	
7	นายเจียบ แพรกวาริ	21 ปี	ฉาบ	ป.4	ทำงานโรงงาน	

2) พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

การออกงานแต่ละครั้งสิ่งที่ขาดไม่ได้และถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด คือการยกกรูทุกครั้งจะต้องเรียกเงินค่า “กำนัล” จากเจ้าภาพ หรือผู้หางานก่อนทำการบรรเลง เป็นเงิน 12 บาท พร้อมด้วย ดอกไม้ รูป เทียน พาน บุหรี่ และเหล้า เจ้าภาพจะปฏิเสธไม่ยอมจัดให้ไม่ได้ เพราะถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ทุกคนทราบดี เมื่อได้ของต่าง ๆ ครบดีแล้ว ผู้เป็นหัวหน้าวง หรือผู้ที่อาวุโสและเป็นที่เชื่อถือที่สุดเป็นผู้บูชาครู โดยเริ่มจากการจุดธูป 9 ดอก จุดบุหรี่ เปิดขวดเหล้า และพนมมือเพื่อเป็นการบูชาครูอาจารย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ โดยบริกรรมด้วยคาถาดังนี้

“นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโถ สัมมาสัมพุทธัสสะ (3 เทียว) โอม โองการพินธุ นาถัง อุปันนังพรหมมา สะหะปะตินามะ อาทักขเปสสุตาอะโถ ปัญจะปะทุมังติสะวา นะโมพุทธานะวันทะนัง เสฏฐันติ ระตะนัง โลเกกัณทิตะวา ปะการะณัง อิมัง เถชะสมุทะยัง คนตริปะริสายะ ยะถาพะลัง”

นายวีระ ประทุมทิพย์ (สัมภาษณ์) ที่มาของพิธีกรรมและการบูชาครูดังกล่าว ซึ่งเป็นการสืบทอดจากครูบาอาจารย์ทั้งหลายว่า เป็นการเคารพพระพุทธรูป พระธรรมพระสงฆ์ บิคา มารดา และองค์ “พ่อแก่” ที่เครื่องดนตรีทุกคนให้ความเคารพนับถือ

องค์ “พ่อแก่” ที่เครื่องดนตรีหรือปีพาทย์ เคารพนับถือนั้น พิชิต ชัยเสรี (2538: 11-12) กล่าวไว้ในวารสารภาษาและวัฒนธรรมว่า หมายถึงครูเฒ่าของคนดนตรีไทย มีอยู่เพียง 4 องค์เท่านั้น

คือพระฤษีนารอด พระพิราพ พระปรคนธรรพ และพระปัญจสิงขร ฟันไปจากนี้ เช่น พระวิฆณุกรรม นั้น ก็นับถือเพื่อแผ่กันไปว่าเป็นผู้สร้างเครื่องดนตรี แม้พระพิณเองก็ต้องเหตุที่เป็นเทพแห่งศิลปวิทยาและอำนาจความสำเร็จจึงเคารพบูชาไปพร้อมกัน

กรูเทวดาทั้ง 4 ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือกันด้วยความหมายทางดนตรีไทยโดยตรง ควรที่จะได้รู้จักรูปนิมิตอันเป็นบุคลาธิษฐาน ซึ่งทำเป็นหัวข้อ ดังนี้

1) พระฤษีนารอด – เป็นรูปหน้าสีทอง สวมชุดดอกกลาโพงหนังเสือเหมือนคน แก่ใจดี ยิ้มละไม หนวดและคิ้วเป็นสีขาว ลักษณะแก้มสอเข้า ไม่ผ่ายอมเหมือนหน้าพระภคตฤิธิของฝ่ายนาฏศิลป์

2) พระพิราพ – เป็นรูปหน้าสีน้ำรัก (ม่วงแก่) ปากแสดะ ตราจระเข้ (ตาเรียวยาวไม่เบิกโพลง) มีกระบังหน้าสีทอง เขี้ยวตรง

3) พระปรคนธรรพ – เป็นรูปหน้านามนุษย์สีเขียวใบแค มงกุฎชฎาขดฤิธิ

4) พระปัญจสิงขร – เป็นรูปหน้านามนุษย์สีขาว มงกุฎน้ำเต้าห้ายอด

3) เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ นอกจากเป็นเครื่องดนตรีที่ซื้อต่อมาจากนักดนตรีแถววงด้วยกันแล้วยังซื้อจากร้านค้าจากหลังกระทรวงกลาโหม และจากร้านซ่อมแซมของนายประเสริฐ จากวัดประดู่ ซึ่งประกอบด้วย

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวงศิษย์สุทธิ มียู่ดังนี้

เครื่องดนตรี	จำนวน	ยี่ห้อ	ที่มา
ยูโฟเนียม	1 คัน	Couesnon	ซื้อจากนายเซ้ง แจ่มแจ้ง ผู้สอนเป่าแตร
ปี่คลาริเน็ต	1 เล้า	Amati	ห้างรัตนมาลา จากหลังกระทรวงกลาโหม
สไลด์ ทรอมبون	1 คัน	King	ร้านซ่อมแตร
อัลโต แซกโซโฟน	1 คัน	King	หลังกระทรวงกลาโหม
ทรัมเป็ต	1 คัน	Selmer	นายฉ่าง วันทอง นักดนตรีด้วยกัน

ปัจจุบันแตรทั้งหมดยังคงใช้ได้ตามปกติเพียงแต่ผ่านการซ่อมแซมมาแล้วหลายครั้ง และสามารถใช้งานได้ดีจึงไม่ได้ซื้อใหม่ เพราะราคาค่อนข้างแพงและเงินส่วนหนึ่งต้องมาลงทุนซื้อเครื่องดนตรีในวงปีพาทย์ด้วย เพื่อรับงานได้มากขึ้นจะได้มีเงินทุนไว้ใช้จ่ายเวลาหมดหน้างานบวช เพราะสามารถรับงานได้ทุกประเภท เช่นงานบวช และงานศพ

4) เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

เพลงต่าง ๆ ที่นำมาบรรเลงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1)งานมงคล

4.2)งานอวมงคล

4.1)งานมงคล ได้แก่ งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานแห่กฐิน ผ้าป่า งานแห่พัสศ งานสงกรานต์ เพลงที่บรรเลงแบ่งเป็น 2 ชุดคือ

ตารางที่ 4 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะนั่ง และขณะเดินแห่

เพลงขณะนั่งบรรเลง	เพลงบรรเลงขณะเดินแห่
1. เพลงมาร์ชสี่เหล่า	1. เพลงบุหลัน 2 ชั้น
2. เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ	2. เพลงกราวตะลุง
3. เพลงมาร์ชเยอรมันเข้าเมือง	3. เพลงคลื่นกระทบฝั่ง 2 ชั้น
4. เพลงมาร์ชตำรวจ	4. เพลงทะเลบัว 2 ชั้น
5. เพลงมาร์ชญี่ปุ่น	5. เพลงลาวกระแซะ 2 ชั้น
6. เพลงมาร์ชบริพัตร	6. เพลงกระแต 2 ชั้น
7. เพลงมาร์ชศรีณรงค์	7. เพลงร่ำวง ต่าง ๆ
	8. เพลงม้าย่อง
	9. เพลงลูกทุ่ง ต่าง ๆ

การบรรเลงในแต่ละครั้ง หลังจากการบูชาครูเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะเป็นการบรรเลงเพื่อ เป็นการโหมโรง ด้วยเพลงมาร์ช จำนวน 1 เพลง หลังจากนั้น เป็นการบรรเลงเพลงมาร์ชต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ ครั้งละ 1 – 2 เพลง จนกว่าจะถึงเวลาออกแห่

ในตอนแห่ จะใช้เพลงต่าง ๆ บรรเลงสลับกันไป เพลงละ 2–3 เที้ยว อยู่ที่ความเหมาะสมหรือการร้องขอ ส่วนใหญ่จะเริ่มด้วยเพลงจังหวะกราว เช่นกราวตะลุงหรือคลื่นกระทบฝั่ง ในรอบแรก และรอบที่ 2 จะเป็นเพลงในจังหวะร่ำวง ต่าง ๆ และรอบที่ 3 มักเป็นเพลงลูกทุ่งต่าง ๆ ตามสมัยนิยม

4.2)งานอวมงคล ได้แก่งานศพ และงานแห่กระดูกเพลงที่ใช้บรรเลง ประกอบไปด้วยขั้นตอนของการบรรเลงเป็น 4 ชุดด้วยกัน คือ

ตารางที่ 5 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวงศิษย์สุทธิต

เพลงในขณะนั่งบรรเลง	เพลงที่ใช้ขณะยกศพ	เพลงที่ใช้ในขณะเดินทางจากบ้านไปวัด	เพลงในขณะเดินทางกลับบ้าน
1. เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ 2. เพลงมาร์ชเยอรมันเข้าเมือง 3. เพลงมาร์ชศรีณรงค์ 4. เพลงมาร์ชบริพัตร 5. เพลงแขกมอญบางขุนพรหม 2 ชั้น 6. เพลงมอญฮ้อยฮ้าง 7. เพลงมอญบางไส้ไก่ 8. เพลงมอญขว้างดาบ 9. เพลงมอญพุงดาบ 10. เพลงมอญขว้างดาบ 11. เพลงแห่นมอญ	1. เพลงพญาโศก 2. เพลงฝรั่งยกศพ	1. เพลงวอลซ์ตุ๊ก 2. เพลงวอลซ์ปลื้มจิต 3. เพลงวอลซ์คำมั่นสัญญา 4. เพลง จันทรรำพึง	1. เพลงจีนจิมเล็ก 2. เพลงจีน ไปยกลมเหลืง 3. เพลงจีนเก็บบุปผา 4. เพลงไต้ยอ 5. เพลงสุหทัย 6. เพลงจีนเลียบบาด

ลักษณะการบรรเลงในงานอวมงคลนั้น การเริ่มต้นเหมือนกับงานมงคล คือ ยกครุด้วยเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ รูป เทียน บูหรี เหล้า และเงิน 12 บาท เมื่อทำการไหว้ครุเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะโหมโรงด้วยเพลงมาร์ช 1 เพลง หลังจากนั้น การบรรเลงจะบรรเลงด้วยเพลงมอญต่าง ๆ ครั้งละ 1 เพลง หลังจากนั้นเป็นการยกศพ ในการยกศพนั้น ยังได้มีลักษณะแตกต่างกันอีก คือ ยกศพจากศาลาแล้วขึ้นเมรุเลย เพลงที่ใช้ประกอบไปด้วยเพลงดังตารางข้างต้น

หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมทางวัดแล้ว แตรวง ต้องแห่กระถางรูปและรูปผู้ตาย หรือที่เรียกว่า “เฮียโล้ว” ไปบูชาที่บ้าน เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบด้วยเพลงดังตารางข้างต้น

5) เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง

การฉลอง เป็นการเลี้ยงพระตอนเพล เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่ญาติพี่น้องของตน เป็นพิธีกรรมที่ทำให้ทั้งงานมงคล และอวมงคล เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบไปด้วย

ตารางที่ 6 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการทดลองของวงศิษย์สุทธิ

เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการทดลอง
1. เพลงเขมรไทรโยค เถา
2. เพลงโสมส่องแสง เถา
3. เพลงลาวเสียงเทียน เถา
4. เพลงเขมรปากท่อ เถา
5. เพลงเขมรราชบุรี เถา

3.1.3 กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง

3.1.3.1 การสืบทอด

นายวิระ ประทุมทิพย์ ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับมาให้กับลูก ของตนเองจนหมดสิ้น และได้รับเหมือนกันทุกคน คือ

(1) วงปี่พาทย์ ลูก ๆ ทุกคนได้รับการฝึกเครื่องดนตรีไทยภายในวงทุกชิ้น (2) จนสามารถเล่นแทนกันได้ทุกเครื่องมือ แต่จะมีเครื่องมือที่ตนถนัดที่สุดเพียงชิ้นเดียว ขึ้นอยู่กับความสามารถ และทักษะของแต่ละคน

(2) แตรวง เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์ ที่ทุกคนต้องได้รับการถ่ายทอดให้สามารถเป่าแตร ปี่ และแซกโซโฟน จนสามารถเล่นแทนกันได้ทั้งวง แต่มีเครื่องมือหลักของแต่ละคนเพียงเครื่องมือเดียว เป็นเครื่องมือที่ใช้ในปัจจุบัน

(3) ช่วงปิดทองเครื่องปี่พาทย์ ในวิจัยและเก็บข้อมูลในภาคสนามโดยการสัมภาษณ์นายวิระ ครั้งนี้ ได้ทราบว่านายวิระ ต้องการจะถ่ายทอดความรู้ในด้านนี้ให้แก่ลูกทุกคนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคง สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ เป็นวิชาที่ติดตัวไปในวันข้างหน้าและเลี้ยงตัวเองในวันข้างหน้า และโดยเฉพาะฝีมือการปิดทองของนายวิระนั้น กำลังเป็นที่นิยมของวงการปี่พาทย์เป็นอย่างมากทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง จึงอยากอนุรักษ์และคุณภาพของฝีมือนี้ไว้ให้กับลูกหลานมิให้ตกเป็นมรดกของผู้อื่น

3.1.3.2 การฝึกซ้อม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามแบบมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า วงศิษย์สุทธิตี ของนายวีระ ประทุมทิพย์มีการฝึกซ้อม เฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ส่วนระยะเวลาขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเพลง ถ้าฝึกซ้อมจนเป็นที่พอใจของนายวีระแล้วถือว่าใช้ได้ เวลาฝึกซ้อมนั้นไม่กำหนดแน่นอนว่าเป็นวันใดส่วนมากมักเป็นวันที่ว่างไม่มีงานหรือกลับจากงานมาแล้วได้เพลงใหม่มาเพราะเพลงต่าง ๆ ที่ฝึกซ้อมนั้นส่วนได้มาจากประสบการณ์ที่ได้พบแล้วนำกลับมาจดจำและใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งสิ้น เช่น เพลงมาร์ช และเพลงเถาต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้ หรือได้ไม่ครบ

3.1.3.3 การรับงานทั่วไปของวงศิษย์สุทธิตี

การรับงานในแต่ละครั้ง เรียกเป็นเวลา คือ 1 เวลา หมายถึง 1 ช่วงของการรับงานเช่น เริ่ม เวลา 7.00 น. ถึง 10.00 น. คิดเป็น 1 เวลา หรือ 10.00 น. ถึง 15.00 น. คิดเป็น 1 เวลา อัตราค่าจ้าง คิดเวลาละ 3,500 – 4,000 บาท หากระยะเวลาออกไปกว่านี้ เช่น ตั้งแต่เวลา 7.00 น. ถึง 15.00 น. คิดเป็น 2 เวลา คิดในอัตรา 6,000 บาท

ผู้รับงานคือนายวีระ ประทุมทิพย์ เป็นผู้รับงานแต่ผู้เดียวถึงแม้สมาชิกภายในวงจะรับงานมาเองก็ตามเงินทั้งหมดต้องมอบให้นายวีระเป็นผู้จัดการทั้งสิ้นซึ่งถือว่าเป็นระเบียบของวงที่ถือปฏิบัติมาโดยตลอดส่วนเงินที่ได้มานั้นนายวีระจะแบ่งเป็นส่วน ๆ ตามความสำคัญของแต่ละคน คือ คนเป่าแตร คนละ 300 บาท คนตีกลอง 300 บาท คนตีฉาบ 200 บาท นอกเหนือจากนั้นก็เก็บไว้เป็นทุนเพื่อใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องที่ชำรุดและไว้ใช้จ่ายภายในบ้าน นอกจากบางงานมีความจำเป็นต้องใช้เงินมาก งานนั้นไม่ต้องแบ่งให้ใครเลยเพราะสมาชิกทั้งหมดเป็นลูกหลานของตนเองทั้งหมด ไม่มีบุคคลอื่นเลย ยกเว้นบางงานเท่านั้นที่มีงานซ้ำซ้อนต้องหากคนเพิ่มจำเป็นต้องหากคนอื่นมาช่วยเสริมสมาชิกภายในวงของตนเองเท่านั้น แต่ไม่บ่อยนัก

3.1.3.4 รายได้ของวงศิษย์สุทธิตี

วงศิษย์สุทธิตี เป็นวงปี่พาทย์และเครื่องสาย ดังนั้นการรับงานจึงมีได้หลายลักษณะคืองานมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวช งานกฐิน ผ้าป่า และอวมงคล เช่น งานศพ แต่จากการศึกษาพบว่างานที่มีมาตลอดทั้งปี คือ งานศพ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วทั้งวงปีพาทย์และเครื่องสาย ประมาณเดือนละ 2 งาน ส่วนงานบวชจะมีก็แต่หน้างานบวชเท่านั้น คือโดยเฉลี่ยเดือนละ 6 งาน แต่เมื่อพ้นหน้าบวชแล้วจะไม่มีการรับงานบวชเลย ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่พอเพียงแก่การดำรงชีพในปัจจุบัน

จากสถิติดังกล่าว ทำให้ต้องมีอาชีพอื่นมารองรับสำหรับนายวีระ ประทุมทิพย์ ใช้อาชีพปิดทองเครื่องดนตรีไทยและแกะสลักวงระนาดเป็นอาชีพเสริมทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

เฉลี่ยปีละ 50,000 บาท โดยมีลูก ๆ คอยช่วยเหลือและถือว่าเป็นการถ่ายทอดวิชาด้วยการฝึกปฏิบัติจริงอีกด้วย นอกจากอาชีพช่างแกะสลักและปิดทองเครื่องดนตรีไทยแล้ว ไม่มีอาชีพอื่นอีก

3.1.3.5 ทักษะคิดต่อวงการแตรง

จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลในเชิงมานุษยวิทยา แบบมีส่วนร่วมจากแตรงศิษย์สุทธินายวิระ ประทุมทิพย์ ให้ทัศนคติในเรื่องนี้ว่า “ปัจจุบันความนิยมแตรง ของประชาชนได้เปลี่ยนความต้องการไปจากเดิมมากแต่ก่อนใช้แตรงเพื่อประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ไปในด้านของความศักดิ์สิทธิ์ และศิลปะของการบรรเลงเพื่อความไพเราะ แต่ปัจจุบันเป็นไปในด้านของความสนุกสนาน ความครื้นเครงและความโอ้อ่าเท่านั้นเองจึงอยากจะทำให้ย้อนกลับไปมองภาพในอดีต ที่ทรงคุณค่าในด้านของวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนเพลงที่เป็นมรดกสืบทอดกันมาแต่โบราณให้คงไว้ตลอดไป”

3.1.3.6 แนวทางในอนาคตของวงศิษย์สุทธิ

จากการสัมภาษณ์นายวิระ ประทุมทิพย์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของการดำเนินชีวิตในอาชีพแตรงของวงศิษย์สุทธิ พบว่า ยังคงยึดอาชีพแตรงและปี่พาทย์นี้ต่อไป โดยยังไม่มีอาชีพอื่นอีกและในอนาคตจะแพร่ขยายอาชีพนี้ไปยังลูกหลานต่อไป

3.2 วงศิษย์ครูใจ

3.2.1 ประวัติความเป็นมา

ในปี พ.ศ. 2495 นายใจ ชำนาญสุธา เข้ารับราชการในโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย แทนนาย บุญยงค์ แก้วประเสริฐ ซึ่งได้ลาออกไปรับราชการในกองดุริยางค์กรมตำรวจ ดังนั้นการสอนและควบคุมวง จึงเป็นการรับช่วงต่อจาก นายบุญยงค์ แก้วประเสริฐ โดยมีนักเรียนบางส่วนที่เล่นเป็นอยู่แล้วและนักเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่เพิ่งสมัครใหม่

ครูใจนั้นเป็นศิษย์คนหนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากครูพัฒน์ เคียงเจริญแห่งวัดโพธิ์งาม ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการให้ฝึกไล่เสียงจากเสียงต่ำสุด ไปหาเสียงสูงจนจำการวางนิ้วและตำแหน่งของเสียงได้ สำหรับเสียงนั้นให้จำเป็นตัวโน้ต คือ โด – เร – มี – ฟา – ซอล – ลา – ซิ เมื่อฝึกไล่เสียงจนไล่ขึ้นไล่ลงดีแล้ว ครูใจจะเขียนตัวโน้ตให้เป่า การเขียนนั้นใช้เป็นตัวโน้ตไทยคือ ด – ร – ม – ฟ – ซ – ล – ท – ด โดยจะต้องเป็นทำนองให้ฟัง การต่อเพลงให้สั้น มีจุดประสงค์ 2 ประการคือ

ประเภทแรก เพลงที่ใช้ประจำในโรงเรียน ได้แก่ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาฤกษ์ เพลงกราวกีฬา เพลงสามัคคีชุมนุม และเพลงมาร์ชต่าง ๆ

ประเภทที่สอง เพลงที่สามารถไปใช้กับชาวบ้านได้ เช่น เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ เพลงมาร์ชสี่เหล่า มาร์ชตำรวจ เพลงคลื่นกระทบฝั่ง 2 ชั้น เพลงกราวตะลุง 2 ชั้น เพลงแขกมอญ บางขุนพรหม เป็นต้น นอกจากนี้แล้วครูยังสอนเพลงต่าง ๆ แบบชาวบ้าน และเพลงเหล่านี้ยังสามารถใช้บรรเลงได้ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษาอีกด้วย

หลังจากฝึกเป่าเพลงต่าง ๆ ได้แล้วจึงเริ่มฝึกจากโน้ต คือจะนำโน้ตเพลงที่เป่าอยู่นั้น นำมาซ่อมควบคู่ไปกับการดูจากโน้ตเป็นการใช้เพลงเพื่อนำไปสู่โน้ตใช้ประสบการณ์เป็นตัวนำควบคู่ไปกับการศึกษาทฤษฎีโน้ตเพิ่มเติมไปด้วย ซึ่งก็ได้ผล ลูกศิษย์ของครูใจในระยะนั้นอ่านโน้ตได้ดีทุกคน การต่อเพลงให้ในระยะหลังจึงเป็นการฝึกจากการอ่านโน้ตเองทั้งสิ้น

ครูใจนั้นแต่เดิมมาจากตรวชาวบ้านเมื่อมาเข้ารับราชการในโรงเรียนแล้ว ด้วยความคุ้นเคยกับชาวบ้านและความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทำให้ครูใจมีความสนิทสนมกับตรวชาวบ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครได้เป็นอย่างดี เวลาวางจากการสอนได้ออกรับงานร่วมกับตรวในอำเภอเมืองทวงและด้วยเหตุดังกล่าว ก็ได้้นำเอาลูกศิษย์ที่สอนไว้ในโรงเรียนออกมาร่วมงานกับชาวบ้าน เป็นการหาประสบการณ์และเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันด้วย

เมื่อมีโอกาสเข้าสู่ชาวบ้านแสดงให้เห็นถึงความเข้ากันระหว่างสถาบันกับชาวบ้าน ชาวบ้านกับสถาบันไม่ต่างอะไรกัน นักเรียนเมื่อจบการศึกษาออกไปก็นำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดสู่ชาวบ้านได้หรืออย่างน้อยก็ยังมีความรู้ติดตัวไป เป็นวิชาชีพเสริมที่ดีได้อีกอย่างหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่าตรวนักเรียนของครูใจจึงเป็นความต้องการของชาวบ้าน และชาวตรวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ตั้งแต่นั้นมานักเรียนดังกล่าวจึงได้มีอาชีพเสริมขึ้นในวันหยุดเป็นรายได้ส่วนหนึ่งอีกด้วย

ปี พ.ศ. 2519 ครูใจ ได้เกษียณอายุราชการลง ดังนั้นจึงได้ออกมารับงานตรวอย่างเต็มที่ประกอบด้วยลูกชายของครูเองโดยชักชวนลูกศิษย์ที่เคยร่วมงานกันมาบางคนกำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา บางคนทำงานแล้วและบางคนร่วมวงกับตรวชาวบ้านนั่นเองแต่ไม่สามารถรวบรวมให้ครบได้เนื่องจากหน้าที่การงาน และไม่สะดวกในการเดินทาง สมาชิกหลักภายในวง ที่สำคัญคือ ตัวครูใจ ลูกชาย ลูกศิษย์บางคนที่มีเวลาและสมาชิกตรวชาวบ้านด้วยกัน

ปี พ.ศ. 2532 ครูใจได้เสียชีวิตลง แต่ด้วยความต้องการที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของครูใจและการตอบรับของชาวบ้านทำให้วงของครูใจได้รับการสืบทอดจาก นายนิยม ชำนาญสุธา บุตรชาย และลูกศิษย์ของครูร่วมกันก่อตั้งวงให้ดำเนินต่อไป โดยใช้ชื่อว่า “ศิษย์ครูใจ”

3.2.2 องค์ประกอบของดนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง

3.2.2.1 นักดนตรี

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนนักดนตรีวงศิษย์ครูใจ

ลำดับที่	ชื่อ	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	การศึกษา	อาชีพ	อื่นๆ
1	นายนิคม ชำนาญสุธา	52 ปี	โซปราโน แซกโซโฟน	ป.ตรี	เป็นนายสถานี บ.ข.ส. ต. มหาชัย	
2	นายสุธี ชำนาญสุธา	46 ปี	ทรัมเป็ต	ป.ตรี	นักดนตรี	
3	นายพันธ์ศักดิ์ สุวรรณน้อย	45 ปี	อัลโต แซกโซโฟน	ป.ตรี	อาจารย์สอนดนตรีโรงเรียน วัดอ้อมน้อยวิทยาคม	
4	นายบุญลือ สมยาประเสริฐ	47 ปี	เทเนอร์ แซกโซโฟน	ป.ตรี	อาจารย์สอนดนตรี โรงเรียน วัดราษฎร์รังสรรค์	
5	นายชลิต ดิษฐेम	45 ปี	อัลโต แซกโซโฟน	ป.ว.ช.	พนักงานดับเพลิง	
6	นายปิยวัฒน์ รุ่งสาธ	45 ปี	ทอมโบน	ป.ตรี	เป็นผู้จัดการฝ่ายบุคคล โรงงานกระเบื้อง 5 ห่วง	
7	นายบุญเลิศ สมยาประเสริฐ	43 ปี	ทอมโบน	ป.ตรี	เป็นพนักงานไปรษณีย์ ตำบลมหาชัย	

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเป็นเครื่องมือส่วนตัวที่นำมาเอง ทางวงเพียงแค่จัดหาอุปกรณ์เพื่อประกอบจังหวะ คือกลอง และฉาบให้เท่านั้น แต่เดิมเครื่องมือต่าง ๆ ทางวงต้องจัดหาให้ แต่ในปัจจุบัน จัดหาซื้อเป็นส่วนตัวเพื่อความถนัดในเครื่องมือ และสะดวกเวลาปฏิบัติงานจากวงอื่น

3.2.2.2 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

กรรมวิธีการยกครูก่อนทำการบรรเลง เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่ ครูใจได้กระทำ เป็นไว้แบบอย่าง ให้ศิษย์ทุกคนได้เห็น และถือปฏิบัติตลอดมาจนปัจจุบัน คือ ต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมโดยการบอกให้ทางเจ้าภาพหรือคนหางาน จัดเตรียมไว้ให้ ประกอบด้วย ดอกไม้ รูป เทียน เหล้า บุหรี่ และเงินอีก 12 บาท

หลังจากเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ให้จุดธูป 5 ดอก เพื่อระลึกถึง พระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ บิดามารดา และครูบาอาจารย์ จากนั้นให้บริกรรมคาถาดังนี้...

“นะโมตัสสะกะคะวะ โดอรหะโต สัมมาสัมพุทธทัสสะ (3 ครั้ง) อิมานิ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ครูศรี ครูอิทธิรา ครูครุคนตรี ครูพิณพาทย์ ครูแตรวง จงเสด็จลงมา ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้อีก”

จากนั้นให้รอสัก 2 วินาที (ทุกคนอยู่ในอาการสงบนิ่ง) แล้วครูจึงว่าต่อ.....

“อิมานิ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ครูศรี ครูอินทร์ ครุคนตรี ครูพิณพาทย์ ครูแตรวง จงเสด็จลงมา ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้อีก ด้วยอัคคีบุพผัง อหัง บูเชมิ”

จากนั้นให้บรรเลงมาร์ช 1 เพลงเป็นการโหมโรง และบรรเลงเพลงต่างๆ ต่อไป

3.2.2.3 เครื่องดนตรี

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวงศิษย์ครูใจ

เครื่องดนตรี	จำนวน	ยี่ห้อ	ที่มา
1. ยูโฟเนียม	2 คัน	Couesnon	ร้านซ่อมแตร
2. บาริโทน	2 คัน	Couesnon	ร้านซ่อมแตร
3. ปี่สั้น (Eb)	2 เล้า	Amati	หลังกระทรวงกลาโหม
4. ปี่คลาริเน็ต	2 เล้า	Amati	หลังกระทรวงกลาโหม
5. สไลด์ ทรอมโบน	1 คัน	King	ร้านซ่อมแตร
6. อัลโต แซกโซโฟน	1 คัน	King	หลังกระทรวงกลาโหม
7. คอร์เน็ต	1 คัน	King	หลังกระทรวงกลาโหม
8. ทรัมเป็ต	1 คัน	Selmer	ซื้อต่อจากนักดนตรีด้วยกัน
9. ซูซาโฟน	1 คัน	King	เว็นครเกษม

จากการรับงานแตรวงที่ผ่านมา นั้น ครูใจ ได้รวบรวมเงินไว้เป็นจำนวนหนึ่ง เพื่อซื้อเครื่องดนตรีสะสมไว้ใช้เป็นของตัวเอง เพราะในขณะนั้นอาศัยใช้เครื่องดนตรีของโรงเรียน เครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่ซื้อนั้นส่วนใหญ่ ซื้อมาจากหลังกระทรวงกลาโหม และจากเพื่อน ๆ นักดนตรีแตรวงด้วยกัน เพราะราคาถูกและได้ของดีถึงจะเก่าไปหน่อย แต่สามารถใช้ไปได้นาน

นอกจากนี้ เครื่องดนตรีที่ใช้อยู่ในเวลานั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับบริจาคมาจากวัดสุทธิวาตวราราม (วัดช่องลม) ของวงหลวงปู่เทม เครื่องดนตรีบางชิ้นอยู่ในสภาพที่ใช้ได้ แต่บางชิ้นต้องซ่อมแซมใหม่ เครื่องดนตรีที่ซื้อรวบรวมไว้ได้นั้นดังแสดงจากตารางข้างต้น

3.2.2.4 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

เพลงที่ใช้ในการบรรเลง เหมือนกับเพลงที่ชาวบ้านนิยมใช้กันทั่วไป คือ เพลงในงานมงคล ได้แก่ งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีต่าง ๆ ประกอบไปด้วย

งานมงคล

ตารางที่ 9 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะนั่ง และขณะเดินแห่

เพลงขณะนั่งบรรเลง	เพลงบรรเลงขณะเดินแห่
1. เพลงมาร์ชมีลาโน	1. เพลงกราวตะลุง
2. เพลงมาร์ชตะลันเตลา	2. เพลงคลื่นกระทบฝั่ง 2 ชั้น
3. เพลงมาร์ชสี่เหล้า	3. เพลงทะเลบัว 2 ชั้น
4. เพลงมาร์ชอินทรีดำ	4. เพลงลาวกระเต 2 ชั้น
5. เพลงมาร์ชตำรวจ	5. เพลงลาวกระแซ 2 ชั้น
6. เพลงมาร์ชห้วงธารา	6. เพลงรำวงต่าง ๆ
	7. เพลงลูกทุ่งตามสมัยนิยม

สำหรับเพลงบางเพลง ได้มีการเรียบเรียงเสียงประสานแบบ 4 แนว ซึ่งเป็นเพลงที่นำมาจากครุฑพันธ์ เคียงเจริญ จังหวัดสมุทรสงคราม ปัจจุบันได้มีการนำมาบรรเลงกันอย่างแพร่หลายในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย

1. เพลงมีลาโน
2. เพลงตรัลเตลา
3. เพลงยุทธภูมิ
4. เพลงมาร์ชอินทรีดำ

งานอวมงคล

เพลงในงานอวมงคล ได้แก่ งานศพ ทำบุญแก้กระตุก ทำบุญรื้อยวัน เพลงต่าง ๆ ประกอบไปด้วย

ตารางที่ 10 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวงศิษย์ครูใจ

เพลงในขณะนั่งบรรเลง	เพลงที่ใช้ขณะยกศพ	เพลงที่ใช้ในขณะที่เดินทางจากบ้านไปวัด	เพลงในขณะที่เดินทางกลับบ้าน
เพลงมาร์ชมิลาโน เพลงมาร์ชตรัสเตลา เพลงมาร์ชยุทธภูมิ เพลงมาร์ชห้วงธารา เพลงแขกมอญบางขุนพรหม 2 ชั้น เพลงมอญบางไผ่ไก่ 2 ชั้น เพลงมอญอ้อยอิ่ง 2 ชั้น เพลงมอญขว้างดาบ 2 ชั้น เพลงมอญฟุ้งดาบ 2 ชั้น เพลงแห่นมอญ	เพลงพญาโศก เพลงฝรั่งยกศพ	เพลงวอลซ์ตุ๊กตา เพลงวอลซ์ปลื้มจิต เพลงวอลซ์คำมั่นสัญญา เพลง จันทรรำพึง เพลงวอลซ์ประทุมพล	เพลงจีนจิมเล็ก เพลงจีนไปยักิมเหล่ง เพลงจีนเก็บบุปผา เพลงได้ยอ เพลงจีนปี่ฮุ่ยฮิน เพลงจีนเลียบหาด

ลักษณะการบรรเลงในงานอวมงคลนั้น การเริ่มต้นเหมือนกับงานมงคล คือ ยกครู ด้วยเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ รูป เทียน บูหรี เหล้า และเงิน 12 บาท เมื่อทำการไหว้ครูเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะโหมโรงด้วยเพลงมาร์ช 1 เพลง หลังจากนั้น การบรรเลงจะบรรเลงด้วยเพลงมอญต่าง ๆ ครั้งละ 1 เพลง หลังจากนั้นเป็นการยกศพ ในการยกศพนั้น ยังได้มีลักษณะแตกต่างกันอีก คือ ยกศพจากศาลาแล้วขึ้นเมรุเลย เพลงที่ใช้ประกอบไปด้วยเพลงดังตารางข้างต้น

หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมทางวัดแล้ว แตรวงต้องแห่กระถางรูปและรูปผู้ตาย หรือที่เรียกว่า “เฮียโล้ว” ไปบูชาที่บ้านเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบด้วยเพลงดังตารางข้างต้น

3.2.2.5 เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง

การฉลอง เป็นการเลี้ยงพระตอนเพล เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่ญาติพี่น้องของตน เป็นพิธีกรรมที่ทำให้ทั้งงานมงคล และอวมงคล เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบไปด้วย

ตารางที่ 11 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฉลองของวงศิษย์ครูใจ

เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฉลอง
1. เพลงมาร์ชมิลาโน
2. เพลงมาร์ชยุทธภูมิ
3. เพลงมาร์ชห้วงธารา
4. เพลงแขกมอญบางขุนพรหม 2 ชั้น
5. เพลงมอญบางไส้ไก่ 2 ชั้น
6. เพลงมอญอ้อยอิ่ง 2 ชั้น
7. เพลงมอญกว้างคาบ 2 ชั้น
8. เพลงมอญฟุ้งคาบ 2 ชั้น

3.3.3 กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรง

3.3.3.1 การสืบทอด

วง “ศิษย์ครูใจ” เป็นการรวมตัวกันของลูกศิษย์ที่เคยสอนมาครั้งยังเป็นนักเรียน และเพื่อเป็นการสืบต่อจาก นายใจ ชำนาญสุธา โดย นายนิยม ชำนาญสุธา เป็นผู้ก่อตั้ง ซึ่งเป็นการรวมวงกันด้วยความสมัครใจ และเป็นอาชีพเสริมมากกว่าอาชีพหลัก ดังนั้นการรับงานส่วนใหญ่แล้วจะเป็นวันหยุดราชการ หรือในช่วงปิดเทอม เพราะสมาชิกในวงส่วนมากเป็นครูสอนดนตรี และเพื่อจะได้มีโอกาสนำลูกศิษย์ของตนมาหาประสบการณ์จากการออกงานในแตรงอีกด้วย

3.3.3.2 การฝึกซ้อม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามแบบมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า วงศิษย์ครูใจมีการฝึกซ้อม เฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เนื่องจากสมาชิกภายในวงส่วนใหญ่จะมีงานประจำทำอยู่แล้วเลยหาเวลาว่างตรงกันยาก และประกอบกับนักดนตรีแต่ละคนมีเครื่องดนตรีเป็นของตัวเองก็สามารถซ้อมส่วนตัวได้แล้วแต่โอกาสของแต่ละคน จากนั้นจึงนัดซ้อมรวมวงอีกครั้งไม่ได้มีการกำหนดตาราง วัน – เวลา ที่แน่นอน

3.3.3.3 การรับงานทั่วไปของวงศิษย์ครูใจ

ผู้รับงานคือ นายนิยม ชำนาญสุธา หัวหน้าวง ส่วนมากจะมาหางานที่สำนักงานบริษัท (ท่ารถ บ.ข.ส.) เพราะเป็นที่ชุมชนหาง่าย และชาวบ้านหรือผู้มาติดต่องานส่วนใหญ่ เป็นผู้

เคยรู้จักกันมาก่อนเป็นอย่างดี และจากที่ได้เคยเห็นผลงานมาแล้ว รวมทั้งเคยเคารพนับถือกัน เมื่อสมัยครูใจ ยังมีชีวิตอยู่เคยทำงานกันมาก่อน สถานที่อีกแห่งหนึ่ง คือ บ้านเลขที่ 926/97 ซอยสี่มิตร ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นบ้านที่ชาวบ้านรุ่นเก่า รู้จักกันเป็นอย่างดี

3.3.3.4 รายได้ของวงศิษย์สุทธิ

อัตราค่าจ้าง ขึ้นอยู่กับระยะทาง และลักษณะของงาน เช่น งานเวลาเดียว หมายถึง งานในช่วงเช้า หรือ ช่วงเวลาบ่ายเพียงช่วงเดียว อัตราค่าจ้าง 3,500 – 4,000 บาท ถ้างาน 2 เวลา คือ งานข้ามวัน หมายถึง งานตอนบ่าย และต่อตอนเช้าด้วย อัตราค่าจ้าง 7,000 บาท ทั้งนี้จากการสังเกตเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มักนิยมจัดงานเพียงเวลาเดียวเป็นส่วนมาก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและสภาพการทำงานของชาวบ้าน ทำให้ต้องจำกัดเวลาของการจัดงานและเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย จึงนิยมจัดงานเพียงเวลาเดียว

3.3.3.5 ทศนคติต่อการแต่ง

นายนิยม ชำนาญสุธา (สัมภาษณ์) ได้ให้ความคิดเห็นว่า “ประเพณีของชาวบ้าน เช่นงานบวช หรืองานอื่น ๆ แต่ง ยังคงมีความจำเป็นและความต้องการของชาวบ้านอยู่ แต่จะผิดกันในเรื่องของเพลงเท่านั้น ปัจจุบันชาวบ้านชอบเพลงที่มีจังหวะสนุก ๆ ถ้าแต่งวงไหนเป่าไม่สนุก เป็นต้องโดนว่าทันที แต่ไม่เป็นไร เราก็เป่าให้สนุก ๆ เท่านั้นที่หมดเรื่อง”

3.3.3.6 แนวทางในอนาคตของวงศิษย์สุทธิ

วงศิษย์ครูใจเป็นวงที่เกิดมาจากในสถานศึกษา แล้วออกมาสู่แถวชาวบ้าน และในปัจจุบันยังได้รับหน้าที่เป็นครูสอนดนตรี โดยมีลูกศิษย์บางส่วนมาหาประสบการณ์ในแถวชาวบ้านอีกด้วย ดังนั้นแนวทางของวงในอนาคตต่อไปนั้น ก็น่าจะมีผู้สืบทอดต่อจากวงในปัจจุบันอย่างแน่นอน

3.3 วง ช. อุดมศิลป์

3.3.1 ประวัติความเป็นมา

วง ช.อุดมศิลป์ เดิมเป็นวงที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดแต่มาตั้งรกรากและประกอบอาชีพอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีกำเนิดและพัฒนาการตามลำดับเป็น 3 ระยะคือ

- 1) ระยะเวลาปี พ.ศ. 2505 - 2508 (เป็นระยะเริ่มเข้าสู่สมุทรสาคร)
- 2) ระยะเวลาปี พ.ศ. 2508 - 2513 (เป็นระยะแพร่ขยายสู่ชาวบ้าน)
- 3) ระยะเวลาปี พ.ศ. 2513 จนถึงปัจจุบัน (เป็นระยะตั้งวง)

3.3.1.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของวง ช. อุดมศิลป์ในระยะปี พ.ศ. 2505-2508

วง ช. อุดมศิลป์ เดิมเป็นวงปี่พาทย์ ที่ถือกำเนิดมาจาก อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมขณะนั้น มีอาชีพหลักคือการขายถ่าน และรับงานปี่พาทย์เป็นอาชีพเสริม แต่เนื่องจากรายได้จากการขายถ่านไม่ดีเท่าที่ควรจำเป็นต้องหาตลาดเพิ่มเพื่อให้ได้กำไรนำมาใช้จ่ายภายในครอบครัวต่อไปประกอบกับการที่ได้ข่าวมาว่า ที่ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ให้ราคาถ่านดี ดังนั้นนายอุดม จึงได้นำถ่านที่มีอยู่ มาเสนอขายที่ ตำบลมหาชัย และได้ราคามากสมกับความตั้งใจ

จากนั้นมา นายอุดม ได้นำถ่านล่องเรือมาขายที่ ตำบลมหาชัย เป็นประจำ และเมื่อเวลาถึงงานปี่พาทย์จากทางบ้านที่ อำเภอบางเลน คงไปร่วมงานตามปกติเรื่อยมา ขณะเดียวกันนั้นจากการที่วงปี่พาทย์ของนายอุดม ไม่มีความรู้เรื่องแตร จึงได้นำน้องชายและหลานของตนให้มาหัดเป่าแตรที่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยมาฝากไว้กับ ครูย้อย เกิดกำแพง ครูที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งแห่ง อำเภอกระทุ่มแบน เพราะเคยรู้จักกันมาก่อนเป็นอย่างดี เพื่อหวังในวันข้างหน้าจะใช้ความรู้จากแตรวงที่ฝึกหัดอยู่และวงปี่พาทย์ที่มีอยู่แล้วเพื่อรวบรวมและตั้งวง ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร อันเป็นแหล่งที่นายอุดมได้หวังเอาไว้ สำหรับน้องชายและหลานของนายอุดม ประกอบด้วย

- 1) นายสำรวม สวยดี
- 2) นายสมชาติ สวยดี
- 3) นายนกขวัค สวยดี
- 4) นายสมหมาย ถิ่นแพ

เมื่อนำน้องชาย และหลาน มาฝากเพื่อฝึกหัดเป่าแตรกับครูย้อยนั้น น้องชายและหลานของนายอุดม ก็ตั้งใจฝึกหัดตามที่ครูสอนเป็นอย่างดี สำหรับการสอนของครูย้อยนั้นขั้นแรกให้ฝึกไล่เสียงก่อน เสียงแรกที่สอนให้เป่า คือ เสียงโด (C) และไล่ขึ้นไปทีละเสียง คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด จนกระทั่งไม่สามารถเป่าได้ โดยครูออกเสียงด้วยปากเป็นตัวอย่าง เมื่อไล่เสียงจนคล่องดีแล้วครูก็จะต่อเพลงให้ การต่อเพลงครูบอกว่า เพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ คือ

- 1) ฝึกประสาทหู เพราะครูจะออกเสียงเป็นตัวโน้ตด้วยปากและให้เป่าตาม
- 2) ทบทวนนิ้วและโน้ตต่าง ๆ
- 3) นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ทักษะดังกล่าว ครูย่อยบอกว่า เมื่อภายหลังเมื่อเราได้ยินเพลงอื่นที่เราเป่าไม่ได้ แต่ยังสามารถเป่าตามได้ (สมชาติ สวดี : สัมภาษณ์) เพลงที่ครูย่อยต่อให้เป็นเพลงแรก คือ กลิ่นกระเทียม ผังสาเหตุที่ต่อเพลงนี้ให้เพราะ เป็นเพลงที่นิยมใช้แห่กันในงานมงคลต่าง ๆ ทั้งในยุคก่อนและในยุคปัจจุบัน เพลงต่อไปที่ต่อให้คือ เพลงเยอรมันแตกทัพ เพราะเป็นเพลงมาร์ช ที่ใช้บรรเลงกันทั่วไป

นอกจาก 2 เพลงนี้แล้ว ครูย่อยก็ต่อเพลงอื่น ๆ ให้อีกตามความจำเป็น จนครูย่อยเห็นว่ามีความสามารถที่ออกงานได้แล้ว จึงได้พาลูกศิษย์ทั้ง 4 คนออกงานพร้อมกับครูย่อยด้วย ฉะนั้นทั้ง 4 คน จึงเป็นคนแถว ประจําวงครูย่อย ที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 จนถึงปี พ.ศ.2508

3.3.1.2 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของแถว ข. อุดมศิลป์ ระยะ พ.ศ. 2508-2512

ในระยะ 3 ปี ที่ นายอุดม ได้เช่าบ้านไว้แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่อยู่ปัจจุบัน เปิดเป็นร้านขายถ่าน และเริ่มรับงานเป่าพาทย์กับแถวไปด้วย โดยไปนำเครื่องเป่าพาทย์มาจากบ้านของตนเอง จากอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในตอนแรกรับงานเป่าพาทย์อย่างเดียวก่อน นักดนตรีวงเป่าพาทย์ได้แก่น้องชาย และหลานที่อยู่กับครูย่อย และจากบ้านของตนที่บางเลนด้วย ต่อมาภายหลังเริ่มรับงานแถวด้วย เพราะมีน้องชาย และหลานเป็นคนหลักอยู่ 4 คนแล้ว นอกจากนั้น ต้องไปหาคนมาเพิ่มอีกคือคนแถวจากในตำบลมหาชัยนั่นเอง เพื่อเป็นการนำตนเองสู่สังคมชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ซึ่งยังไม่เป็นวงอย่างสมบูรณ์เต็มที่ ฉะนั้นสมาชิกแถว ของ ข. อุดมศิลป์ ในเวลานั้นประกอบไปด้วย

1) นายสำรวม	สวดี	เป่าทรัมเป็ต
2) นายสมชาติ	สวดี	เป่าบาริโตน
3) นายนกขวัค	สวดี	เป่ายูโฟเนียม
4) นายสมหมาย	ถึนแพ	เป่าทรัมเป็ต

นอกจาก 4 คนดังกล่าวแล้ว เครื่องมือชิ้นอื่นเช่น แซกโซโฟน กลองและฉาบ ต้องติดต่อมาแถวจากวงอื่นที่ไม่ติดงาน และบางครั้งวงอื่นก็มาติดต่อเพื่อไปร่วมกับวงอื่นด้วย เช่น การรับงานดังกล่าว ดำเนินควบคู่กับการขายถ่านไปด้วย เพราะราคาก่อถ่งดีอยู่ และงานก็เริ่มดีขึ้น จนนายอุดมต้องขยายร้านออก เพื่อเปิดเป็นร้านขายของชำ ขายถ่าน และรับงานด้วย ต่อมาภายหลังได้ชักชวนนักดนตรีจากต่างจังหวัดที่เคยรู้จักกันมาก่อน และเป็นญาติกัน เพื่อมาช่วยกันในเวลาว่างงานและ มาเริ่มตั้งวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครนี้ด้วย

3.3.1.3 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการแถว ข. อุดมศิลป์ ระยะ พ.ศ.2513 (ระยะการตั้งวง)

เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นแล้ว นายอุดม จึงตัดสินใจ เลิกกิจการขายถ่าน เพราะราคาก่อถ่งไม่ดีพอ เพราะความนิยมในการใช้ถ่านน้อยลง ประกอบกับผู้คนของถ่านทำอันตรายต่อ

เครื่องดนตรีและทำความสกปรกภายในบ้านอีกด้วย คงเหลือไว้แต่กิจการด้านร้านค้าอย่างเดียว การรับงาน ก็ไม่ต้องอาศัยคนอื่นแล้ว เพราะมีสมาชิกเพียงพอในการตั้งวง และทุกคนยังสามารถเล่นเครื่องดนตรีทั้งปี่พาทย์ และเครื่องสายได้อีกด้วย

ส่วนหนึ่งของร้าน ยังแบ่งที่ไว้สำหรับซ้อมปี่พาทย์และเครื่องสาย จุดประสงค์เพื่อต้องการให้ชาวบ้านที่ผ่านไปมา หรือมาซื้อของได้เห็น เป็นการเสนอผลงานต่อชุมชน และสะดวกในการติดต่องานอีกด้วย จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจเพื่อเก็บข้อมูลสนาม โดยสัมภาษณ์กับสมาชิกภายในวงและจากหัวหน้าวงนั้นพบว่า ภายในวงประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากต่างจังหวัดแทบทั้งสิ้น เพื่อมาประกอบอาชีพส่วนตัว และรับงานเครื่องสายเป็นอาชีพเสริม

ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ 247/57 ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เบอร์โทรศัพท์ (034) 421675 วง ช. อุดมศิลป์ เป็นวงรับงานปี่พาทย์ และเครื่องสายพร้อมกัน ลักษณะเป็นวงครอบครัว สมาชิกภายในวง ประกอบไปด้วยพี่ น้อง ลูก และหลานเป็นส่วนมาก ทุกคนประกอบอาชีพส่วนตัว ปี่พาทย์ถือว่าเป็นอาชีพเสริม วง ช. อุดมศิลป์ นำโดย นายอุดม สวยดี เป็นหัวหน้าวง ปัจจุบันนอกจากรับงานปี่พาทย์ และเครื่องสายแล้ว ยังเปิดกิจการให้เช่าห้องแถวเป็นอาชีพหลัก

3.3.2 องค์ประกอบของดนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง

3.3.2.1 นักดนตรี

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนสมาชิกของวง ช. อุดมศิลป์

ลำดับที่	ชื่อ	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	การศึกษา	อาชีพ	อื่นๆ
1	นายอุดม สวยดี (หัวหน้าวง)	61 ปี	เล่นปี่พาทย์อย่างเดียว	ป. 4	ค้าขาย	
2	นายสำรวม สวยดี	45 ปี	ทรมเป็ด	ป. 4	ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง	
3	นายสมชาติ สวยดี	40 ปี	ทรมเป็ด	ม.ศ.3	ค้าขาย	
4	นายโฮ่ ศรีดาวเรือง	35 ปี		ป. 4	นักดนตรี	
5	นายสุพจน์ แจ่มแจ้ง	45 ปี	แซกโซโฟน	ป. 4	รับซักรีด	
6	นายสงว ระหงส์	47 ปี	แซกโซโฟน	ป. 4	ค้าขาย ,รับซักรีด	
7	นายทรงศักดิ์ สุขเสิศ	48 ปี	ทรมเป็ด	ป. 4	รับซักรีด	
8	นายมนัส ลำไยทอง	64 ปี	ทรมโบน	ป. 4	ค้าขาย	
9	นายสมหมาย ถิ่นแพ	35 ปี	ทรมโบน	ป. 4	ค้าขาย	

3.3.2.2 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

การบูชาครูก่อนการบรรเลงนั้นเริ่มด้วยการกราบไหว้ และระลึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพ ก่อนกระทำการใดก็ต้องเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมจากทางเจ้าภาพหรือผู้จัดงาน ประกอบด้วย ดอกไม้ รูป เทียน เหล้า บุหรี่ และเงิน 12 บาท จากนั้น ให้จุดธูป 5 ดอก แล้วบริกรรมคาถาดังนี้

“ตั้งนะโม 3 จบ วิปัสสิปัญญาทายะ อุกาสะวันทา ครูอาจารย์ยัง อาคัจฉันตุ ประมณณะสัง สัพพะสิทธิพลัง สิทธิกิจจัง วันทามิถัง สัทธา”

จากนั้นบรรเลงเพลงมาร์ช 1 เพลงเป็นการโหมโรง และบรรเลงเพลงอื่นๆ ต่อไป

3.3.2.3 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่นายอุดม ใช้ในปัจจุบัน ได้รวบรวมซื้อสะสมไว้ทีละชิ้น จากเพื่อน ๆ แตรวงชาวบ้านด้วยตนเอง จากร้านซ่อมแตรวัดพระพิเรนทร์ และฝากซื้อจากเรือประมง ที่ไปประเทศญี่ปุ่นประกอบด้วย

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวง ช. อุดมศิลป์

เครื่องดนตรี	จำนวน	ยี่ห้อ	ที่มา
เทนเนอร์ แซกโซโฟน	2 คัน	Arrow	จากร้านประเสริฐ
เป็คลาริเน็ต	1 เลา	Yamaha	ฝากเรือประมงซื้อจากญี่ปุ่น
สไลด์ ท롬โบน	1 คัน	King	ร้านซ่อมแตร
อัลโต แซกโซโฟน	1 คัน	King	หลังกระทรวงกลาโหม
ทรมเป็ต	3 คัน	Yamaha	ฝากเรือประมงซื้อจากญี่ปุ่น

3.3.2.4 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

งานมงคล

วง ช. อุดมศิลป์ เป็นวงที่ค่อนข้างพัฒนาตนเองให้ทันยุคทันสมัย เพื่อตอบสนองกลุ่มชาวบ้านที่ต้องการความทันสมัยของเพลง ประเภทเพลงลูกทุ่งและสตริงในปัจจุบัน จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลในภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ และมีส่วนร่วมในการออกงานต่าง ๆ ของวงพบว่า เป็นเพลงลูกทุ่งเกือบทั้งหมด เพลงที่บรรเลงในการเริ่มต้นของวง เช่น เพลงมาร์ช เพื่อบรรเลงเป็นเพลงโหมโรงมีเพียง 1-2 เพลงเท่านั้น จากนั้นเป็นเพลงลูกทุ่ง ในจังหวะช้า สลับกับเพลงเร็วโดยตลอด เพลงต่าง ๆ ที่บรรเลงประกอบไปด้วย

ตารางที่ 14 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะเดินแห่

เพลงบรรเลงขณะเดินแห่
1. เพลงมาร์ชตำรวจ
2. เพลงมาร์ชสี่เหล่า
3. เพลงมาร์ชอินทรีดำ
4. เพลงมาร์ชห้วงธารา
5. เพลงร่ำวงมาตรฐาน และเพลงร่ำวงของวงสุนทราภรณ์
6. เพลงลูกทุ่งและสตริงต่าง ๆ ตามสมัย
7. เพลงม้าย่อง
8. เพลงค้ำคาวกนกกล้วย

งานอวมงคล

เพลงในงานอวมงคล ได้แก่ งานศพ ทำบุญแก้กระดุก ทำบุญรื้อยวัน เพลงต่าง ๆ

ประกอบไปด้วย

ตารางที่ 15 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวง ช.อุดมศิลป์

เพลงในขณะนั่งบรรเลง	เพลงที่ใช้ขณะยกศพ	เพลงที่ใช้ในขณะเดินทางจากบ้านไปวัด	เพลงในขณะเดินทางกลับบ้าน
เพลงมาร์ชยุทธภูมิ	เพลงพญาโศก	เพลงวอลซ์ประชุมพล	เพลงจีนปีสูหอิน
เพลงมาร์ชห้วงธารา	เพลงฝรั่งยกศพ	เพลงวอลซ์ปลื้มจิต	เพลงจีน ไต้ยักมเหล้ง
เพลงมอญบางไส้ไก่ 2 ชั้น		คำมั่นสัญญา	เพลงได้ยอ
เพลงมอญอ้อยอิง 2 ชั้น		เพลง จันทรร่ำฟ้าง	เพลงจีนเก็บบุญผา
เพลงมาร์ชตรัสเตลา		เพลงวอลซ์	เพลงจีนเลียบหาด
เพลงมอญขว้างดาบ 2 ชั้น		เพลงวอลซ์ตุ๊กะ	เพลงจีนจิมเล็ก
เพลงมอญพุงดาบ 2 ชั้น			
เพลงแห่นมอญ			
เพลงแขกมอญบางขุนพรหม 2 ชั้น			

3.3.2.5 เพลงที่ใช้ประกอบการทดลอง

ตารางที่ 16 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการทดลองของวง ช.อุดมศิลป์

เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการทดลอง
1. เพลงมอญอ้อยอิง 2 ชั้น
2. เพลงแขกมอญบางขุนพรหม 2 ชั้น
3. เพลงมอญบางไผ่ไก่ 2 ชั้น
4. เพลงมอญขว้างดาบ 2 ชั้น
5. เพลงมาร์ชห้วงธารา
6. เพลงมาร์ชยุทธภูมิ
7. เพลงมอญพุงดาบ 2 ชั้น

3.3.3 กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง

3.3.3.1 การสืบทอด

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า วง ช. อุดมศิลป์นั้น ต้องติดตามเพลงต่าง ๆ เพื่อให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาและจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ถึงแนวทางของวงในอนาคตนั้นมีแนวโน้มว่าจะตั้งเป็นวงดนตรีลูกทุ่งด้วย ซึ่งในขณะนี้ได้มีการศึกษาเพิ่มเติม เกี่ยวกับการอ่านโน้ต โดยการศึกษาด้วยตนเอง และซักถามกับผู้ที่มีความรู้ในด้านนี้โดยเฉพาะ และนำมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางานให้ขึ้นไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจไว้ ดังนั้นทุกวันนี้อาทิตย์ในตอนบ่าย ถ้าไม่ติดงานใด ๆ ทางวงก็จะมีการนัดซ้อมที่บ้านนายอุดม ซึ่งกันเป็นห้องสำหรับซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ

3.3.3.2 การฝึกซ้อม

การซ้อมเพลงนั้น เป็นลักษณะที่เตรียมออกแสดงในวงลูกทุ่งจริง ๆ โดยมีการจัดระเบียบของวง และแจกโน้ตเพลงที่จัดเตรียมมา ด้วยการสั่งซื้อจาก บริษัท โน้ตแก้ว เพื่อมีจุดประสงค์คือ

- 1) เตรียมสำหรับการแสดงวงลูกทุ่ง
- 2) ศึกษาการอ่านโน้ต
- 3) เพลงที่ซ้อม สามารถนำไปใช้ในการแห่ได้

จากการสังเกตพบว่า เพลงที่ใช้บรรเลงเวลาหน้านั้น เป็นแนวการบรรเลงที่นำมาจากการซ้อมโน้ตในวงดนตรีทั้งสิ้น

3.3.3.3 การรับงานทั่วไปของวง ข. อุดมศิลป์

การรับงานของวง ข.อุดมศิลป์มีลักษณะคล้าย ๆ กับวงอื่น ๆ โดยทั่วไปในอำเภอเมือง กล่าวคือในแต่ละครั้ง เรียกเป็นเวลาคือ 1 เวลา หมายถึง 1 ช่วงของการรับงานเช่นเริ่มเวลา 7.00 น. ถึง 10.00 น. คิดเป็น 1 เวลา หรือ 10.00 น. ถึง 15.00 น. คิดเป็น 1 เวลา อัตราค่าจ้าง คิดเวลาละ 3,500 – 4,000 บาทหากระยะเวลามากไปกว่านี้เช่น ตั้งแต่เวลา 7.00 น.ถึง 15.00 น. คิดเป็น 2 เวลา คิดในอัตรา 6,000 บาท

ผู้รับงานคือนายอุดม สวยดี เป็นหัวหน้าวงรับงานทั้งวงปีพาทย์และแตรวแต่ผู้เดียวถึงแม้สมาชิกภายในวงจะรับงานมาเองก็ตาม เงินทั้งหมดต้องมอบให้นายอุดมเป็นผู้จัดการทั้งสิ้นซึ่งถือว่าเป็นระเบียบของวงที่ถือปฏิบัติมาโดยตลอดส่วนเงินที่ได้มานั้นนายอุดมจะแบ่งเป็นส่วน ๆ ตามความสำคัญของแต่ละคน คือ คนเป่าแตร คนละ 300 บาท คนตีกลอง 300 บาท คนตีฉาบ 200 บาท นอกเหนือจากนั้นก็เก็บไว้เป็นทุนเพื่อใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องที่ชำรุด

3.3.3.4 รายได้ของ วง ข. อุดมศิลป์

วง ข. อุดมศิลป์ เป็นวงปีพาทย์และแตรว ดังนั้นการรับงานจึงมีได้หลายลักษณะคืองานมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวช งานกฐิน ฟ้าป่า และอวมงคล เช่นเดียวกับวงอื่น ๆ แต่จากการศึกษาพบว่างานที่มีมาตลอดทั้งปีคือ งานศพ ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วทั้งวงปีพาทย์และแตรว ประมาณเดือนละ 2-3 งาน ส่วนงานบวชจะมีก็แต่หน้างานบวชเท่านั้น คือโดยเฉลี่ยเดือนละ 5-6 งาน แต่เมื่อพ้นหน้าบวชแล้วจะไม่มีงานบวชเลย ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่พอเพียงแก่การดำรงชีพในปัจจุบัน

แต่โดยปกติแล้วสมาชิกของวง ข.อุดมศิลป์ ทุกคนก็มีอาชีพหลักกันอยู่แล้วทุก ๆ คน เพียงแต่ในการเล่นดนตรีนั้นเป็นอาชีพเสริม และเพื่อความบันเทิงผ่อนคลายจากงานประจำ ถึงรายได้อาจจะมามากบ้างน้อยบ้างก็ไม่เป็นไร โดยเฉลี่ยแล้วสมาชิกทุกคนจะมีรายได้เสริมประมาณ 3,000-4,500 บาท ต่อเดือน

3.3.3.5 ทศนคติต่อวงการแตรว

นายอุดม สวยดี (สัมภาษณ์) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแตรวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครว่า “ปัจจุบันพัฒนาการต่าง ๆ ทางด้านเทคโนโลยี ได้เจริญรุดหน้าไปมาก ความนิยมจากการฟังเพลงของคนทั่วไปก็เปลี่ยนตามไปด้วย เมื่อเราอยู่ในยุคการเปลี่ยนแปลง แตรวก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย”

3.3.3.6 แนวทางในอนาคตของวง ช. อุดมศิลป์

แนวทางของวงในอนาคตนั้นตั้งใจไว้ว่าชาวอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร คงจะได้เห็นวงดนตรีลูกทุ่งที่ชื่อว่า “ช.อุดมศิลป์” ซึ่งในขณะนี้ ได้มีการศึกษาเพิ่มเติม เกี่ยวกับการอ่านโน้ต โดยการศึกษาด้วยตน และมีการเตรียมชุดการแสดงประกอบเพลงรวมทั้งมีการฝึกสอนทางเครื่องด้วย

3.4 วงบุญส่ง ศิลป์

3.4.1 ประวัติความเป็นมา

บุญส่งศิลป์เป็นชื่อของนายบุญส่ง โพธิ์จำเริญ เดิมอาศัยอยู่ ตำบลบ้านบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ขณะนั้นนายบุญส่ง ประกอบอาชีพเป็นคนขึ้นหนังกลองมีลูกทั้งหมด 11 คน เป็นชาย 9 คน หญิง 2 คน เนื่องจากตนเองมีอาชีพที่จะต้องคลุกคลีกับวงการดนตรีไทยอยู่จึงอยากให้ลูกของตนมีความสามารถในด้านดนตรีไทยด้วยแต่ตนเองไม่ความรู้ในด้านนี้ประกอบกับรู้จักกับครูท่านหนึ่งที่ตำบลบ้านบ่อที่ได้เคยชักชวนไว้จึงได้ส่ง ลูกชายคนโต คือนายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ ไปฝึกหัดดนตรีกับครูเล็ก พุกกาพันธุ์

นายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ (สัมภาษณ์) กระบวนการเรียนการสอนที่ได้รับมาจากครูเล็ก พุกกาพันธุ์ ว่า ขั้นแรกเริ่มการฝึกตีฆ้องวงใหญ่ก่อน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการฝึกตีปี่พาทย์ จากนั้นให้ฝึกตีระนาด จนครบเครื่องดนตรีไทย นอกจากดนตรีไทยแล้วครูให้ฝึกเป่าแตร โดยเริ่มจากฝึกเป่าบาริโทนเพราะมีส่วนใกล้เคียงกับฆ้องวงใหญ่ จากนั้นให้ฝึกเป่าปี่ที่มีลักษณะการบรรเลงเหมือนระนาดเอก ระหว่างการฝึกเครื่องมือทั้งสองนั้น ครูให้พิจารณาและเปรียบเทียบ ระหว่างเครื่องมือทั้ง 2 ชนิดว่า มีส่วนที่คล้ายกันและผิดกันตรงไหนบ้าง เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ เพราะต้องใช้อย่างถูกต้อง และชำนาญทั้งสองชนิดด้วย

นายประสิทธิ์ ฝึกหัดปี่พาทย์และแตรกับครูได้ 3 ปี ด้วยความเอาใจใส่ และความขยันหมั่นฝึกซ้อมทำให้นายประสิทธิ์ มีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจนครูผู้เลิกระบรองว่า มีความสามารถถึงขั้นมีอาชีพได้ นายประสิทธิ์จึงได้เดินทางกลับบ้าน พร้อมกับความรู้ที่ได้รับนำมาสอนน้องของตนเอง เพื่อประกอบเป็นอาชีพต่อไป

นายบุญส่ง บิดาของนายประสิทธิ์ ได้รวบรวมเงินไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในวงปี่พาทย์จากพวกปี่พาทย์ด้วยกัน และจากวงปี่พาทย์ที่เลิกวงไปแล้วบ้าง จนครบทุกชิ้น สามารถตั้งวงได้และเริ่มสอนน้องของตนเองตามที่ได้เรียนมาจนสามารถเล่นได้ทุกคนทั้งปี่พาทย์และแตร ขณะนั้นนอกจากนายบุญส่ง มีอาชีพขึ้นหนังกลองแล้ว ยังมีอาชีพตัดจากด้วย และนำจากที่ตัดได้มาขายที่มหาชัย จนได้พบเห็นสังคมของชาวมหาชัย ความต้องการของวงปี่พาทย์และ

แวดวงของชาวมหาชัย ในปี พ.ศ.2495 นายบุญส่งจึงตัดสินใจมาติดต่อซื้อที่ดินแห่งหนึ่ง อยู่ติดกับวัดโพธิ์สุรินทร์ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น วัดทองธรรมมิการาม) สาเหตุที่มาซื้อที่ดินแห่งนี้คือ ราคาถูก ไม่ไกลจากบ้าน มีใบจากให้ตัดมาก เวลาซ่อมดนตรี เสียงไม่รบกวนชาวบ้าน เพราะมีบ้านไม่มากนัก

นายประสิทธิ์ฝึกหัดน้องของตนจากเครื่องดนตรีที่ได้ซื้อรวบรวมมาและเตรียมนำมาเล่นหนึ่ง ที่ซื้อมาจากหลัง โดยฝึกวงปี่พาทย์ในช่วงเวลาเช้า และฝึกเป่าแตร ในช่วงเวลาบ่ายควบคู่กันไป นายประสิทธิ์ เข้มงวดและวางระเบียบของการฝึกไว้เป็นกฎตายตัวคือจะหยุดซ้อมได้ก็ต่อเมื่อได้เพลงที่ต่อให้แล้ว หรือนายประสิทธิ์ฟังแล้วบอกว่าใช้ได้และส่งให้หยุดพัก เวลาซ้อมต้องตรงเวลา และเลิกเป็นเวลา

3.4.2 องค์ประกอบของดนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง

3.4.2.1 นักดนตรี

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนสมาชิกของวงบุญส่งศิลป์

ลำดับที่	ชื่อ	อายุ	เครื่องดนตรีที่เล่น	การศึกษา	อาชีพ	อื่นๆ
1	นายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ (หัวหน้าวง)	62 ปี	แซกโซโฟน	ป. 4	อาจารย์พิเศษประจำวัดหนองแวง	
2	นายมนตรี โพธิ์จำเริญ	56 ปี	แซกโซโฟน	ป. 4	ขับรถรับจ้าง	
3	นายชูชาติ โพธิ์จำเริญ	27 ปี	แซกโซโฟน	ป. 4	ขับรถรับจ้าง	
4	นายประเวศ โพธิ์จำเริญ	27 ปี	แซกโซโฟน	ม.3	นักดนตรี	
5	นายหนุ่ม ศรีดาวเรือง	25 ปี	ทอมโบน	ป. 4	ขับรถรับจ้าง	
6	นายอุษุชา กลั่นสุข	41 ปี	ทรมเป็ต	ม.ศ. 3	พนักงานกองสวนเทศบาล กทม.	
7	นายหนู โพธิ์จำเริญ	22 ปี	กลอง	กำลังศึกษา		
8	นายบอย โพธิ์จำเริญ	13 ปี	ฉาบ	กำลังศึกษา		

3.4.2.2 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

การยกครูหรือการบูชาครูนั้น เป็นพิธีกรรมที่ทุกวงต้องกระทำ วงบุญส่งศิลป์ ก็เป็นอีกวงหนึ่งที่ต้องมีการบูชาครูก่อนทำการบรรเลง แต่คาถาที่ใช้บูชาครูนั้นจะแตกต่างกันไปสุดแล้วแต่ครูท่านใดจะมอบให้อย่างไรแต่จุดประสงค์หลักของการบูชามีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือบูชาองค์ “พ่อแก่” ที่ทุกคนให้ความเคารพ (ประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ : สัมภาษณ์) คือเริ่มด้วยการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยกัน คือ ดอกไม้ ฐูป เทียน เหล้า บุหรี่ และเงิน 12 บาท จากนั้นให้จุดธูป 5 ดอก เพื่อ

เป็นการระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ครูบาอาจารย์และคุณบิดามารดา แล้วจึงบรรเลง
คาถาว่า

“ตั้งนะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธทัสสะ (3 ครั้ง) อิมัง
อัครีพาทูปปง สักการะสันตะนัง ครูอาจารย์ยัง อาตังพุทธัง ปุเชมิ ชัมมังปุเชมิ สังฆังปุเชมิ มาตา
ปิตุ ปุเชมิ เทวตา ปุเชมิ สัทธา อักขระ ประปะชา อิมัสมิง ภะวันตุม”

จากนั้นให้บรรเลงเพลงมาร์ช 1 เพลงเป็นการโหมโรง

3.4.2.3 เครื่องดนตรี

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนเครื่องดนตรีของวงบุญส่งศิลป์

เครื่องดนตรี	จำนวน	ยี่ห้อ	ที่มา
เป็คลาริเน็ต	1 คัน	Couesnon	ห้างไนติงเกลโอลิมปิค
ทรอมโบน	1 คัน	Besson	หลังกระทรวงกลาโหม
แซกโซโฟน	1 คัน	Couesnon	ห้างไนติงเกลโอลิมปิค
ทรมเป็ต	3 คัน	Huttl	จากหลังกระทรวงกลาโหม

เครื่องดนตรีที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน บางเครื่องผ่านการซ่อมแซมมาแล้ว และบาง
เครื่องยังไม่ได้ผ่านการซ่อมมาเลย เพราะสภาพยังดีและใช้งานได้เป็นปกติ

3.4.2.4 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

เพลงต่าง ๆ ที่นำมาบรรเลงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

งานมงคล ได้แก่ งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานแห่กฐิน ผ้าป่า งานแห่พัสศ
งานสงกรานต์ ฯลฯ เพลงที่บรรเลงแบ่งเป็น 2 ชุดคือ

ตารางที่ 19 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงขณะนั่ง และขณะเดินแห่

เพลงขณะนั่งบรรเลง	เพลงบรรเลงขณะเดินแห่
1. เพลงมาร์ชสี่เหล่า	1. เพลงกราวตะลุง
2. เพลงมาร์ชตำรวจ	2. เพลงคลื่นกระทบฝั่ง 2 ชั้น
3. เพลงมาร์ชศรีณรงค์	3. เพลงลาวกระท่อ 2 ชั้น

เพลงขณะนั่งบรรเลง	เพลงบรรเลงขณะเดินแห่
4. เพลงมาร์ชมอบุรี	4. เพลงลาวกระแซะ 2 ชั้น
5. เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ	5. ทะเลบัว 2 ชั้น
6. เพลงมาร์ชเยอรมันเข้าเมือง	6. เพลงบุหลัน 2 ชั้น
7. เพลงลูกทุ่งในจังหวะช้า ต่าง ๆ	7. เพลงร่ำวงต่างๆ ของวงสุนทราภรณ์
8. เพลงลูกทุ่งในจังหวะเร็ว ต่าง ๆ	8. เพลงลูกทุ่งต่าง ๆ ตามสมัย

การบรรเลงในแต่ละครั้ง หลังจากการบูชาครูเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะเป็นการบรรเลงเพื่อ เป็นการ โหมโรง ด้วยเพลงมาร์ช จำนวน 1 เพลง หลังจากนั้น เป็นการบรรเลงเพลงมาร์ชต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ ครั้งละ 1 – 2 เพลง จนกว่าจะถึงเวลาออกแห่

ในตอนแห่ จะใช้เพลงต่าง ๆ บรรเลงสลับกันไป เพลงละ 2 – 3 เที้ยว อยู่ที่ความเหมาะสมหรือการร้องขอ ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นด้วยเพลงจังหวะกราว เช่นกราวตะลุงหรือคลื่นกระทบฝั่ง ในรอบแรก และ รอบที่ 2 จะเป็นเพลงในจังหวะร่ำวง ต่าง ๆ และรอบที่ 3 มักเป็นเพลงลูกทุ่งต่าง ๆ ตามสมัยนิยม

งานอวมงคล ได้แก่ งานศพ งานแห่กระดูก งานล้างป่าช้า เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบไปด้วยขั้นตอนของการบรรเลงเป็น 4 ชุดด้วยกัน คือ

ตารางที่ 20 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลของวงบุญส่งศิลป์

เพลงในขณะนั่งบรรเลง	เพลงที่ใช้ขณะยกศพ	เพลงที่ใช้ในขณะเดินทางจากบ้านไปวัด	เพลงในขณะเดินทางกลับบ้าน
เพลงมาร์ชต่างๆ เป็น เพลงโหมโรง เพลงแขกมอญบางขุน พรหม 2 ชั้น เพลงมอญอ้อยอิ่ง 2 ชั้น เพลงมอญรำดาบ 2 ชั้น เพลงมอญขาดเล้ เพลงแห่นมอญ	เพลงพญาโศก เพลงฝรั่งยกศพ เพลงวอลซ์ตุ๊กกะ เพลงวอลซ์ปลื้มจิต เพลงวอลซ์ จันทรรำพึง	เพลงฝรั่งยกศพ เพลงพญาโศก เพลงวอลซ์ตุ๊กกะ เพลงวอลซ์ปลื้มจิต เพลงวอลซ์ จันทรรำพึง	เพลงจีนจิมเล็ก เพลงจีน ไปยอกิมเหล้ง เพลงจีนเก็บบุปผา เพลงได้ยอ เพลงสุทธาน เพลงจีนเลียบหาด

ลักษณะการบรรเลงในงานอวมงคลนั้น การเริ่มต้นเหมือนกับงานมงคล คือ ยกครู ด้วยเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน บุหรี่ เหล้า และเงิน 12 บาท เมื่อทำการไหว้ครูเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะโหมโรงด้วยเพลงมาร์ช 1 เพลง หลังจากนั้นการบรรเลงจะบรรเลงด้วยเพลงมอญต่าง ๆ ครั้งละ 1 เพลง หลังจากนั้นเป็นการยกศพ ในการยกศพนั้น ยังได้มีลักษณะแตกต่างกันอีก คือ ยกศพจากศาลาแล้วขึ้นเมรุเลย เพลงที่ใช้ประกอบไปด้วยเพลงดังตารางข้างต้น

3.4.2.5 เพลงที่ใช้ประกอบการฌดอง

การฌดอง เป็นการเลี้ยงพระตอนเพล เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องของตน เป็นพิธีกรรมที่ทำให้ทั้งงานมงคล และอวมงคล เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบไปด้วย

ตารางที่ 21 แสดงรายชื่อเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฌดองของวงบุญส่งศิลป์

เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการฌดอง
1. เพลงเขมรไพร โขก เถา
2. เพลงโสมส่องแสง เถา
3. เพลงลาวเสียงเทียน เถา
4. เพลงเขมรปากท่อ เถา
5. เพลงเขมรราชบุรี เถา

3.4.3 กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรง

3.4.3.1 การสืบทอด

วง “บุญส่งศิลป์” เป็นการรวมตัวกันของญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นการรวมวงกันด้วยความสมัครใจ และเป็นอาชีพเสริมมากกว่าอาชีพหลัก การสืบทอดเป็นไปในลักษณะพี่สอนน้อง อาสอนหลาน จากจุดนี้เองจึงทำให้เกิดความผูกพันซึ่งกันและกันทำให้วงบุญส่งศิลป์อยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้และวันต่อ ๆ ไป

3.4.3.2 การฝึกซ้อม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามแบบมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า วงบุญส่งศิลป์มีการฝึกซ้อม เฉลี่ยสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง เนื่องจากสมาชิกภายในวงส่วนใหญ่จะมีงานประจำทำอยู่แล้วเลยหาเวลาว่างตรงกันยาก

3.4.3.3 การรับงานทั่วไปของวงบุญส่งศิลป์

งานต่าง ๆ ที่รับมา เป็นหน้าที่ ของนายชูชาติ โพธิ์จำเริญ เป็นผู้รับงานและมอบหน้าที่ให้เป็นผู้จัดการภายในวงด้วย สาเหตุเนื่องจากเป็นน้องคนสุดท้องและสามารถจะอยู่ เพื่อสืบทอดความรู้และมรดกทั้งหมดไว้ได้ หลังจากพี่น้องคนอื่นเสียชีวิตไปแล้ว เป็นผู้ที่มีทักษะด้านดนตรีเก่งที่สุด และพี่น้องคนอื่น ๆ มีครอบครัว แยกตัวเองไปอยู่ที่อื่นหมดแล้วบ้านหลังเดิมนี้ คงเหลือแต่นาย ชูชาติ อยู่ดูแลบ้าน และเครื่องดนตรีทั้งหมดแต่ผู้เดียว

ส่วนอัตราของการรับงานนั้น คิดเวลาละ 3,500 – 4,000 บาท ถ้าเป็นงาน 2 เวลา เป็นราคา 7,500 บาท

3.4.3.4 รายได้ของวงบุญส่งศิลป์

อัตราค่าจ้างวงบุญส่งศิลป์ก็คล้าย ๆ กับวงอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นคือ ขึ้นอยู่กับระยะทาง และลักษณะของงาน เช่น งานเวลาเดียว หมายถึง งานในช่วงเช้า หรือช่วงเวลาบ่ายเพียงช่วงเดียว อัตราค่าจ้าง 3,500–4,000 บาท ถ้างาน 2 เวลา คืองานข้ามวัน หมายถึง งานตอนบ่าย และต่อตอนเช้าด้วย อัตราค่าจ้าง 7,000 บาท ทั้งนี้จากการสังเกตเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มักนิยมจัดงานเพียงเวลาเดียวเป็นส่วนมาก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและสภาพการทำงานของชาวบ้าน ทำให้ต้องจำกัดเวลาของการจัดงานและเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย จึงนิยมจัดงานเพียงเวลาเดียว

3.4.3.5 ทักษะที่ต้องวงการแตรง

นายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ (สัมภาษณ์) ได้ให้ทัศนคติต่อแตรงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ว่า “แตรงในปัจจุบันต่างจากสมัยก่อนมาก ผู้คนสมัยก่อนเรียบร้อย ไม่เอะอะโวยวายเหมือนในสมัยนี้ เพลงที่เป่าไฟระรอน่าฟัง ไม่เอาแต่สนุกกันเมามายเหมือนอย่างในสมัยนี้”

3.4.3.6 แนวทางในอนาคตของวงบุญส่ง ศิลป์

วงบุญส่งศิลป์ เป็นวงที่มีทั้งปี่พาทย์และแตรง ในลักษณะครอบครัวยักษ์ทุกคนภายในวงเกี่ยวเนื่องเป็นญาติกันทั้งสิ้น ถึงแม้มีครอบครัว และอาชีพส่วนตัวกัน แล้ว แต่ก็ยังมีบ้านที่ตั้งอยู่ในระยะใกล้จัดเป็นหมู่บ้านเดียวกัน โดยมีบ้านที่เป็นต้นกำเนิดของวงเป็นหลัก และเป็นศูนย์รวมของวงทั้งหมดได้แก่บ้านของนายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ ดังนั้นจึงส่งผลให้ในอนาคตวงบุญส่งศิลป์ก็ยังคงมีคนสืบทอดวิชาความรู้ไปจนถึงรุ่นลูกหลานแน่นอน จึงไม่น่าเป็นห่วง (ประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ,สัมภาษณ์)

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวทางในจังหวัดสมุทรสาคร

จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการของแนวทางในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นผลมาจากอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบกับอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นทางลงสู่ทะเลด้านอ่าวไทย

ประวัติความเป็นมาของแนวทางในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครมีประวัติที่ยาวนาน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2415 จนถึง ปี พ.ศ.2545 เป็นระยะเวลา 130 ปี โดยมีแหล่งกำเนิดและพัฒนากำเนิดมาจาก 4 แหล่ง ประกอบด้วย คือ

1. วัดช่องลมโดยการนำของหลวงปู่เทม คือ วง “หลวงปู่เทม” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2415 มีจำนวนสมาชิก 13 คน ในปัจจุบันเลิกกิจการไปแล้ว
2. อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยการนำของนายใจ ชำนาญสุธา คือ วง “ครูใจ” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2519 มีจำนวนสมาชิก 7 คน ปัจจุบันยังคงดำเนินงานอยู่ใช้ชื่อว่า “ศิษย์ครูใจ”
3. ตำบลบ้านบ่อ จังหวัดสมุทรสาครโดยการนำของนายทองหล่อ มีชันทอง คือ วง “ทองหล่อ” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2452 มีจำนวนสมาชิก 8 คน ปัจจุบันเลิกกิจการไปแล้ว โดยการนำของนายยัง ดนตรี คือ วง “นายยัง” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2485 มีจำนวนสมาชิก 7 คน ปัจจุบันเลิกกิจการไปแล้ว และโดยการนำของนายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ คือ วง “บุญส่งศิลป์” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2490 มีจำนวนสมาชิก 8 คน ปัจจุบันยังคงดำเนินงานอยู่ แต่ควบคุมวงโดยนายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ
4. อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมโดยการนำของ นายอุดม สวดี คือ วง “ช.อุดมศิลป์” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2505 มีจำนวนสมาชิก 9 คน ปัจจุบันยังคงดำเนินงานอยู่

วิถีชีวิตของแนวทางในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาครสรุปได้ว่า ปัจจุบันความนิยมแนวทางของประชาชนได้เปลี่ยนความต้องการไปจากเดิมมาก สมัยก่อนใช้แนวทางเพื่อประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ไปในด้านของความศักดิ์สิทธิ์ และศิลปะของการบรรเลงเพื่อความไพเราะ แต่ปัจจุบันเป็นไปในด้านของความสนุกสนาน ความรื่นเริงและความโอ้อวดเท่านั้นเอง วงแนวทางแต่ละวงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงเพลงให้เป็นไปตามสมัยนิยม นอกจากนี้ยังพบว่ามีแนวทาง ช.อุดมศิลป์ กำลังพัฒนางานให้กลายเป็นวงดนตรีประเภทลูกทุ่งอีกด้วย

การดำเนินชีวิตในอาชีพแนวทางเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร พบว่ายังคงยึดอาชีพแนวทางและเป่าพาทย์นี้ต่อไป โดยยังมีอาชีพอื่นเป็นหลักอยู่และในอนาคตจะแพร่ขยายอาชีพนี้ไปยังลูกหลานอีกต่อไป

4.1 ความถี่ในการรับงาน

การรับงานของแต่ละวง มีความถี่ในการรับงานที่แตกต่างกันดังนี้คือ

การรับงาน วงดนตรี	เดือน ส.ค.-มี.ค.	รายได้	เดือน เม.ย.-ก.ค.	รายได้
วงศิษย์สุทธิ	4	14,000 บาท/เดือน	15	52,200 บาท/เดือน
วงศิษย์ครูใจ	-	-	10	35,000 บาท/เดือน
วงช.อุดมศิลป์	5	17,500 บาท/เดือน	20	70,000 บาท/เดือน
วงบุญส่งศิลป์	3	10,500 บาท/เดือน	13	45,500 บาท/เดือน

4.2 รายได้ของนักดนตรีในวง

4.2.1 วงศิษย์สุทธิ

ที่	ชื่อ – นามสกุล	รายได้จากอาชีพ ประจำ	รายได้จากตาราง เดือน ส.ค.-มี.ค.	รายได้จากตาราง เดือน เม.ย.-ก.ค.
1	นายวีระ ประทุมทิพย์	4,000 บาท/เดือน	3,200 บาท/เดือน	7,500 บาท/เดือน
2	นายอนุพงษ์ ประทุมทิพย์	6,000	-	3,000
3	นายทศพร ประทุมทิพย์	-	1,200	4,500
4	นายณฤพนธ์ ประทุมทิพย์	-	1,200	4,500
5	นายนาวิน ประทุมทิพย์	-	1,200	4,500
6	นายเอกพจน์ ประทุมทิพย์	-	1,200	4,500
7	นายเจียบ แพรวรารี	6,000	800	3,000

4.2.2 วงศิษย์ครูใจ

ที่	ชื่อ – นามสกุล	รายได้จากอาชีพประจำ	รายได้จากตรวจเดือน ส.ค.-มี.ค.	รายได้จากตรวจเดือน เม.ย.-ก.ค.
1	นายนิยม ชำนาญสุธา	18,000 บาท/เดือน	-	3,000 บาท/เดือน
2	นายสุธี ชำนาญสุธา	15,000 บาท/เดือน	-	3,000 บาท/เดือน
3	นายบุญถือ สมยาประเสริฐ	14,000 บาท/เดือน	-	4,500 บาท/เดือน
4	นายพันธ์ศักดิ์ สุวรรณน้อย	18,000 บาท/เดือน	-	4,500 บาท/เดือน
5	นายชลิต ดิษฐเอม	6,500 บาท/เดือน	-	3,000 บาท/เดือน
6	นายปิยวัฒน์ รุ่งสาข	25,000 บาท/เดือน	-	3,000 บาท/เดือน
7	นายบุญเลิศ สมยาประเสริฐ	4,500 บาท/เดือน	-	3,000 บาท/เดือน

4.2.3 วง ข.อุดมศิลป์

ที่	ชื่อ – นามสกุล	รายได้จากอาชีพประจำ	รายได้จากตรวจเดือน ส.ค.-มี.ค.	รายได้จากตรวจเดือน เม.ย.-ก.ค.
1	นายอุดม สวยดี	8,000 บาท/เดือน	2,500 บาท/เดือน	10,000 บาท/เดือน
2	นายถาวร สวยดี	5,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	6,000 บาท/เดือน
3	นายสมชาติ สวยดี	6,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	6,000 บาท/เดือน
4	นายไธ ศรีดาวเรือง	4,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	6,000 บาท/เดือน
5	นายสุพจน์ แจ่มแจ้ง	4,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	8,000 บาท/เดือน
6	นายสงว ระหงส์	5,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	6,000 บาท/เดือน
7	นายทรงศักดิ์ สุขเลิศ	5,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	6,000 บาท/เดือน
8	นายมนัส ลำไยทอง	4,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	6,000 บาท/เดือน
9	นายสมหมาย ถิ่นแพ	6,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	6,000 บาท/เดือน

4.2.4 งบประมาณองค์กร

ที่	ชื่อ - นามสกุล	รายได้จากอาชีพประจำ	รายได้จากแรงงานเดือน ส.ค.-มี.ค.	รายได้จากแรงงานเดือน เม.ย.-ก.ค.
1	นายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ	9,500 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	4,000 บาท/เดือน
2	นายมนตรี โพธิ์จำเริญ	6,000 บาท/เดือน	900 บาท/เดือน	3,900 บาท/เดือน
3	นายสุชาติ โพธิ์จำเริญ	6,000 บาท/เดือน	1,500 บาท/เดือน	4,000 บาท/เดือน
4	นายประเวศ โพธิ์จำเริญ	12,000 บาท/เดือน	900 บาท/เดือน	3,900 บาท/เดือน
5	นายหนุ่ม ศรีดาวเรือง	6,000 บาท/เดือน	900 บาท/เดือน	3,900 บาท/เดือน
6	นายอูรยา กลั่นสุข	6,000 บาท/เดือน	900 บาท/เดือน	3,900 บาท/เดือน
7	นายหนู โพธิ์จำเริญ	-	900 บาท/เดือน	3,900 บาท/เดือน
8	นายบอย โพธิ์จำเริญ	-	900 บาท/เดือน	3,900 บาท/เดือน

แรงงานในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีองค์ประกอบของคนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน นักดนตรีหรือสมาชิกมีจำนวน 7-8 คน แตรวงทุกวงที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่มาจากญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกันและเป็นลูกหลานของหัวหน้านำ

ประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนของแรงงานชาวบ้าน กล่าวคือ ก่อนการบรรเลงทุกครั้งแรงงานต้องมีการประกอบพิธีกรรมหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า การยกครูก่อนทำการบรรเลง เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่หัวหน้ามักจะเป็นผู้ประกอบพิธีประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน เหล้า บุหรี่ และเงิน 12 บาท หลังจากเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ให้จุดธูป 5 ดอกเพื่อระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิดามารดาและครูอาจารย์ จากการศึกษาพบว่าการประกอบพิธีกรรมคาถาของแรงงานในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีความคล้ายคลึงกันดังนี้

“นะ โม ตัสสะ อะระหัง โตรหะโต สัมมาสัมพุทธทัสสะ (3 ครั้ง) อิมานิ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ครูศรี ครูอิทรา ครูคนตรี ครูพิณพาทย์ ครูแรงงาน จงเสด็จลงมา ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด”

จากนั้นให้รอสัก 2 วินาที (ทุกคนอยู่ในอาการสงบนิ่ง) แล้วครูจึงว่าต่อ

“อิมานิ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ครูศรี ครูอินทร์ ครูคนตรี ครูพิณพาทย์ ครูแรงงาน จงเสด็จลงมา ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด ด้วยอักขระบุพผัง อหัง บูเชมิ”

จากนั้นให้บรรเลงมาร์ช 1 เพลงเป็นการโหมโรง และบรรเลงเพลงต่าง ๆ ต่อไป

การประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อและการสืบทอดทางวัฒนธรรมก็ย่อมต้องมีพิธีกรรมเกิดขึ้นและสิ่งที่ตอบสนองพิธีกรรมดังกล่าวนี้คือ มโหรีสพ หรือการประ โคมด้วยเสียงเพลง

หรือการแสดงต่าง ๆ เพื่อแสดงความเคารพ และเป็นการบูชาต่อสิ่งที่คุณเคารพนับถือ ซึ่งมีการสืบทอดและปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นอันเป็นมรดก ทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับการสืบทอดของเครื่องดนตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

จากการศึกษาพบว่าเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงของแถววงชาวบ้านอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าทองเหลือง เครื่องเป่าลมไม้ และเครื่องตีประกอบจังหวะ ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องดนตรีเก่าที่ใช้สืบทอดกันมาหลายรุ่น

แหล่งที่มาของเครื่องดนตรีที่ได้มาส่วนใหญ่มักซื้อมาจาก ร้านซ่อมเครื่องดนตรี เวียงนครเกษม โรงรับจำนำ และซื้อต่อนักดนตรีด้วยกัน

4.3 เครื่องดนตรีที่ใช้ในแต่ละวง

4.3.1 วงศิษย์สุทธิต

ที่	ชื่อ - นามสกุล	เครื่องดนตรี	แหล่งที่ซื้อ
1	นายวีระ ประทุมทิพย์	ทรัมเป็ต	ซื้อต่อมา
2	นายอนุพงษ์ ประทุมทิพย์	แซกโซโฟน	จากร้านมือสอง
3	นายทศพร ประทุมทิพย์	ทรัมโบน	ซื้อต่อมา
4	นายณัฐพนธ์ ประทุมทิพย์	แซกโซโฟน	ร้านซ่อมแดร
5	นายนาวัน ประทุมทิพย์	แซกโซโฟน	เวียงนครเกษม
6	นายเอกพจน์ ประทุมทิพย์	กลอง	เวียงนครเกษม
7	นายเจียบ แพรวารี	ฉาบ	เวียงนครเกษม

4.3.2 วงศิษย์ครูใจ

ที่	ชื่อ - นามสกุล	เครื่องดนตรี	แหล่งที่ซื้อ
1	นายนิยม ชำนาญสุธา	โซฟราโน	เวียงนครเกษม
2	นายสุธี ชำนาญสุธา	ทรัมเป็ต	ร้านซ่อมแดร
3	นายบุญลือ สมยาประเสริฐ	แซกโซโฟน	ร้านซ่อมแดร
4	นายพันธ์ศักดิ์ สุวรรณน้อย	แซกโซโฟน	เวียงนครเกษม
5	นายชลิต ดิษฐเอน	แซกโซโฟน	ร้านซ่อมแดร

ที่	ชื่อ – นามสกุล	เครื่องดนตรี	แหล่งที่ซื้อ
6	นายปิยวัฒน์ รุ่งสาข	ทรัม โบน	ร้านซ่อมแตร
7	นายบุญเลิศ สมยาประเสริฐ	ทรัม โบน	ซื้อต่อมา

4.3.3 วง ข.อุดมศิลป์

ที่	ชื่อ – นามสกุล	เครื่องดนตรี	แหล่งที่ซื้อ
1	นายสำราญ สวดี	ทรัมเป็ต	ซื้อต่อมา
2	นายสมชาติ สวดี	ทรัมเป็ต	ซื้อต่อมา
3	นายสุพจน์ แจ่มแจ้ง	แซกโซโฟน	ร้านซ่อมแตร
4	นายสงว ะหงส์	แซกโซโฟน	ร้านซ่อมแตร
5	นายทรงศักดิ์ สุขเลิศ	ทรัมเป็ต	ซื้อต่อมา
6	นายมนัส ลำไยทอง	ทรัม โบน	ซื้อต่อมา
7	นายสมหมาย ถิ่นแพ	ทรัม โบน	ซื้อต่อมา
8	นายโอ ศรีดาวเรือง	ทรัม โบน	ร้านซ่อมแตร

4.3.4 วงบุญส่งศรี

ที่	ชื่อ – นามสกุล	เครื่องดนตรี	แหล่งที่ซื้อ
1	นายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ	แซกโซโฟน	เว้งนครเกษม
2	นายมนตรี โพธิ์จำเริญ	แซกโซโฟน	เว้งนครเกษม
3	นายฐาติ โพธิ์จำเริญ	แซกโซโฟน	ซื้อต่อมา
4	นายประเวศ โพธิ์จำเริญ	แซกโซโฟน	ซื้อต่อมา
5	นายหนุ่ม ศรีดาวเรือง	ทรัม โบน	ร้านซ่อมแตร
6	นายอยุธยา กลั่นสุข	ทรัม โบน	ร้านซ่อมแตร
7	นายหนู โพธิ์จำเริญ	กลอง	เว้งนครเกษม
8	นายบอย โพธิ์จำเริญ	ฉาบ	เว้งนครเกษม

สรุป

แหล่งที่เครื่องดนตรี	จำนวน	ร้อยละ
เครื่องดนตรีที่ซื้อใหม่	9	30
ซื้อจากร้านของเก่า	2	6.67
ซื้อจากร้านซ่อม	9	30
เครื่องมือสอง	10	33.33

4.4 เพลงที่นิยมใช้บรรเลง

เพลงที่ใช้ในการบรรเลงของแถววงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เป็นเพลงที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย

4.4.1 งานมงคล

เพลงขณะนั่งบรรเลง	เพลงบรรเลงขณะเดินแห่
1. เพลงมาร์ชสี่เหล่า	1. เพลงบุหลัน 2 ชั้น
2. เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ	2. เพลงกราวตะลุง
3. เพลงมาร์ชเยอรมันเข้าเมือง	3. เพลงคลื่นกระทบฝั่ง 2 ชั้น
4. เพลงมาร์ชตำรวจ	4. เพลงทะเลบัว 2 ชั้น
5. เพลงมาร์ชฉุยปูน	5. เพลงลาวกระแซะ 2 ชั้น
6. เพลงมาร์ชบริพัตร	6. เพลงกระแต 2 ชั้น
7. เพลงมาร์ชศรีณรงค์	7. เพลงรำวง ต่าง ๆ
	8. เพลงม้าย่อง
	9. เพลงลูกทุ่ง ต่าง ๆ

งานอวมงคล

เพลงในขณะนั่งบรรเลง	เพลงที่ใช้ขณะยกศพ	เพลงที่ใช้ในขณะเดินทางจากบ้านไปวัด	เพลงในขณะเดินทางกลับบ้าน
1. เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ 2. เพลงมาร์ชเยอรมันเข้าเมือง 3. เพลงมาร์ชศรีณรงค์ 4. เพลงมาร์ชบริพัตร 5. เพลงแขกมอญบางขุนพรหม 6. เพลงมอญฮื้อฮือ 7. เพลงมอญบางไส้ไก่ 8. เพลงมอญขว้างดาบ 9. เพลงมอญฟุ้งดาบ 10. เพลงมอญขว้างดาบ 11. เพลงแห่นมอญ	1. เพลงพญาโศก 2. เพลงฝรั่งยกศพ	1. เพลงวอลซ์คู่กะ 2. เพลงวอลซ์ปลื้มจิต 3. เพลงวอลซ์คำมั่นสัญญา 4. เพลง จันทรรำพึง	1. เพลงจีนซิมเล็ก 2. เพลงจีนไปยักมเหสี 3. เพลงจีนเก็บบุปผา 4. เพลง ได้ขอ 5. เพลงฮูฮิน 6. เพลงจีนเลียบหาด

4.4.3 เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง

การฉลองเป็นการเลี้ยงพระตอนเพล เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องของตนเป็นพิธีกรรมที่ทำ ได้ทั้งงานมงคล และอวมงคลเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบไปด้วย

เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง
1. เพลงเขมรไพรโยค เถา 2. เพลงโสมส่องแสง เถา 3. เพลงลาวเฉียงเทียน เถา 4. เพลงเขมรปากท่อ เถา 5. เพลงเขมรราชบุรี เถา

4.5 ลักษณะของวงแตรวง

4.5.1 เครื่องดนตรีมีลักษณะต่างกันคือบางวงใช้เครื่องดนตรีคิราคาแพง บางวงใช้เครื่องดนตรีที่ผ่านมาซ่อมมาใหม่ และบางวงใช้เครื่องดนตรีที่กำลังชำรุดอยู่และซ่อมแซมเองเพื่อให้ใช้งานได้เท่านั้น

4.5.2 จำนวนสมาชิก บางวงประกอบด้วยจำนวนนักดนตรี 9 คน บางวง 7 คน และบางวง 5 คน

4.5.3 ค่าตัวโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในราคา 300 บาท/คน แต่มีบางวงจ่ายในราคา 250 บาท และบางวงจ่ายในราคา 200 บาท

4.5.4 แนวการบรรเลง บางวงบรรเลงทำนอง (Melody) ของเพลงเท่านั้น แต่บางวงมีการบรรเลงในแบบประสาน 2 แนว และการบรรเลงตามอย่างของต้นแบบของเพลง

4.5.5 ระบบครอบครัวส่วนใหญ่เป็นการรับงานซึ่งมีจำนวนสมาชิกเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน แต่จะมีบางครั้งที่จำนวนคนไม่พอกับความต้องการเนื่องจากการรับงานเข้าซ้อนทำให้ต้องหากคนจากต่างวงมาเพิ่มให้ได้จำนวนที่ต้องการ

4.5.6 ประเภทของงาน งานต่าง ๆ เป็นงานที่เหมือนกันคืองานบวช งานกฐิน งานผ้าป่า งานแห่พัสศ และงานศพ

4.5.7 เพลงต่าง ๆ ที่ใช้ เป็นเพลงที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนั้น ก็จะถูกนำมาบรรเลงในการประกอบพิธี

กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การสืบทอดองค์ความรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีระบบ จากพ่อสู่ลูก จากลูกสู่หลาน และครูสู่ศิษย์ จนเป็นสำนัก สืบทอดกันจนเป็นสายต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่ายกย่อง และเป็นสมบัติอันภาคภูมิใจของนักแตรวงทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต

นอกจากนี้ยังพบว่าการถ่ายทอดวิชาความรู้ในงานสาขาอื่น ๆ ด้วย เช่น ช่างปิดทองเครื่องปั้นพาทย์ ทั้งนี้เพื่อต้องการจะถ่ายทอดความรู้ในด้านนี้ ให้แก่ลูกหลานเพราะเป็นอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคง สามารถสร้างรายได้เป็นอาชีพและเสริมอาชีพได้ เป็นวิชาที่ติดตัวไปในวันข้างหน้า และเลี้ยงตัวเองในวันข้างหน้า แตรวงและปี่พาทย์ในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดใกล้เคียง เป็นวงดนตรีที่ได้รับความนิยมสูง นอกจากนี้ยังมีแตรวงบางวงมีแนวทางพัฒนาเพื่ออนาคตโดยจัดตั้งเป็นวงดนตรีลูกทุ่งรับงานด้วย

แนวทางเป็นการสืบทอดมรดกทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ฝังรากลึกในสังคมชาวบ้านตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และยังคงดำเนินต่อไปในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แตรวงชาวบ้าน : กรณีศึกษาแตรวงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยในเชิง มานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicological Research) ขั้นตอนในการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขอบเขตพื้นที่ภาคสนาม แหล่งข้อมูลที่วิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับแตรวงชาวบ้าน เช่น บุคคลผู้มีความรู้ และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแตรวงชาวบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีการบันทึกข้อมูลเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างชัดเจนเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

การวิจัยเรื่องแตรวงชาวบ้าน : กรณีศึกษาแตรวงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร กำหนดวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาวงวิธีชีวิตของแตรวงในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของดนตรี และแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง
3. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง

จากการศึกษาสรุปผลได้ ดังนี้

5.1.1 ประวัติและพัฒนาวงวิธีชีวิตของแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

แตรวงในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากจังหวัดสมุทรสงคราม ที่แพร่กระจายทางวัฒนธรรม มาจากแม่น้ำแม่กลองสู่แม่น้ำท่าจีน สันนิษฐานได้ว่าเป็นผลมาจากอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบกับอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นทางลงสู่ทะเลด้านอ่าวไทย

ประวัติความเป็นมาของแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครมีประวัติที่ยาวนาน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2415 จนถึง ปี พ.ศ. 2545 เป็นระยะเวลา 130 ปี โดยมีแหล่งกำเนิดและ พัฒนาการมาจาก 4 แหล่ง ประกอบด้วย

1. วัดช่องลมโดยการนำของหลวงปู่เทม
2. อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยการนำของนายใจ ชำนาญสุธา
3. ตำบลบ้านบ่อ จังหวัดสมุทรสาครโดยการนำของนายทองหล่อ มีจันทร์ทอง, นายยังดนตรี และนายประสิทธิ์ โพธิ์จำเริญ
4. อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมโดยการนำของ นายอุดม สวยดี

จากการศึกษาวิถีชีวิตของแตรวงในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร สรุปได้ว่า ปัจจุบันความนิยมแตรวงของประชาชนได้เปลี่ยนความต้องการไปจากเดิมมาก สมัยก่อนใช้แตรวงเพื่อประกอบพิธีกรรมประเพณีต่าง ๆ ด้านของความศักดิ์สิทธิ์และศิลปะของการบรรเลงเพื่อความไพเราะ แต่ปัจจุบันเน้นไปในด้านของความสนุกสนาน ความครื้นเครงและความโอ้อวดเท่านั้นเอง วงแตรวงแต่ละวงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงเพลงให้เป็นไปตามสมัยนิยม นอกจากนี้ยังพบว่ามีแตรวงคณะ ช.อุดมศิลป์ กำลังพัฒนางานให้กลายเป็นวงดนตรีประเภทลูกทุ่งอีกด้วย การดำเนินชีวิตในอาชีพแตรวงเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ยังคงยึดอาชีพแตรวงและปีพาทย์นี้ต่อไป โดยยังมีอาชีพอื่นเป็นหลักอยู่และในอนาคตจะแพร่ขยายอาชีพนี้ไปยังลูกหลานอีกต่อไป

5.1.2 องค์ประกอบของคนตรี และแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง

แตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีองค์ประกอบของคนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

1. นักดนตรี

นักดนตรีหรือสมาชิกประกอบ 7 – 8 คน แตรวงทุกวงที่ทำการศึกษาล้วนมีมาจากการญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกันและเป็นลูกหลานของหัวหน้าวง

2. พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

ประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนของแตรวงชาวบ้าน กล่าวคือ ก่อนการบรรเลงทุกครั้งแตรวงต้องมีการประกอบพิธีกรรมหรือที่เรียนกันโดยทั่วไปว่า“การยกครู” ก่อนทำการบรรเลง เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่หัวหน้ามักจะเป็นผู้ประกอบพิธีประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน เหล้า บุหรี่ และเงินอีก 12 บาท หลังจากเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ให้จุดธูป 5 ดอกเพื่อระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิดามารดา และครูบาอาจารย์ จากการศึกษาพบว่าการบริกรรมคาถาของแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีความคล้ายคลึงกันดังนี้

“นะโมตัสสะกะคะวะโอรหะโต สัมมาสัมพุทธทัสสะ (3 ครั้ง) อิมานิ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ ครูศรี ครูอิทรา ครูครุคนตรี ครูพิณพาทย์ ครูแตรวง จงเสด็จลงมา ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด” จากนั้นให้รอสัก 2 วินาที (ทุกคนอยู่ในอาการสงบนิ่ง) แล้วครูจึงว่าต่อ “อิมานิ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ

ครูศรี ครูอินทร์ ครูดนตรี ครูพัฒนาภัย ครูแตงหวง จงเสด็จลง มา ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้อุบัติ ด้วยอัคคีบุพผัง
อหัง บูเชมิ” จากนั้นให้บรรเลงมาร์ช 1 เพลงเป็นการโหมโรง และบรรเลงเพลงต่าง ๆ ต่อไป

3. เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงของแตงหวางชาวบ้านอำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร
เป็นเครื่องดนตรีประเภท เครื่องเป่าทองเหลือง , เครื่องเป่าลมไม้ และเครื่องตีประกอบจังหวะ ส่วน
ใหญ่เป็นเครื่องดนตรีเก่าที่ใช้สืบทอดกันมาหลายรุ่นประกอบด้วย

เครื่องเป่าทองเหลือง	เครื่องเป่าลมไม้	เครื่องตีประกอบจังหวะ
ทรัมเป็ต คอร์เน็ต ทรมโบน ยูโฟเนียม บาริโตน ซูซาโฟน	คลาริเน็ต แซกโซโฟน	กลอง ฉาบ

แหล่งที่มาของเครื่องดนตรีที่ได้มาส่วนใหญ่มาซื้อจาก ร้านซ่อมเครื่องดนตรี เวียงนครเกษม
โรงรับจำนำ และซื้อต่อนักดนตรีด้วยกัน

4. เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

เพลงที่ใช้ในการบรรเลงของแตงหวางอำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นเพลงที่
เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

งานมงคล

เพลงขณะนั่งบรรเลง	เพลงบรรเลงขณะเดินแห่
1. เพลงมาร์ชสี่เหล่า	1. เพลงบุหลัน 2 ชั้น
2. เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ	2. เพลงกราวตะลุง
3. เพลงมาร์ชเยอรมันเข้าเมือง	3. เพลงคลื่นกระทบฝั่ง 2 ชั้น
4. เพลงมาร์ชตำรวจ	4. เพลงทะเลบัว 2 ชั้น
5. เพลงมาร์ชญี่ปุ่น	5. เพลงลาวกระแซะ 2 ชั้น
6. เพลงมาร์ชบริพัตร	6. เพลงกระแต 2 ชั้น
7. เพลงมาร์ชศรีณรงค์	7. เพลงรำวง ต่าง ๆ
	8. เพลงม้าย่อง
	9. เพลงลูกทุ่ง ต่าง ๆ

งามอวมงคล

เพลงในขณะนั่งบรรเลง	เพลงที่ใช้ขณะ ยกศพ	เพลงที่ใช้ในขณะเดินทาง จากบ้านไปวัด	เพลงในขณะเดินทาง กลับบ้าน
1. เพลงมาร์ชเยอรมันแตกทัพ 2. เพลงมาร์ชเยอรมันเข้าเมือง 3. เพลงมาร์ชศรีณรงค์ 4. เพลงมาร์ชบริพัตร 5. เพลงแขกมอญบางขุนพรหม 6. เพลงมอญฮ้อยฮ้อย 7. เพลงมอญบางไส้ไก่ 8. เพลงมอญขว้างดาบ 9. เพลงมอญทุ่งดาบ 10. เพลงมอญขว้างดาบ 11. เพลงแห่มอญ	1. เพลงพญาโศก 2. เพลงฝรั่งยกศพ	1. เพลงวอลซ์ตุ๊ก 2. เพลงวอลซ์ปลื้มจิต 3. เพลงวอลซ์ค้ำมั่นสัญญา 4. เพลง จันทรรำพึง	1. เพลงจีนจิมเล็ก 2. เพลงจีน ไปยกลิมเหล้ง 3. เพลงจีนเก็บบุปผา 4. เพลงไต้ยอ 5. เพลงสุฮิน 6. เพลงจีนเลียบบาด

เพลงที่ใช้ประกอบการฉลอง

1. เพลงเขมรไพรโยค เถา
2. เพลงโสมส่องแสง เถา
3. เพลงลาวเสียงเทียน เถา
4. เพลงเขมรปากท่อ เถา
5. เพลงเขมรราชบุรี เถา

5.1.3 กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง

เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่มีวันจบสิ้น การสืบทอดองค์ความรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีระบบ จากพ่อสู่ลูก จากลูกสู่หลานและครูสู่ศิษย์ จนเป็นสำนักสืบต่อกันจนเป็นสายต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่ายกย่อง และเป็นสมบัติอันภาคภูมิใจของนักแตรวงทั้งในอดีตปัจจุบันและในอนาคต นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดวิชาความรู้ในงานสาขาอื่น ๆ ด้วย เช่น ช่างปิดทองเครื่องปั้นพาทย์ เพราะเป็นอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคง สามารถสร้างรายได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ เป็นวิชาที่ติดตัวไปได้ในวันข้างหน้าสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เนื่องจากขณะนี้กำลังเป็นที่นิยมของวงการปั้นพาทย์และแตรวงเป็นอย่างมากทั้งในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดใกล้เคียง และมีแตรวงคณะช.อุดมศิลป์ มีแนวทางในอนาคตจะตั้งเป็นวงดนตรีลูกทุ่ง

5.2 อภิปรายผลของการศึกษา

จากการศึกษาแถวชาวบ้าน : กรณีศึกษาแถวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สามารถอภิปรายผลในการสรุปออกเป็นประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

5.2.1 ประเด็นที่ 1 ประวัติและการพัฒนาการ วิถีชีวิตของแถวในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร

ประวัติความเป็นมาของแถวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีประวัติที่ยาวนาน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2415 จนถึง ปี พ.ศ. 2545 เป็นระยะเวลา 130 ปี โดยมีแหล่งกำเนิดและการพัฒนาการมาจาก 4 แหล่ง ประกอบด้วย

1. วัดช่องลมโดยการนำของหลวงปู่เทม แถวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นชุมชนแถวที่เกิดจากการแพร่ขยายของกลุ่มคนดนตรี ที่มีภูมิลำเนาต่าง ๆ คือ จากพื้นที่เดิมได้แก่ วัดช่องลมโดยหลวงปู่เทมเป็นผู้ก่อตั้งโดยมีบุคคลในพื้นที่เป็นผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งผู้เป็นครูที่ถ่ายทอดวิชาให้นั้นเป็นคนจากบ้านบางลำภูและจากกองดุริยางค์ แต่ต้องถือว่าเป็นวิชาของวัดช่องลม ต่อมาแพร่ขยายออกสู่พี่น้อง ตระกูลตนเอง และลูกหลาน จึงถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดแรกของแถวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2. อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยการนำของนายใจ ชำนาญสุธา จากตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการเข้ามารับราชการเป็นครูสอนดนตรีและแถว ในโรงเรียนสมุทรสาคร และมาแพร่ขยายในชุมชนแถวพร้อมลูกและลูกศิษย์ที่สอนมา จนภายหลังลูกศิษย์ดังกล่าวหลายคนนำความรู้ไปสอนและขยายต่อไปยังลูกศิษย์อีกหลายคนต่อไปอีก

3. ตำบลบ้านบ่อ จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ มีชุมชนดนตรีหลายคนที่แพร่ขยายเข้าสู่เขตอำเภอเมือง ได้แก่ นายทองหล่อ มีขันทอง นายยัง คนตรี นายบุญส่ง โพธิ์จำเริญ ชุมชนดังกล่าวล้วนมีภูมิลำเนาจากตำบลบ้านบ่อทั้งสิ้น แล้วมาตั้งภูมิลำเนาเพื่อประกอบอาชีพแถวในอำเภอเมือง

4. อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมโดยการนำของ นายอุดม สวยดี พร้อมทั้งครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ต่อมาได้ขยาย ครอบครัวเป็นชุมชนปี่พาทย์และแถวที่ใหญ่ชุมชนหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

5.2.2 ประเด็นที่ 2 องค์ประกอบของคนตรี และแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง

จากการศึกษาภาคสนามองค์ประกอบของคนตรีและแนวเพลงที่ใช้ในการบรรเลง สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. นักดนตรี

จากการศึกษาภาคสนามแถวชาวบ้านทั้ง 4 วง พบว่า ประกอบด้วยนักดนตรี 7-8 คนโดยนักดนตรีของแต่ละวงมีความสัมพันธ์ในฐานะเครือญาติ ลูก หลาน ครูและศิษย์ มีความผูกพันมาช้านาน ตั้งแต่เริ่มตั้งวงจนถึงปัจจุบัน นอกจากบางครั้งหรือบางงานจะมีนักดนตรีมาจากวงอื่นบ้าง

2. พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

จากการศึกษาภาคสนามแถวชาวบ้านทั้ง 4 วง พบว่า พิธีกรรมก่อนการบรรเลงจะถือปฏิบัติเหมือนกันทุกวง กล่าวคือ ต้องมีการยกครุ่ก่อนที่ครั้งที่มีการแสดงหรือบรรเลง โดยใช้อุปกรณ์ และบริกรรมคาถาที่คล้ายคลึงกัน

3. เครื่องดนตรี

จากการศึกษาภาคสนามแถวชาวบ้านทั้ง 4 วง พบว่า แถวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีการจัดวงในลักษณะการบรรเลงดนตรีมากกว่าการจัดในลักษณะของแถว โดยปกติแล้วแถวหรือวงโยชวาทิต เป็นวงที่ใช้นำขบวนแห่หรือสำหรับการสวนสนามของทหาร และนักเรียนเครื่องดนตรีที่ใช้ในขบวนแห่จะประกอบไปด้วย ปี่ ยูโฟเนียม บาริโตน ทรัมเป็ต และเบส แต่ในปัจจุบันเครื่องดนตรีที่ใช้ ประกอบไปด้วย ปี่ แซกโซโฟน ทรัมเป็ต ทรอมโบนและเครื่องตีประกอบจังหวะ เครื่องดนตรีดังกล่าวเป็นลักษณะของวงดนตรีลูกทุ่ง ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันของการบรรเลงแถวในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

4. เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

จากการศึกษาภาคสนามแถวชาวบ้านทั้ง 4 วง พบว่า เพลงที่ใช้บรรเลงในงานมงคลและอวมงคลมีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะว่่านักดนตรีของแต่ละวงรู้จักกันมีการต่อเพลงให้กัน หรือบางครั้งต้องไปเล่นแทนตำแหน่งบางตำแหน่งเมื่อมีคนขาดหรือไม่ครบ จึงทำให้เพลงที่เล่นเหมือนกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเพลงที่ใช้ในการบรรเลงจะสลับลำดับไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหัวหน้าวงเป็นคนสั่งให้เล่นเพลงอะไร

ปัจจุบันยังพบว่าเพลงต่าง ๆ ที่นำบรรเลงเป็นเพลงลูกทุ่งและสตริงในปัจจุบัน รวมทั้งเพลงในจังหวะร่าเริงต่าง ๆ เช่นเพลงร่ำวงมาตรฐาน เพลง ร่ำวงของวงสุนทราภรณ์ เพลงเชิงและหมอลำ เพื่อให้เข้ากับสมัยนิยม

5.2.3 ประเด็นที่ 3 กระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแถว

จากการศึกษากระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแถวสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. การสืบทอด

จากการศึกษาพบว่า แตรวงชาวบ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีการสืบทอดกันอย่างต่อเนื่องมาหลายรุ่นแล้วและยังคงดำรงอยู่ได้ในอนาคต แต่ยังคงต้องมีอาชีพหลักหากยึดแต่แตรวงอาชีพเดียวยังคงไม่มีความแน่นอน นอกจากนี้ยังพบว่า บางวงมีการสอนอาชีพการปิดทองเครื่องเป่าพาทย์ให้สมาชิกหรือลูกหลานเพื่อใช้เป็นอาชีพเสริมอีกด้วย

2. การฝึกซ้อม

จากการศึกษาพบว่า แตรวงชาวบ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ทุกวงให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อมแต่ก็พบปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้าง กล่าวคือนักดนตรีทุกคนมีการประกอบอาชีพอื่นด้วย และมีภาระต้องรับผิดชอบมาก ทำให้ไม่สามารถแบ่งเวลาในการซ้อมได้ สำหรับนักดนตรีที่มีเครื่องมือเป็นของตัวเองจะหาเวลาซ้อมเองที่บ้าน หัวหน้าวงจะนัดซ้อมรวมวงอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพื่อความพร้อมของวง นอกจากนี้ยังพบว่า วง ช.อุดมศิลป์ มีการฝึกซ้อมเพื่อก่อตั้งเป็นวงดนตรีลูกทุ่งในอนาคต

3. การรับงานทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า แตรวงชาวบ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การรับงานจะรับโดยหัวหน้าวง โดยสนนราคาประมาณ 3,500 – 4,000 บาท ต่อ 1 เวลา หรือถ้า 2 เวลา ประมาณ 6,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางในการเดินทาง ถ้าต้องไปแสดงต่างจังหวัดต้องเพิ่มราคาขึ้นอีกแล้วแต่ความเหมาะสม

4. รายได้ของวงแตรวงชาวบ้าน

จากการศึกษาพบว่า แตรวงชาวบ้านที่ศึกษาเป็นทั้งวงเป่าพาทย์และแตรวง ดังนั้นการรับงานจึงมีได้หลายลักษณะคือ งานมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวช งานกฐิน ผ้าป่า และอวมงคล เช่น งานศพ แต่จากการศึกษาพบว่างานที่มีมาตลอดทั้งปีคือ งานศพ โดยเฉลี่ยแล้วทั้งวงเป่าพาทย์และแตรวงประมาณเดือนละ 2 งาน ส่วนงานบวชมีแต่หน้างานบวชเท่านั้น โดยเฉลี่ยเดือนละ 6 งาน แต่เมื่อพ้นหน้างานบวชแล้วจะไม่มีงานเลย เป็นรายได้ไม่พอเพียงแก่การดำรงชีพในปัจจุบัน

5. ทักษะที่ต้องการของแตรวง

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันความนิยมแตรวง ของประชาชนได้เปลี่ยนความต้องการไปจากเดิมมาก แต่ก่อนใช้แตรวงเพื่อประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ไปในด้านของความศักดิ์สิทธิ์ และศิลปะของการบรรเลงเพื่อความไพเราะ แต่ปัจจุบัน เป็นไปในด้านของความสนุกสนาน ครื้นเครงและความโอ้อ่าเท่านั้นเอง นอกจากนี้ยังพบว่า แตรวงมีการพัฒนาให้ทันการเปลี่ยนแปลงตามความเจริญในยุคเทคโนโลยีโดยการนำเพลงสดริงใหม่ ๆ มาเล่นเช่นวง ช.อุดมศิลป์

6. แนวทางในอนาคต

จากการศึกษาพบว่า ในอนาคตยังคงมีคนสืบทอดวิชาความรู้ด้านตรงไปจนถึงรุ่นลูกหลานต่อไป ไม่น่าเป็นห่วงว่าจะไม่มีผู้สืบทอดในอนาคต เพียงแต่ยังไม่สามารถยึดเป็นอาชีพหลักเหมือนอาชีพอื่น ได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแตงกวาบ้าน : กรณีศึกษาแตงในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1. ควรมีการศึกษาถึงรายละเอียดของบทเพลงที่นำมาใช้ในการบรรเลงแต่ละเพลงว่ามีการเรียบเรียงเสียงประสานอย่างไร
2. แตงกวาบ้านถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านประเภทหนึ่งที่สามารถนำดนตรีไทยและดนตรีสากลมาประสมประสานกันได้อย่างลงตัวควรมีหน่วยงานที่เข้ารับผิดชอบและจัดระเบียบการรับงานให้เป็นระบบมากกว่าที่เป็นอยู่

บรรณานุกรม

ไชแสง สุขะวัฒนะ. (2525). สังคีตนิยมว่าด้วยเครื่องดนตรีของวงดุริยางค์. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช.

เฉลิมศักดิ์ พิภูตศรี. (2530). สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.
พรินต์ติ้งเฮาส์.

ณัฏฐา ไสกตยานุรักษ์. (2542). สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนิต อยู่โพธิ์. (2523). เครื่องดนตรีไทย : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

_____. (2529). ดนตรีวิจิตร.

_____. (2524). พุทธระหม่อมอนบริพัตรกับการดนตรี. กรุงเทพฯ : บริษัทจันทวนิชย์ จำกัด.

_____. (2542). ประวัติดุริยางค์กองทัพบก. อ้างจากที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ
ครูประดิษฐ์ คล่องผู้ศึก.

ไพรัช มากกาญจนกุล. (2535). วงดุริยางค์โยธวาทิต. กรุงเทพมหานคร : เจริญดี.

มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). ดนตรีไทยวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

มนตรี ตราโมท. (2540). ดุริยางค์ศาสตร์ไทยภาควิชาการ. กรุงเทพมหานคร :

บริษัทพิมพ์เนสพรีนติ้งเซ็นเตอร์จำกัด

รังสิพันธุ์ แจ่มจันทร์. (2540). การศึกษามหกรรมเพลงทหารเรือในพระนิพนธ์พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวัฒน
ธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร. (2540). วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร.

สุกรี เจริญสุข. (2536). ดนตรีและเครื่องดนตรีของชาวสยาม. กรุงเทพฯ : Dr.Sax

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2532). เรื่องราวน่าฟัง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนส.

สุดแดน สุขเกษม. (2542). เครื่องดนตรีบ้านกับการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาคณะดนตรีศิลป์. วิทยา

นิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหา
วิทยาลัยมหิดล.

สง่า อารัมภีร์. (2531). ความยอดเยี่ยมหลัง. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

สุดใจ ทศพร. (2516). ดนตรีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธน

- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2530). ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : ห.จ.ก. พัฒนศิลป์การดนตรีและละคร.
- อนรรักษ์ บุญจะ. (2539). วงโยชวาทิตกองทัพเรือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา , บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

กราวตะลุง .

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33

เขมรเป่าใบไม้

The musical score is written in 2/4 time and consists of 34 measures. The notation is as follows:

- Measure 1: Treble clef, 2/4 time signature, a whole rest, followed by a repeat sign and a melodic phrase.
- Measures 2-5: Continuation of the melodic phrase.
- Measures 6-11: A new melodic phrase, with measures 10 and 11 marked as first and second endings.
- Measures 12-17: Continuation of the melodic phrase, with measures 12 and 13 marked as first and second endings.
- Measures 18-23: Continuation of the melodic phrase.
- Measures 24-29: Continuation of the melodic phrase, with measures 28 and 29 marked as first and second endings.
- Measures 30-34: Continuation of the melodic phrase, with measures 33 and 34 marked as first and second endings.

แขกขาว 2 ชั้น

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34

แขกสาหร่าย 2 ชั้น

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34 35

36 37 38 39 40 41

42 43 44 45 46 47

48 49 50 51 52 53

54 55 56 57 58

แขกกุลิต 2 ชั้น

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34 35

คลื่นกระทบฝั่ง

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

จันทรรำพึง

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34 35

36 37 38 39 40 41

42 43 44 45

Copyright by Mahidol University

ตรัสเตรา

1 2 3 4 5 6

7 8 9 10 11 12

13 14 15 16 17 18

19 20 21 22 23 24

25 26 27 28 29 30

31 32 33 34 35 36

37 38 39 40 41 42

43 44 45 46 47 48

49 50 51

1. 2. 1. 2.

ทะเลบัว

The musical score for "ทะเลบัว" is written in 2/4 time and consists of 33 measures. The notation is as follows:

- Staff 1: Measures 1-5. Measure 10 includes a first ending bracket.
- Staff 2: Measures 6-11. Measure 11 includes a second ending bracket.
- Staff 3: Measures 12-17. Measure 17 ends with a double bar line.
- Staff 4: Measures 18-23. Measure 23 ends with a double bar line.
- Staff 5: Measures 24-29. Measure 29 ends with a double bar line.
- Staff 6: Measures 30-33. Measure 33 ends with a double bar line.

The score includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and rests. A large, faint watermark of Mahidol University is visible in the background.

บุหลัน

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34 35

36 37 38 39 40 41

42 43 44 45

Copyright by Mahidol University

มาร์ชศรีณรงค์

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34 35

1. 2.

36 37 38 39 40 41

42 43 44 45 46 47

48 49 50 51 52

pp

ff

มีลาโน

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

12 13 14 15 16 17

18 19 20 21 22 23

24 25 26 27 28 29

30 31 32 33 34 35

36 37 38 39 40 41

42 43 44 45 46 47

48 49 50 51 52 53

54 55 56 57 58 59

60 61 62 63 64

Copyright by Mahidol University

เยอรมันแตกทัพ

1 2 3 4 5 6

7 8 9 10 11 12

13 14 15 16 17 18

19 20 21 22 23 24

25 26 27 28 29 30

31 32 1. 33 2. 34 35 36

37 38 39

ลาวกระแซ

The musical score for "ลาวกระแซ" (Lao Krasae) is written in 2/4 time and consists of 28 measures. The notation is as follows:

- Staff 1:** Measures 1-6. Measure 1 is a whole note. Measures 2-6 are eighth notes.
- Staff 2:** Measures 7-12. Measure 7 is a whole note. Measures 8-12 are eighth notes. Measures 10-11 and 11-12 are marked with first and second endings.
- Staff 3:** Measures 13-18. Measures 13-18 are eighth notes.
- Staff 4:** Measures 19-24. Measures 19-24 are eighth notes.
- Staff 5:** Measures 25-28. Measures 25-28 are eighth notes. Measures 27-28 are marked with first and second endings.

วอลซ์ตุ๊กกะ

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. The melody consists of 51 measures, numbered 1 through 51. The score is organized into eight staves, with the final staff containing measures 43 through 51. The melody features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are repeat signs at measures 10-11, 12-13, 27-28, and 44-45. The watermark of Mahidol University is visible in the background of the score.

วอลซ์ปลื้มจิต

1. 2. 3. 4. 5. 6.

7. 8. 9. 10. 11. 12.

13. 14. 15. 16. 17. 18.

19. 20. 21. 22. 23. 24.

25. 26. 27. 28. 29. 30.

1. 2.

31. 32. 33. 34. 35. 36.

37. 38. 39. 40. 41. 42.

1. 2.

43. 44. 45. 46. 47. 48.

49. 50. 51. 52. 53. 54.

55. 56. 57. 58. 59. 60.

61. 62. 63. 64. 65. 66.

67. 68. 69. 70. 71. 72.

73. 74. 75. 76. 77. 78.

1. 2.

Copyright by Mahidol University

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสุธี ชำนาญสุธา
วัน เดือน ปีเกิด	2 เมษายน 2499
สถานที่เกิด	จังหวัดสมุทรสาคร ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สถาบันราชภัฏนครปฐม พ.ศ.2538 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2545
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	พนักงานเทศบาลนครสมุทรสาคร อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

Exclusive summary

Wind band : A case study in the area of Muang district Samutsakhon Province

Introduction

1.1 Rational

A brass band is a musical band which plays Thai music with international instruments in local communities. This sort of band derived from military bands. It usually plays with another Thai orchestra band to be a part of certain religious and cultural ceremonies or traditions, both in auspicious and in auspicious occasions such as in joyous celebration , funerals , or even in different festivals.

The brass band it self expresses its importance to societies especially in certain ceremonies and parade processions. It infers. The local ways of life which involve beliefs , respect, admiration and amusement. As a part of local traditions and customs , It also implies social values and unification. Local brass bands have stood side by side with Thai orchestra bands in Central region then expanded through other parts of the country of ages. (Sukri Charoenuk , 1993 : Introduction)

Brass bands in Muang District , Samutsakhon Province were apparently influenced by someone from Samutsongkhram province from the Maklong River to Thachean River. Many of musicians in Samutsakhon Province live in Banbor Sub district which is situated province live in BanBor Sub district , which is situated on the Thachean River and is connected to Samutsongkhram Province. Thai can be assumed that the cultural expansion from Samutsongkhram affected the growth of brass bands in Samutsakhon.

Muang Distrc of Samutsakhon is situated on the Thachean River, which is the mouth down the Thai Gulf. Most citizens relate to fishery , industry and agriculture. Ethnically they consist of Thai , Chinese , and Mon. There are also a lot of job migrants like northeasters and Mianmese (Burmese) who work in many factories and fishery industries. No wonder why the traditions and customs in this area are mired up variably and intercultural.

The first group is about Chinese people. On a Chinese funeral , the guests who come have to do the respect's ceremony to the corp. In that procedure , a brass band takes part. While

there is a funeral procession to the cemetery, the brass band also has an important role in leading. Similarly, on “Chao Phor Lakmuang” or the God of the city’s birthday annually some Chinese in the town organize a great celebration. They are wonderful and grand parades and processions to take the god’s symbol around the town center in order to let other Chinese people and passersby pay respect to him closely. A brass band must lead the processions as usual. Besides in some other events like grand opening of new offices or factories which belong to Chinese businessmen, brass bands are generally involved.

The second group, about Thai people living around Muang District in Samutsakhon province, have descended long traditions and customs. Because of the location next to the sea, people mainly earn their lives by fishery and spend their lifetime at the risk of the sea. Parts of their lives depend on fates and investments. Traditions and customs are bound to marit-makings in order to reinforce and encourage themselves. Many celebrations like tonsure – taking redemption of vows to a god, new shrine’s settlement, home celebration, senior monk’s fan of rank’s celebration, kathina and phapaa’s celebration (names of religious ceremonies for offering the robes to the monks, kathina is done annually while phapaa is offer’ed to monks after kathin seasons). And in other festivals which are related to suspiciousness and popularity. One of the most important elements is a brass band that brings move entertainment and more significance to the ceremony.

The third group, Mons, who are more than 30% of the overall town population live along both sides of the Tha Chean River and mangrove forests of them sell nipa leaves thatching, do coconut and jujube gardening, or mould big water jars for sale. Those ethnic live in some areas of Samutsakhon and some other neighboring towns the rivers banks. They still hold their conventional traditions tightly such as their tonsure – taking, honey merit – makings, floral merit – makings or funerals. Brass bands take action in all events and all of them are the bands from Muang District, Samutsakhon Province.

Wherever there are the rites of beliefs and Cultural inheritance, there are rituals and adoration. The ways to respond those are entertainment that happen in order to pay respect and adoration to the sacred thing they believe. These are cultural inherits which have been descended similarly to the long run of brass bands in Muang District of Samutsakhon Province.

Intergenerally brass bands in Muang District , Samutsakhon Province have been close to local communities , form generation to generation continuously such as from parents to children from grand parents to grand children , from teachers to students until there are some institutes which approve these local wisdom into school curriculum and external curriculum. This brings pride to the present and future musicians of this field. Owing to the rational , Tam interested in studying the brass bands : A Case study of brass bands in Muang District , Samutsakhon Province.

1.2 Objectives

1. to study the history and development of brass bands in Muang District of Samutsakhon
2. to study the local ways of life and compositions of music.
3. to study the descendent inheritance and future trends of brass bands.

1.3 Expectations

1. to find out the history and development of brass bands in Muang District of Samutaskhon Province in terms of musical anthropology.
2. to find the comparisons of inheritance and polarity of brass bands in each community.
3. to encourage the professional improvement, to inherit local wisdom and to be guidelines to other researches.

1.4 Scope

The study of brass bands : A case study of brass band in Muang District Samut sakhon Province , is a research in musical anthropology which focuses on its history and development of the communities which earn their lives by playing brass bands including the descendent inheritance , musical instruments , Songs , attitudes towards brass bands especially in Muang District , Samutsakhon Province which has Only four bands at present.

1.5 Definitions

1. Wind bands are the brass bands whose musical instruments consist of brass wind instruments mainly playing in local celebrations or ceremonies, leading parades or processions with marching songs and Thai song.
2. Time means the fixed time of each performance approximately 3 – 5 hours.
3. The ceremony of showing respect to teachers is a rite to pay respect to the musician's teachers and sacred things with flowers , joss-sticks , candles , liquor , cigarettes and 12 bath emolument before the performance.

1.6 Methods

The study of brass bands : a case study of the brass bands in Muang District , Samutsakhon Province , was classified into 4 topic ;

1. Sources
2. Methods of data collection
3. Examination of data
4. Analysis of data

Each topic was described in details as followings ;

1. Sources

The data used in the study were collected from these references.

1.1 Places of study

Place for study are the communities in Muang District , Samutsakhon Province where brass bands are situated.

1.2 Information Sources

The researcher had sought for the information from documents related to the history of Muang District , Samutsakhon Province which involved the brass bands.

1. Historical documents which were recorded and kept in Samutsakhon's Cultural Center and places of attractions especially intems of custom and tradition in Samutsakhon.

2. Academic documents of population geographical features and folk culture as well as religious places around Muang District, Samutsakhon province.

1.3 Human sources

They are eight people who gave information about brass bands in Muang District , Samutsakhon Province. Their names are ;

1. Mr. Wera Pratumthip , 56 , Leader of Sitsutti Band ,
2. Mr. Udom Suaydee , 61 , Leader of Chor Udomsilpa Band ,
3. Mr. Samruam Suaydee , 45 , Member of Chor Udomsilpa Band ,
4. Mr. Prasit Pochamroen , 62 , Leader of Boonsongsilpa Band ,
5. Mr. Niyom Chamnansutha , 56 , Leader of Sitkrujai Band ,
6. Mr. Boonlue Somyaprasert , 47 , Member of Sitkrujai Band ,
7. Mr. Pansak Suwannoi , 46 , Member of Sitkrujai Band ,
8. Mr. Sayan Songsomwang , 76 , Member of Luangpoo Term Band.

2. Method of Data Collection

The study was conducted by :

1. Formal and informal interviews , and
2. Co – operative data collecting.

2.1 Field Practice

To collect data in the field , the reseacher had done through these following step;

2.1.1 Preparation for interviews

Topics were set for those into 3 parts. The first part said about general characteristics , locations and history of each band , members and musical instruments. The second part was about the process of teaching , instructors , and practice. The third part referred to occupations , part – time jobs and problems of performance management

2.1.2 Preparation for materials such as

1. a camera
2. a tape recorder
3. a notebook

4. interview forms

2.1.3 Appointment and arrangement

1. Telephone arranging
2. Person – to – person arranging

3. Data Manipulation

All data were manipulated orderly so as to

1. Examine the reliability and accuracy of information and human sources ,
2. Categorize and list relatively ,
3. Summarize.

4. Analysis

All information from document and persons was examined accurately to the pace of development and inheritance of brass bands including songs and ways of life of those who play under musical and anthropological principles and its process. Then it was analyzed and led to suggestions of solutions.

1.7 Summary

The study of local brass bands : A case study of the brass bands in Muang Sidtrict, Samutsakhon Province, is musical an thropology. The purposed of study are to find out the history and development of brass bands in Muang District, Samutsakhon Province, to find composition of music and songs and to find its long-run inheritance and future trend.

The results were found as following:

1. Brass bands in Muang District, Samutsakhon Province first appeared ing 1872, or 130 years ago. The oringinal came from 4 places which are Wat Chonglom by Luangpoo Term ; Mr. Jai Chamnansuta from Ampawa District, Samutsongkram Province ; Banbor Sub-bistrict, Samutsakhon Province by Mr. Thonglor Mekhanthong, Mr. Young Dontree and Mr. Prasit Pochamroen ; and Bangtane District, Nakhonpathom by Mr. Udom Suaydee.

2. Modern brass band in Muang District Samutsakhon Province consist of modern music and different musical instruments which are played more likely as an orchestra band than a marching band. Most songs are played in quick rhythm just for fun such as popular Thai country

songs and “ramwong” or dance songs. However, in certain ceremonies, classical and traditional songs are still used.

3. In heritage descanded from generation to generation within family, or in other words intergenerational relations between parents to children, grandparents to grandchildren through marriage. Brass bands are social inherits and local wisdoms which have been rooted in local societies for ages.

1.8 Discussion

The three findings can be discussed in these ways :

5.2.1 Brass bands in Muang District, Samutsakhon Province are communities which gathered different musicians moving from different places. From Wat Chonglom, Luangpoo Term was the first person who founded. Even though the first teacher was someone from Banbanglampoo and an orchestra band, Wat Chonlom was the center. After that it was decended to other generations within the family. This group was recorded as the first founders of brass bands in Muang District, Samutsakhon Province. The second community was Banbor Sub-district in which a big group of musicians lived. Some of them moved to urban district like Mr.Thonglar Mekhanthong, Mr. Young Dongtree and Mr.Boonsong Pochamroen. All of them came from Banbor but settled down in ruban area and formed their own brass bands. The third group came from Banglane District, Nakhonpathom Province led by Mr.Udom Suaydee and his family who moved to Muang District, Samutsakhon Province. This group became big and popular later. The fourth group belanged to Mr.Jai chamnansuta from Bangnokkwaeg, Bangkonti District, Samutsongkram Province, who was a music techer and trass-band conductor at Samutsakhon school. He gave instructions of brass band to his children and students were skilled and were able to teach other people.

5.2.2 A brass band in Muang District, Samutsakhon Province has more musical composition and arrangement in playing than original brass bands. Actually original bands are used to lead parades or marching parades of military or students. The musical instruments consist of clarinets, Euphonium, baritons, trumpets and sousaphones. However , at present modern brass band consist of soxophones, trumpets and trombones which are generally used in country music bands. Similarly, brass bands in Muang District Samutsakhon like to play Thai country song and

pop songs including traditional thai dance songs like “ramwong dance”, Wsuntaraporn dance”, northeastern dance like “sueng” and “morlam”

5.2.3 Each Bass band in Muang District, Samutsakhon Province is generally formed within family. The leaders or the elderly are the most skillful person who take care of other members and teach them. So the inheritants are the members of the band who are relatives in of each band on average who are teaching their experiences to the next generation.

1.9 suggestions

1. Brass Bands in Muang District, Samutsakhon Province is a study in the field of musical anthropology in order to know its history and development of brass bands which expands into urban area. While their communities grow bigger, competitions become more stronger. These cause sacastism and superiority or even overlapping booked performance which leads to inadequate musicians or to gain advantage by unfair means such as reservations. There should be an organization or a club to hold a meeting in order to build good relationship among those people who involve in brass bands.

2. At present, western music is popular everywhere in Thailand both in rural and urban areas. Brass bands which used to play an important role in certain ceremonies and tradition by only playing Thai classical music, have to change styles. Nowaday, music is applied in harmony between Thai and western music. The purposes are to entertain people more than to be a part of ceremony. In fact, brass bands can play in Thai style by keeping original tracks if they do not drift of the popularity too much because they themselves control music.